ליכא חרדה והגיע שת וסתה ולא בדקה ממלה אלמא ס"ל נר"מ וסתות דלורייתא פירש"י ז"ל אותה בדיקה שהצריכה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה אלכה לאשה משיני דאורח בזמנו בא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקינן לה ממלה ופירשו תוס' ז"ל שם ס"ק דלייך מדקתני מסלקת הדמים משמע הילודים והמבוררים לבוא אלמא וסתות דאורייתא ע"כ (ועיין במ"ש בסוטה פ' היה ספל סי' ד'). ומוקי רב הסדא מתני' אלינא דר"מ דאמר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואינסריך לאשמעינן דה"מ בימי נדתה אבל בימי זיבתה בהזקת טהרה קיימא וכולה מתני' ר"מ היא וחסורי מחסרא והכי קתני כל י"א יום בחזקת טהרה וטרית לבעלה ובימי כדה אסורה בד"א בשאם שאין לה וסת אבל יש לה וסת מוחלת ודריכה בדיקה ישבה לה ולא בדקה וכו' עד ס"ז שטורה אם לא היתה במחבוא והגיע שעת וכו'. ועיין במ"ש לקמן פרק בתרא סי' ב':

דהא עברו עליה ג' עונות הוא מכלל הד' נשים] דתנא התם אע"פ שאמרו דיין שעתן דצריכים בדיקה. וי"ל דיש לה וסת איכא למימר כיון דאורח בימנו בא צריכה בדיקה בשעת וסתה ואדגך נמי איכא למימר דצריכים בדיקה שלא תשתכה תורת בדיקה וכו' עכ"ל. ולשון זה דיש לה וסת וכו' צריכה בדיקה בשעת וסתה לי הענו אינו מובן דפשיטא דבשעת וסת צריכה בדיקה. אבל הקושיא היה מטה דצריכה בדיקה שלא בשעת וסת ולענ"ד מיש לה וסת ליכא קושיא דהא באמת באין לה וסת ממלא מלל"ע כדמסקי' בפ"ק דף ה' ריש ע"א. וא"כ י"ל די"א ימי זיבה מסלקת יותר מאשה שלא בשעת וסת ולענ"ד מיש לה וסת ליכא קושיא דהא דבי"א ימי זיבה ממאין מעל"ע היינו בין דגם שלא בשעת וסתה. והא דבשעת וסתה היינו כיון דשעתה הוא ראויה לראות לא חיישי' לראתה מקודם שלא בשעת וסתה סילוק דמי'. והא דבי"א ימי זיבה ס"ד לעיל ד"ה דר' דוסא אפילו שלא בשעת עתה הראיה בשעת סילוק ח"ישינן לראתה מקודם והוי כמו ראתה שלא בשעת וסתה וס"ם א"צ בדיקה דמסלקת יותר מ"שלא בשעה וסתה (ואף לפה דהיה ס"ד לעיל ד"ה דר') דוסא אפילו שלא בשעת וסתה דיה שעתה א"כ הרי קילא מי"א יום י"ל דלדך צד באמת גם בתוך י"א צריך בדיקה ומתני' דקתני בחזקת טהרה היינו כאוקימתא דר"ח דלא נצרכה אלא לר"ם וכו') והקושיא רק מד' נשים וסתה דיה שעתה ומסלקת יותר מי"א ימי זיבה ואפ"ה צריכה בדיקה אבל משלא בשעת וסתה ליכא קושיא כלל ואולי יש פ"ם וכוונתם בתירוצם לדברינו הנ"ל הרו"ק:

פרק ה **א יוצא** דופן. אשה שפתחו *)[מעיה] ע"י סם והוציאו העובר לחוץ ונתרפאה: אין יושבין עליו ימי טומאה. ז' לזכר. ושבועים לנקבה: וימי טהרה. ואין לה דם טוהר: ואין חייבין עליו קרבן. של יולדת. דכתיב (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה. עד שתלד ממקום שמזרעת: רבי שמעון אומר הרי זה כילוד. שנאמר (שם) ואם נקבה תלד לרבות יולת דופן. ואין הלכה כר"ש: כל הנשים מטמאות. בנדה משילת הדם מן המקור והגיע לבית החיצון. ואע"ג דהעמידוהו כותלי בית הרחם ולא פירש לחוץ. דכתיב דם יהיה זובה בבשרה. מלמד שמטמאה אע"פ שעדיין הוא בבשרה. ובית החיצון מקרי. מקום שהאחר דם בו בשעת ביאה: אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ. (ויקרא טו) אם כי יהיה זב מבשרו *עד שתלא זובו מבשרו ובבעל

*) נדרש רחמה

פרק ה **א יוצא** דופן א). אין יושבין עליו ימי טומאה ב) וימי טהרה ג). ואין חייבין עליו קרבן ד). ר' שמעון אומר הרי זה כילוד. כל הנשים מטמאות *בבית החיצון ה). שנאמר דם יהיה זובה בבשרה ו). אבל הזב ובעל קרי. אינן מטמאים עד שתצא טומאתן לחוץ: היה

פרק ה **א רבי** שמעון אומר הרי זה כילוד. פירש הר"ב שנאמר ואם נקבה תלד. והל"ל למכתב ואם נקבה היא. אלא ריבה כו'. כך נשנו בפי' מ"ה פ"ק דכריתות. ["וע' [מ"ש] ספ"ג]: כל הנשים מטמאות. פירש הר"ב בנדה. משמע דאינו בזיבה לא. ואינו בסיפא לא תנן אלא הזב וכן לא מייתי הר"ב קרא אלא דגבי זב. ובגמרא דף מא ע"ב. ת"ר בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ. ואין לי אלא נדה זבה מניין ת"ל זובה בבשרה. פירש רש"י ותע"ג דבנדה כתיב מדאפקי' בל' זיבה יליפין זיבה ע"כ. פולעת ס"ז מניין ת"ל יהיה פירש רש"י יהיה זובה בבשרה: בבית החיצון. לשון הר"ב בית החיצון מקרי מקום שהאחר דם בו בשעת ביאה. ["ולא למימרא] ו)שכל המקום שדם בו האחר הכל מקרי בית החיצון ואפילו במקום שראם האחר מגיע ג) ז"ל הרמב"ם ["המקום אשר יולא מלאחר הרחם] והוא המקום שיכנס בו האמה בעת המשגל אם יצא דם מן המקום אשר יגע ראש האמה הנה היא עומאה כו' והוא אמרם בגדר בית החיצון מקום שהשמש דם בו ע"כ. ומ"ש הר"ב בשעת ביאה אינו אלא תוספת באור לשהאחר דם בו וכמו שהקדים הרמב"ם וכתב בעת המשגל. ואח"כ כתב שזהו אמרם כו' שהשמש דם בו. ג) ["וזה] לשונו בהבורו פ' ה' מהא"ב [הלכה ב] ["הואיל וילא מבין השיניים כו' ובין השיניים הוא] ד) מקום שיגיע אליו האחר בשעת גמר ביאה ה) ["ובין השיניים [עצמו] כלפנים. הנה מבואר שכל מה שחוץ ממקום שהאחר מגיע אליו בשעת גמר ביאה. הוא הנקרא בית החיצון בלבד. והשתא י"ל שז"ש הר"ב בשעת ביאה. אע"פ שכבר כתב שהאחר דם בו. שיש שבא לפרש לאפוקי בשעת גמר ביאה]. וא"ת וכי אחה שיעור נתנו לנו חכמים במקום שיגיע אליו האחר. דודאי דאין כל האלבעות שוות. ועוד בתולה ולא ידעה אים מה תהא עליה לדעת מה יעשה לה כשנעקר ממנה דם ויצא. אם יצא כשיעור אם לאו. ותריץ דכבר נתנו חכמים עוד שיעור אחר. כדא"ת בגמ' [שם] דתני רבי זכאי עד בין השיניים [כמין שיניים יש בתוך הרחם תלאולי בשר] בין השיניים עצמן כלפנים. וזהו שדקדק הרמב"ם בחיבורו לכתוב לתרוויהו שכתב הואיל וילא מבין השיניים כו'. ועד היכן הוא בין השיניים עד מקום שיגיע אליו האחר וכו' [*ועל כרחינו חז"ל באמרם מקום שהאחר

ה) נדרש בגו' כנ. ג) נדרש ח"ל. ג) נדרש מגנ. ד) נדרש עד מקום. ה) נדרש והמגנ"ו מסוגים קצת כלשון פירושו על הרמב"ם לכן לא שנאמר ע"ז לאיסור. דם

מלאכת שלמה

פרק ה **א** ואין חייבין עליו קרבן. דכתיב אשה כי תזריע עד שתלד ממקום שמזרעת ור"ש דרים להאי קרא לדרשא שכתבתי לעיל פ' המפלת סוף סי' ד'. ור"ש יליף לרבות יולת דופן בת"כ ר"ש כי תזריע מקרא דכתיב ואם נקבה תלד ומלי למכתב ואם נקבה וממלה שבשיש. ורבנן דרשי ליה לרבות עומעום ומגדרוגינס דלא תימא זכר ונקבה כתיבי בפרשה עד שיהא זכר ולאי

פ"ה א) ולד שילת על ידי חתך שבדופן האשה ונתרפאה: ב) שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה: ג) דם טוהר שלשה ושלשים לזכר ששה ושמונים לנקבה: ד) קרבן לידה: ה) משילת הדם מהמקור. אף שמתעכב מכותלי פרוזדר: ו) אף שעדיין הדם

דרך ערומה ויליף לה מקרא. ומיסו הדם עצמו ממא מת"ד מקור מקומו ממא וכ"כ הר"ב פ"י מ"ה: ר"ש אומר ס"ז כילוד. ומודה לענין קדשים לאחבא שפסול וסיימו דלא פליג בפ"ם יבמות מ"ד. גמ': עד שתלא מומאתן לחוץ. פי' הר"ב דכתיב מבשרו. ואי לאו קרא הוה אלפי' מנדה דאיתקשו אהדדי דכתיב בנדה והזב אם זובו. וכ"ב הרמב"ם ל"ב ובמל קרי נמי איתקש

ציונים

א יוצא דופן. פ. מיי' פ"י מהלכות מ"ב ה"ה וגפ"ל דהלכות ממאי מו"מ ה"ב סמג עשין רמב' ולאוין קיא טור ושו"ע יו"ד סימן קכד סעיף יד: ר"ש. כו.: כל יולדמי ר"פ פגא על ינמתו מיי' פ"ה מהלכות אלא ה"ב עמב שם טור ושו"ע יו"ד סימן קפג סעיף ח: אינן. מיי' פ"ה מהלכות אבל הגנות המומאה ה"ח:

חלופי גרסאות

א ממטמאות. נד"מ וד"ל מיטמאין וגכ"מ בחוקת ממטמאין. ממטמאים נד"ש וד"ל מיטמאין.

תוספות חדשים

פ"ה משנה א [בהר"ב ד"ה] ר"ש כו' נקבה תלד כו'. דמלי למיכתב ואם נקבה וממלה שבשיש (רש"י):

תוספות רע"ק

פ"ה משנה א [אות כ] בבית החיצון) לדעת הפוסקים שהובא בתוי"ט פ"ו מ"ד וה' דאהלות דהולד אינו ממא עד שיוציא ראשו לאויר העולם מטא צ"ל דיש חילוק בין לידה לדם נדה כמ"ש תוס' נדה דף מ"ב ע"ב ד"ה שהוציא וכו' בתירוצם הב'. ולאינך פוסקים שם דחוץ לפרוזדור היינו שהוא בבית חחיצון נ"כ ממא י"ל דדמי לחדרי ובית החיצון דהכא נ"כ חוץ לפרוזדור. והדא מתני' דלעיל פ"ב מ"ח נמצא בפרוזדור ספק ממא היינו לענין לכשיוציא הדם אח"כ חוץ לפרוזדור וכמ"ש תוס' הנ"ל בתירוצא קמא: [אות כא] הר"ב ד"ה אינן ממטאין. עד שתצא זובו מבשרו) אנ"נ דדרשי' מזה

משנה אחרונה

פ"ה **א** אין יושבין עליו ימי טומאה. ואפי' ילא דם אם הולד אינו ממטא אח אשה כדל' יומא גנמ' אין האשה ממא' עד שילא דם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דם בחיים ביטוי ובאמה ביטוי אמרו (וכן) [וכמ"ג] כתבו התוספות בד"ה [וסבר] ר"ש סי' וא"כ קלת קשה הברייתא אלא הזכירה לבין הטיים. וקתני מקום שהאבר דם בו. שהוא דוקא בביטוי וביטוי אמתי לא שנאמר כדרבי זכאי. שהוא טיעור הטוב לכל]: ב אוחז באמה. כתב הר"ב ואע"ג דכל האוחז באמה ומשתין כאילו מבית מבול לעולם. גמ' ופירש"י שמחמת את ליברו ומביא לידי קרי. וזהו קלקול דור המבול שנאמר כי השחית כל בשר. ועיין עוד מה שכתבתי ברים פ"ב: ומטמאין בכל שהוא. פי' הר"ב זוב וש"ז וכו'. בגמרא משמע דמטמאה כל שהוא. דמאן דבעי טיעור מפיק ליה מקרא דמייהו כפיק לתנא דידן זב בעל שתי ראיות לטומאה. שהוא מדכתיב או החתים בבשרו מזובו טמא [*מקלת זובו טמא דהייט כשראה רק שתי ראיות]. וקשיא לי שהר"ב והרמב"ם ברים פ"ק דזבים מפרשים דזב בעל שתי ראיות. מדמה הכתוב שתים וכו' ובגמרא דרשה זו למאן דבעי טיעור דלריך להכי קרא דבשרו מזובו. אבל הרמב"ם בזבים פ"ק מ"ד כתב ראייה אין לה טיעור אפילו כל שהוא. וזהו אמרו החתים בשרו ואפי' כל שהוא ע"כ. וכ"כ בחיבורו פ"ב [הלכה ט] מה' מחוסרי כפרה שנאמר או החתים בשרו. כל שהוא ניכר בבשרו מטמא ע"כ והוא בתורת כהנים. תהיה כל שהוא. החתים כל שהוא. בשרו כל שהוא. ואתה מסיק מזובו מקלת זובו לימד על בעל ב' ראיות. כדדרש בגמ' למאן דאמר [*אין] לריך טיעור. [*ומה שכתב הר"ב] אבל הטוגע אינו טמא עד טיגע בבעדשה. וקשיא מפירושו דמ"ג פ"ק דכלים וכמו שהארכתי שם בס"ד: ג תנוקת בת יום א' מיטמאה בנדה. *דילפי' מקרא. כמו שכתב הר"ב ברים פרקין דלעיל: בת עשרה ימים מיטמאה בזיבה. גמ' דת"ר אשה [ואשה כי תזוב זוב דמה קא דריש] אין לי אלא אשה. בת עשרה ימים

ב היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו ז). אוחז באמה ח). ובולע את התרומה. ומטמאים ט) בכל שהוא אפילו כעין החרדל. ובפחות מכן י): ג תנוקת בת יום אחד יא) מיטמאה בנדה יב) בת עשרה ימים מיטמאה בזיבה יג).

תנוק

ובבעל קרי כתיב (שם כב) אשר תגע ממנו שכבת זרע: ב שנזדעזעו איבריו. שנעקרה שכבת זרע מגופו: אוחז באמה. ואע"ג דכל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם. הכא כיון דנעקרה שכבת זרע שוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד באותה שעה: ומטמאין. זוב ושכבת זרע בכל שהן לאדם היולא ממנו. אבל הטוגע אינו טמא עד שיגע בבעדשה: ג מיטמאה בנדה. אם ראתה דם: בת י' ימים מיטמאה בזיבה. אם ראתה ג' ימים רצופים לאחר ז' דכל דם שראתה בתוך ז' דם נדה הוא הילכך א"א לה לטמא בזיבה דהייט להיות זבה גדולה עד י' ימים

מלאכת שלמה

אבל בהד עבודא כגון יהודה וחזקיה אימא בחד קרבן סגי ליה קמ"ל לבן או לבת. א"ר יוחנן ומודה ר"ש ביולא דופן בקדשים שאינו קדוש קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדש מומן להקדשן אלא קדשי אלא כעלים ואכנים לדמיהן ויולאים לחולין לבגזז ולהעבד מ"מ גמר לידה לידה מנכור מה התם פטר רחם אף כאן פטר רחם. וכפ' בתרא דבכורות אמרינן דר' אלעזר בר' יהודה ס"ל כר' שמעון דיולא דופן ולד מעליא הוא ועדיפא מדר"ש דאפי' בקדשים קאמר דקדוש: ב שנזדעזעו. כך ל"ל: ומטמאין בכל שהוא. וקרי: אפי' בכעין החרדל. מ"מ: ובפחות מכן. יש גורסין ובפחות מכאן. וכגמ' וגם בפסחים פ' אלו דברים דף ס"ז ר' נתן משום ר' שמעון ס"ל דזב בעל קרי כתיב (שם כב) אשר תגע ממנו שכבת זרע: ב שנזדעזעו איבריו. שנעקרה שכבת זרע מגופו: אוחז באמה. ואע"ג דכל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם. הכא כיון דנעקרה שכבת זרע שוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד באותה שעה: ומטמאין. זוב ושכבת זרע בכל שהן לאדם היולא ממנו. אבל הטוגע אינו טמא עד שיגע בבעדשה: ג מיטמאה בנדה. אם ראתה דם: בת י' ימים מיטמאה בזיבה. אם ראתה ג' ימים רצופים לאחר ז' דכל דם שראתה בתוך ז' דם נדה הוא הילכך א"א לה לטמא בזיבה דהייט להיות זבה גדולה עד י' ימים

תוספות רע"ק

מה מבשרו ולא מחמת אונסו עיין זבים פרק ב' מ"ב צ"ל דתרתי שמעינן מינה. תוספות במסכתין מ"ג ד"ה עד שיצא: משנה ג [אות בב] תי"ם ד"ה תינוקת. דילפינן מקרא) באמת ל"צ קרא לזה כיון דילפינן מקרא דואשה כי תזוב דמטמאה בזיבה ממילא מטמאת בנדה דאין זבה בלא נדה וחכי אמרינן להדיא במתניא דריש פירקין דלעיל ומוקי לקרא דואשה כי תהיה זבה לדרשא אחריתא:

חלופי גרסאות

ב שנזדעזעו נד"ג שנזדעזעו. באמה נדף יב. באמתו. שהוא נד"ג שהן וכ"ה נד"ג וד"ל. ובפחות נד"ג ופחות. ג מיטמאה נד"ג מטמאה וכ"ש נמצ"ג. מיטמאה נד"ג ל"ג וכ"ש נד"ג וד"ל.

תוספות חדשים

[בהר"ב ד"ה] אינן וכו' ובגע"ק וכו'. כולם לשון הרמב"ם וגמ' הכיא קרא דזובים כי תגע וגו': משנה ב [בהר"ב סד"ה] וכטמאין וכו' כבעדשה. וכ"כ הרמב"ם רפ"ב מהאה"ט. וע"ש כ"מ: [תוי"ם ד"ה] ומטמאין וכו' בגמ' כו'. פי' דמשמע בגמרא דלתנא דידן דס"ל טמאמין בכל שהן ס"ל דלאיה אלא דסתמא אמרי' דבכ"ם הוא כלא לאיה כלל וסייגו מדהזיק דמאן דבעי טיעור הוצרך לראיה מקרא ס"מ הא לאו קרא מסתמא הוי בכ"ם א"כ לתנא דידן דס"ל דכבי הוא בסמת דבכ"ם אין צריך לראיה וקרא מיבעי להו לב' ראיות כו' ומסיים הגו"ע אבל הרמב"ם הביא ראיה דהוי בכ"ם כו'. וכבית דוד מוקמ תיכא דסתמא כל שהוא ואינו מונן (ס"ו):

יכין

הדם בבשרה: ז) ונעקר ס"ז מגופו: ח) כדי שלא יצא הס"ז לחוץ עד שיבלע התרומה. ואף דבאמצים תקנן כרפ"ב הכא כבר נעקר. ואינו חוזר ומתחמם מיד: ט) זב וש"ז: י) הייט לאדם שיצאו ממנו ולטוגע

תפארת ישראל

לריך כעדשה: יא) שראתה דם: יב) ז"י ראתה שלא: יג) ר"ל בראתה ג"י ראיות אחר ז"י משנולדה. והוקא בראתה כבר ראי' ראתה ביום הראשון שנימי לדה. דאל"כ זיבה בלא דם תחילה לא משכח"ל. ולרמב"ם

יכין

אינתקש לזב אמת מורם הזב ואשר תגע ממנו ס"ז כמ"ש הר"ב פ"ק דזבים מ"ב: ב אוחז באמה ובולע. אמת שמתמת בקרי יהא לריך לפלוט התרומה שבפיו כל' יהובע פ"ח דתרומו' מ"ב ואסור להפסיד את התרומה. ומ"ש הר"ב אע"ג דכל האוחז באמה כו' וכ"ה בגמ'. ואיכא למידק לפי מ"ש הרמב"ם סוף הל' תרומות דאסילת תרומה מצות עשה ומברכין עליו וא"כ מאי מקשי אכא מהא דאסור לאתוי באמה נכי לאיכא איסורא אמי עשה דאסילת תרומה ודמי. דאפי' לאו מפורש קיי"ל דעשה דומה ל"מ ובעלמא בבבר נמצא אחסרי בהדיא אבל אמיזה באמה דאסור איכא אא"כ לידי קרי אמאי לא מימא דאתי עשה ודמי לי'. ומאמ עשה דאסילת תרומה אמיזה שוה בכל לא דמי לאו הטוס בכל ואע"ג דהכא לא כתיב לאו בהדיא כיון דאמיר כ"ב שמביא מבול לעולם דכתיב כי השחית כל בשר הוי כדכתיב בהדיא דקי"ל לא בנכם אא"כ אזהיר ואמיתת אמה נמי כיון דבא"כ מביא לידי קרי מיתשב כלאו גופי' וכ"ל דדוקא אוכל תרומה אבל אוכל חולין שנעשו ע"מ תרומה לא"ש יפלוט דבהא מודה נמי ר"ש דפ"ח דתרומות. ופשוט הוא: ג תינוקת בת יום אחד. ומיד שנולדה נקראת בת יום אחד דהא מקרא ילפי' ומילי יום אחד כתיב. וכן לגיבה בת עשרה ימים מיד בכניסת ליל עשיריי הוי בת עשרה וכן כל הני דפרקין בת ג' ויום אחד וכן תשב ויום אחד מיד שבלו לכן שנת ג' ונשת תשב מיקרו יום אחד וכ"כ הר"ב בסמוך נבי פומו מן הינוס וכ"כ כמ"ש בת"מ סי' ל"ה. וגדולה מזו משמע בתוס' דמיכלתין דף מ"ד דאפי' שלמים לא בעינן אלא בכניסת יום אחרון של ג' או של תשב הוי כשלמים אשה שולדה בר"ת ניסן בתלי היום תשכנס ליל ר"ח ניסן בשנה שלישית הרי היא בת שלש ויום אחד. אבל יפ"ק דר"ה דף יו"ד כתבו דדוקא תשע"ע בעינן. והכריע הרב תשנה למלך פ"ב מהל' איסורי כדביאסה דהכא דאפי' תשע"ע לא בעינן. וכן משמע פ"ק דפרה מ"ג במ"ש שם. אבל בשאר לגיבה דאפי' דדוקא תשע"ע בעינן דאי ס"ד דלא בעינן שלמים ומיד בכניסת

משנה אחרונה

ליל אחרון של שמת שלש מיקרי בן שלש מאי פריך בגמ' ריש מס' ברכות אמאי נקט ערבית בריאת ליתני שחרית בריאת. ותיפוק לי' דערבית חייל עליו בריאת בכניסת ליל אחרון שנת י"ב תל' הויה שעתא עלי' חיובא דק"ש מדאוריי' ומתחייב בכל המצות. אבל בני בכרות ק"ש דהוי מדרבנן שפיר חני שחרית בריאת דחיובא דרבנן בכר חייל עלי' קודם האמן תשעה חיטן. ומיהו י"ל דבלא"ה מצי לה שפיר. ודע שזה שכתבנו לפשוט סברת דלא בעינן שלמים מיד בכניסת ליל יום אחרון הוי הגיעה לכלל שמחיה אמ"ג דהתוס' דמכילתין כתבו בסגן המחה הוא לאו דוקא וכ"כ ס"ך בח"מ סי' ל"ה וכ"כ במשנה למלך. ומכאן קשה על בעל תוי"ע פ"ח דבכורות מ"ד בגי מת בתוך שלשים האב פטור וכ' תוי"ע תוך שלשים לאו דוקא אלא תוך שלשים ויום אחד מ"כ. ואינו נכון דדא ודא אחת היא דוקא תוך שלשים דוקא דבסוף יום שלשים מיד מיקרי יום אחד לכ"ע כדפי'. ומיהו מהא דתני הכא מת ביום שלשים ביום שלשיו לכאורה קשה לסברת התוס' דהכא דאפי' שלמים לא בעינן וא"כ בכר שלמו שלשים אחמול בכניסת הלילה ואחמי הוי ביום שלשיו. י"ל דשאני בכור דילפי' ממדבר דכתיב בי' ומעלה: בת יום אחד מעמאה בנדה. מקרא ילפי' לה כדפי' הר"ב ר"פ דלעיל ומשמע דדרשה גמורה היא מדאוריי"תא וכ"כ הרמב"ם בפ"ע מהל"ב דמיב בזעלה כסגיאה לבת ג' בכרת. וע"ע לאחי דקי"ל בשמואל לקמן ר"פ הבוחה כתב המדאוריי"תא אינה אמתה אלא בהבנשה. והכא בת יום אחד מעא ידעינן דהבנשה וכן קשה בחנשת ובופה. והלכך ליכא לאמיר דנזרת הכתוב היא בקבלה לאכתי קשיא הבנשת ובופה ואי לפיון לזו מקבלה ב"ב לא יתכן דקבלה והבנשת להחמיר בהן יותר מגדולה פקחת. וע"ל דסבעם בזה דלאו ספק הוא שרובן רואות בהבנשה וכונא דאוריי'. וכ"מ בתוס' פ"ק דף ג' ד"ה מבנשת. ולקמן ר"פ הבוחה דמסיק התם מדרבנן עמתה אפי' לא הבנשה. ופי' רש"י דאחרי' אגבשה ולאו אדעתה. והתוס כתבו דאין נגלה לאפי' ודאי לא הבנשה עמתה כיון שהתה דם מכ"ד

ונגלה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ימים: תינוק בן יום א' מיטמא בזיבה. דכתיב אים אים כי יהיה זב. לימד על תינוק בן יומו שמיטמא בזיבה: ומיטמא בנגעים. דגבי נגעים כתיב (שם יג) אדם כי יהיה בעור בשרו ותינוק בן יומו אדם הוא דאדם כל שהוא משמע: ומיטמא בטמא מת. דכתיב (במדבר יט) ועל הנפשות אשר היו שם. נפש כל שהוא: וזוקק ליבום. אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו. אבל נולד לאחר מיתת אחיו אינו זוקק. דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדיו. שהיתה להם ישיבה אחת בעולם: ופוטר מן היבום. אם נולד לאחר מיתת אחיו ומת. אבל כל זמן שמעוברת. אינה מתירה ליבמה: ומאביל בתרומה. בת ישראל שנשאת לכהן ומת ונולד בן לאחר מיתתו. אוכלת בשבילו* כו ביום שנולד. דכתיב (ויקרא כב) וילד ביתו הם יאכלו בלחמו. ודרשינן יאכילו את אמם. אבל המיתה מעוברת. אינה אוכלת בשבילו עד שיולד: ופוסל מן התרומה. כגון כהן שהיו לו שתי נשים. אחת גרושה שעבר ונשאה כשהיא גרושה ואחת שאינה גרושה. ויש לו בנים משאינה גרושה. ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלים בתרומה בשבילו. דכתיב (שם) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ויש לו בן יוס אחד מן הגרושה והוא חלל. ויש לו חלק בעבדים. ופוסל את כלן מן התרומה. דאין בריה לדעת מי מהן מגיע לחלקו. ודוקא בן יוס אחד דראוי לירושה. אבל כל זמן שלא עולד לו חדשיו אם לאו. דאזלינן בתר רובא. ע"כ. ולפי זה הא דתנן אם הולד של קיימא. [ר"ל] דלא ידענין ביה שלא כלו לו חדשיו. ודעת הרמב"ם ג"כ כדעת רש"י. דבכל מקום בעינן שיהא עודנו שכלו לו חדשיו. ולא לענין אבלות בלבד. וכבר כתב המגיד בפ"א מהל' נחלות [הלכה יג] דמאי דאתמר בגמרא אדאבלות. אין להכריע מזה. דהא לענין שאר דברים לא בעינן. ולפיכך יש להשוות דברי הר"ב עם דברי רש"י והרמב"ם. ונומר שהוא נמשך אחר מאי דאתמר בגמרא. ולפיכך פירשו נמי גבי אבלות כמו שהוא בגמרא. אבל ממילא דהה"נ דלכל הדינין השנויין במשנתינו. דבעינן בהו שיהא עודנו שכלו חדשיו. אי הרמב"ם כי נמי לא שהה ולא כלו לו חדשיו. כי נמרו שערו ולפרנין הרי זה ולד שלם. ובהכי מייתב המגיד ב"ם הרמב"ם בספ"א מהלכות נחלות ומנחיל דלקמן שהוא בלא כלו לו חדשיו. ומה הנית המגיד בג"ע. אבל בפ"א מהל' יבום פירשו. דמיירי כשגמרו שערו ולפרנין דבהכי מקרי ולד. וכך יש לפרש לאותה ששנינו בפ"ד דיבמות. אם הוא ולד של קיימא. אבל משנתינו דהכא אין לפרש דמיירי בכך. מדאמרינן עלה וה"מ דקיים לן בנויה שכלו לו חדשיו: **ופוסל** מן התרומה. פירש הר"ב כגון כהן שהיה לו שתי נשים וכו' ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלים וכו'. דאין לפרש נמי לענין פסול דאמו כמו במאכיל ר"כ מאי חריא בן יום אחד אפילו עובר נמי פוסלה [כדתנן במ"ד פ"ז דיבמות] גמ'. וא"ת ולמאי דמסיק

מלאכת שלמה

אבל ר' ישמעאל בנו של ריב"ב מפיק לה מקרא דכתיב והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא בין גדול בין קטן לנקבה כל שהיא בין גדולה בין קטנה

ימים מטמאה בזיבה מפיק לה מקרא דכתיב אים אים והכי מפיק לה ר' יהודה בברייתא דתינוק בן יום אחד מטמא בזיבה. דכתיב אים אים כי יהיה זב. ולמד על תינוק בן יומו שמיטמא בזיבה: ומיטמא בנגעים. דגבי נגעים כתיב (שם יג) אדם כי יהיה בעור בשרו ותינוק בן יומו אדם הוא דאדם כל שהוא משמע: ומיטמא בטמא מת. דכתיב (במדבר יט) ועל הנפשות אשר היו שם. נפש כל שהוא: וזוקק ליבום. אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו. אבל נולד לאחר מיתת אחיו אינו זוקק. דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדיו. שהיתה להם ישיבה אחת בעולם: ופוטר מן היבום. אם נולד לאחר מיתת אחיו והיה שעה אחת ומת. אבל כל זמן שמעוברת. אינה מתירה ליבמה: ומאביל בתרומה. בת ישראל שנשאת לכהן ומת ונולד בן לאחר מיתתו. אוכלת בשבילו* כו ביום שנולד. דכתיב (ויקרא כב) וילד ביתו הם יאכלו בלחמו. ודרשינן יאכילו את אמם. אבל המיתה מעוברת. אינה אוכלת בשבילו עד שיולד: ופוסל מן התרומה. כגון כהן שהיו לו שתי נשים. אחת גרושה שעבר ונשאה כשהיא גרושה ואחת שאינה גרושה. ויש לו בנים משאינה גרושה. ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלים בתרומה בשבילו. דכתיב (שם) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ויש לו בן יוס אחד מן הגרושה והוא חלל. ויש לו חלק בעבדים. ופוסל את כלן מן התרומה. דאין בריה לדעת מי מהן מגיע לחלקו. ודוקא בן יוס אחד דראוי לירושה. אבל כל זמן שלא עולד לו חדשיו אם לאו. דאזלינן בתר רובא. ע"כ. ולפי זה הא דתנן אם הולד של קיימא. [ר"ל] דלא ידענין ביה שלא כלו לו חדשיו. ודעת הרמב"ם ג"כ כדעת רש"י. דבכל מקום בעינן שיהא עודנו שכלו לו חדשיו. ולא לענין אבלות בלבד. וכבר כתב המגיד בפ"א מהל' נחלות [הלכה יג] דמאי דאתמר בגמרא אדאבלות. אין להכריע מזה. דהא לענין שאר דברים לא בעינן. ולפיכך יש להשוות דברי הר"ב עם דברי רש"י והרמב"ם. ונומר שהוא נמשך אחר מאי דאתמר בגמרא. ולפיכך פירשו נמי גבי אבלות כמו שהוא בגמרא. אבל ממילא דהה"נ דלכל הדינין השנויין במשנתינו. דבעינן בהו שיהא עודנו שכלו חדשיו. אי הרמב"ם כי נמי לא שהה ולא כלו לו חדשיו. כי נמרו שערו ולפרנין הרי זה ולד שלם. ובהכי מייתב המגיד ב"ם הרמב"ם בספ"א מהלכות נחלות ומנחיל דלקמן שהוא בלא כלו לו חדשיו. ומה הנית המגיד בג"ע. אבל בפ"א מהל' יבום פירשו. דמיירי כשגמרו שערו ולפרנין דבהכי מקרי ולד. וכך יש לפרש לאותה ששנינו בפ"ד דיבמות. אם הוא ולד של קיימא. אבל משנתינו דהכא אין לפרש דמיירי בכך. מדאמרינן עלה וה"מ דקיים לן בנויה שכלו לו חדשיו: **ופוסל** מן התרומה. פירש הר"ב כגון כהן שהיה לו שתי נשים וכו' ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלים וכו'. דאין לפרש נמי לענין פסול דאמו כמו במאכיל ר"כ מאי חריא בן יום אחד אפילו עובר נמי פוסלה [כדתנן במ"ד פ"ז דיבמות] גמ'. וא"ת ולמאי דמסיק

תנוק בן יום אחד מיטמא בזיבה. ומיטמא בנגעים. ומיטמא בטמא מת יד). וזוקק ליבום טו) ופוטר מן היבום טו) ומאביל בתרומה. יז) ופוסל מן התרומה יח)

ונוחל

ת' קודם מיתת אחיו אבל נולד כו' דכתיב כי ישבו. וגו' ומינה דבעינן ישיבה אחת. וכן נמי שמעינן מינה דבישיבה אחת כל דהו. ואפילו יום אחד סגי: **ופוטר** מן היבום. כתב הר"ב אם נולד לאחר מיתת אביו. והיה שעה אחת ומת וכו'. ובגמ' וכן אין לו אמר רחמנא והא אית ליה. ואיכא למידק דברים פ"ד דיבמות תנן החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה. בזמן שהולד של קיימא כו'. ופי' רש"י דהתם דף לו אי קיים לן דבלו לו חדשיו. תנן במסכת נדה תנוק בן יומו פוטר מן היבום. ע"כ. אבל מלשון הר"ב בבסוף מבנתינו משמע דלא בעי לאתטויי דקיים לן בנויה שכלו לו חדשיו. אלא לענין אבילות. ונעמא רבה איכא. דקי"ל דבאבל הלך אחר המיקל. וגם בגמרא אתמר אדאמרינן כותן אלם נמאי הלכתא לענין אבלות. משמע שאחר הדינין שוין בין כלו בין לא כלו. וכבר הזכיר המגיד בפ"א מהלכות יבום [הלכה ה] שיש מי שסובר דבשתים שלא עודנו אם כלו לו חדשיו אם לאו. דאזלינן בתר רובא. ע"כ. ולפי זה הא דתנן אם הולד של קיימא. [ר"ל] דלא ידענין ביה שלא כלו לו חדשיו. ודעת הרמב"ם ג"כ כדעת רש"י. דבכל מקום בעינן שיהא עודנו שכלו לו חדשיו. ולא לענין אבלות בלבד. וכבר כתב המגיד בפ"א מהל' נחלות [הלכה יג] דמאי דאתמר בגמרא אדאבלות. אין להכריע מזה. דהא לענין שאר דברים לא בעינן. ולפיכך יש להשוות דברי הר"ב עם דברי רש"י והרמב"ם. ונומר שהוא נמשך אחר מאי דאתמר בגמרא. ולפיכך פירשו נמי גבי אבלות כמו שהוא בגמרא. אבל ממילא דהה"נ דלכל הדינין השנויין במשנתינו. דבעינן בהו שיהא עודנו שכלו לו חדשיו. אי הרמב"ם כי נמי לא שהה ולא כלו לו חדשיו. כי נמרו שערו ולפרנין הרי זה ולד שלם. ובהכי מייתב המגיד ב"ם הרמב"ם בספ"א מהלכות נחלות ומנחיל דלקמן שהוא בלא כלו לו חדשיו. ומה הנית המגיד בג"ע. אבל בפ"א מהל' יבום פירשו. דמיירי כשגמרו שערו ולפרנין דבהכי מקרי ולד. וכך יש לפרש לאותה ששנינו בפ"ד דיבמות. אם הוא ולד של קיימא. אבל משנתינו דהכא אין לפרש דמיירי בכך. מדאמרינן עלה וה"מ דקיים לן בנויה שכלו לו חדשיו: **ופוסל** מן התרומה. פירש הר"ב כגון כהן שהיה לו שתי נשים וכו' ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלים וכו'. דאין לפרש נמי לענין פסול דאמו כמו במאכיל ר"כ מאי חריא בן יום אחד אפילו עובר נמי פוסלה [כדתנן במ"ד פ"ז דיבמות] גמ'. וא"ת ולמאי דמסיק

יכין תפארת ישראל יכין

מיירי אפי' לא ראתה תחלה. ועיי' פתיחה סי' ע' : יד) בנגע במת. כ"ל דנקט במת מדמלו עפי שיטמא בטומאת אהל עם המת. משא"כ שיטמא במגע או במשא של שאר טומאות אינו מלוי : טז) בולד קודם מיתת אחיו : טז) בולד אחר מיתת אביו ומת ומוהרת להנשא. לאפוקי בעודה מעוברת : יז) לישראלי' אלמנת כהן. ואף דבל"ז אסורה בתרומה מלד טומאת לידה. תי' א"מ הגזוק"ל ד"מ שיאכלו עבדי כ"מ שלה. ולבנו ותלמידו כ' לענין לפטר' מקרן והומש. דמלד איסור תרומה מותרת אפי' לכתחילה : יח) לא מיירי בכהן שמת והניח בנים כשרים וחלל אחד. נפסלו העבדים שירשו מחמת חלקו של חלל זה שהוא בן יום א'. משא"כ

משנה אחרונה

ונראה בטוחתם דאי כפי' רש"י דמספקא לן דלמא אנגשה ספק דאוריתא הוא זה וכיון דרובא בהנגשה ממאה מדאוריתא ומאי אחר מדרבנן. אלא פ"כ דודאי לא אנגשה הוי דרבנן. והא דאתר התם בגמ' לבולם דאנגשה ואימור הנגשה שמש הוא או הנגשה עד. ולא אמרי' דרובא בהנגשה. התם בשעת חשמים או בשעת מי רגלים דאיכא ודאי הנגשה אחריתא של עד או של שמש אחדא לה חזא דהנגשה כיון דאיכא הנגשה אחריתא כנגדה. ומיושב בזה קושית התוס' שם גבי הנגשת שמש אמאי לא אתר הנגשת מי רגלים הוא אפ"פ שלא הטילה כדאתמר בריש מכילתין בסבורה הנגשת מי רגלים הוא עכ"ל ולמאי דפי' ג"ק דדוקא איכא דאיכא קמן הנגשה אחריתא אמרי' דאחדא לה חזא דרובא בהנגשה. אבל לא הטילה מי רגלים דאיכא קמן הנגשת מי רגלים לא תלינן בה. והא דאתר בפ"ק בסבורה הנגשת מי רגלים הוא הייט בשיש סבורה כך אע"פ שאינו כן : **מטמאה** בנגדה. איכא עוד מילי בשם יוס אחד כתב"ל מ"ד :

תפארת ישראל יכין

בן יום אחד מיטמא בזיבה. פי' הר"ב דכתיב אים אים. ואע"ג דבכל דוכתא אמרי' אים ולא קמן. הכא דכתיב אים אים הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות. כ"כ התוי"ט רפ"ב דזבים וכן מלאתי נתוס' קנהדרין דף מ"ו. ובלא"ה י"ל כיון דה"מ למיכתב אים וכתב אים אים דמייתר כ"כ מוקמינן ליה לרבות. וכ"כ התוס' בגמ' דף ל"ב גבי ואשה לתעוטי אע"ג דבכל דוכתא וי"ו לרבות הכא דמיותר ע"כ מוקמינן ליה למיעוט ע"כ : **מטמא** בזיבה. אבל בפ"ז עד שיהא בן תשע ויום אחד כדאיתא בגמ' דף ל"ב וכ"כ הר"ב רים מס' כלים : **ומיטמא** בנגעים. ודוקא בן יום אחד אבל טובר לא כדאיתא רפ"ז דנגעים. וכן מיטמא בטמא מת ובמדלם ובנבלה ובכן דוקא בן יום אחד אבל עובר לא דטהרה בלועה אינו מיטמא וכן טומאה בלועה ואפי' נפל בטולד והוא בן ח' אינו מקבל טומאה כמ"ש הר"ב רים מס' כלים : **ופוסל** מן התרומה. פי' הר"ב דאין בריה ולשון רש"י שאין אנו יודעין לבורר. ופי' ביבמות דף ס"ז אאם יש אפוטרופס יוכל לבמר

תוספות יום טוב

תינוק. חולין נא. פיי' פ"ז מהלכות מו"מ ה"ג: ומטמא. מיי' ע"ש מהלכות פו"ל ה"ש: ומטמא. מיי' פ"ז מטומאה מת ה"ד: וזוקק. מיי' פ"ז מהלכות חליצה ה"ו: סמג עשין כב טור וש"ע אה"ע ר' סימן קמו סעיף ו: ופוטר. מיי' שם ה"ה סמג שם טור וש"ע שם קמו סעיף ד: ומאביל. מיי' פ"ז מהלכות תרומות ה"ג ובכ"מ הלכה יבמות פ"ב דף כה: ופוסל. הכי"ש ז"ל פרק יש נוחלין דף כז: ובתוס' פרק אלמנה לכהן גדול דף מז: ד"ה אוכלין מיי' שם הי"ב:

חלופי גרסאות

מיטמא בזיבה ומיטמא בנ"ג בטמא בזיבה ובטמא וכ"ה נמשנ"ג. ומיטמא בטמא"ג ומטמא. וזוקק בנ"ג זוקק. ומאביל בנ"ג מאביל.

תוספות חדשים

משנה ג [בהר"ב ד"ה] תינוק וכו' אים וכו'. אע"ג דלעיל דל"ד בין לב"ש בין לב"ה לא נפקא לן מאים אים. נ"ל דהסוגיא דהתם בעי לאוקמא כ"ה לף ל"ד דברה תורה כלשון בני אדם. וע"ש בתוס': [בהר"ב סי"ה] ומיטמא וכו' כ"ש משמע. דכתיב ונפש אדם מן הכביש ובקטנות משתעי קרא [רש"י] ואלא אים ל"ל. למעוטי אשה מפריעה ופריעה (גמרא) ועיין בתי"ט רפ"ב דנגעים: [תוי"ט ד"ה] ופוטר וכו' ולהרמב"ם. עיין בכ"מ פ"א מהט"מ הלכה י"ד שכתב בהדיא דגם דינא דמיטמא בטמא מת אחיי זוקא בכלו לו חדשיו. דמשמע דאכולהו קאי דבעינן כלו לו חדשיו. אבל דברי הרב עצמן תמוהין כן דהא דאתמר' בגמ' דאחיי בכלו לו חדשיו. היינו כדי לאוקמא מתני' אפי' לרשב"ג. ע"ש

אליהו רבא

פ"ה ג **מטמא** בזיבה וכו'. כלומר שהם מיני טומאות עומאת זיבה סיוצאת מן הגוף. וטומאת נגעים שעל הגוף וטומאת מת שהיא טומאת מגע:

תוספות רע"ק

[אות כג] הר"ב ד"ה ומאביל בתרומה. בו ביום שנולד) ומשכחת ביוצא דופן לת"ק דרריש פרקין דאינה טמאה לידה:

תוס' אנשי שם

פ"ה ג בר"ב ד"ה ומאביל כו' בו ביום שנולד כו'. מקשים הלוי אשר הא היא טמאה עומאת לידה והילך תאכל והשכחי דב"מ דה"ל לשלם חומש ומאכיל היינו דמשום זרות ליבא ועי"ל דב"מ ביוצא דופן דאינה טמאה לידה ובלידה יבשתא דאין כאן אפי' עומאת נדה גם י"ל דאמו כ"ל אם אמו וכדאי' בתמני' דיבמות. (שם"מ):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דמסיק הר"ב וכתב. אבל כל זמן שלא טולד אוכלים כלן דאין זכייה לעובר. למה ליה לפרושי בהיה לו ב' נשים לוקמה באשה אחת גרושה ויש לו בן ז' ממנה. וכשהוא בן יום ז' פוסל. אבל עובר ליה זכייה. ואכלו העבדים משום הראוים ליורשו וכדמוכח מפירוש הר"ב במשנה ג פרק ז דיבמות. וכבר הקשו התוס' כך [ד"ה אר"ש]. ופירשו דלמאן דמוקים בגמ' בהיה לו שתי נשי' ס"ל דעובר אית ליה נמי זכייה אלא שאינו פוסל משום סמוך מיעוטא דמפיטא למחצה דנקבות. וה"ל דזכרים מיעוטא ונמיעוטא לא חיישינן. ומשום הכי כשיש לו בנים משאינה גרושה לא פכיל עובר אע"ג דיש לו זכייה. דלא חיישינן למיעוטא הזכרים. אבל אם אין לו בנים פוסל עובר. דאית ליה זכייה. דבין הוא זכר בין הוא נקבה הרי הן שלו. ופליג אמ"ר בפ"ק דיבמות [דף סו] דאוכלים בשביל כל המשפחה דליה ליה זכייה לעובר ע"כ. אבל הר"ב שפי' דאין זכייה לעובר. משמע שאין לו זכייה כלל. יש לדחוק דה"ק בכה"ג דיש לו בנים אין לו זכייה. כלומר שאינו זוכה כדי שיפסול. ועוד אפשר לומר דאתא למימרא דאין לו זכייה. ואפי' בת כהן לכהן מעוברת. אינו מאכיל לעבדים כלל. וכדעת הרמב"ם שכתבתי שם [ד"ה מפני]. וכן בפי' הרמב"ם אסברה לה בשתי נשים. ומסיק נמי שאין קנין לעובר. וא"ת ולמאי דחיק לפרש בשם לו גרושה. אפי' בת כהן נמי. לא קשיא דפוסל תנן. ואינו בת כהן לא משום פסול הוא. אלא שאינו מאכיל. ומ"ש הר"ב דאין ברירה כו' בכל מקום שנזכר לשון זה. ענינו דאין ברירה למפרע. ואינו הכא ענינו מעכשיו. ולשון רש"י שאין אנו יודעים לברור מי מניע לחלקו: ונוהל ומנחיל. כ' הר"ב אבל עובר כו' אינו נוחל כו'. שהרי מת הוא קודם אמו. והא דמפרכס. מידי דהוה אזוב הלטאה. גמ'. ועיין מ"ש בשם הרמב"ם במ"ו פ"ק דאהלות. וכתבו התוספות [ד"ה אינו] והא דתנן בפרק בהמה המקשה [דף עד] השותט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי. יש חלוק בין מתה לנהרגה. כדאמר בערכין [דף ז] לגבי מיתה. אחידי דולד זוטר חייתה עיילא טיפה דמלאך המות. ומחתך להו לסימנין. אבל נהרגה היא מתה ברישא. א"נ כגון דמתה אמו מחמת לידה. דכיון דעקר הולד לגאת. אז לא מיית כדאמר שמוחל התם יושבה על המשבר ומתה מתחכין אותה בשבת ומוציאין הולד. וא"ת א"כ עובר נוחל ומנחיל בישבה על המשבר ומתה תחלה. וי"ל דאה"נ ונקט בו יום ז' משום דפסיקא ליה דנוחל ומנחיל. אבל עובר לא פסיקא ליה. ע"כ: והתורגו חייב. אבל עובר לא. ואפי' נהרגה. או ישבה על המשבר עד שילא ראשו. כדתנן במס' אהלות [כפ"ז] אשה המקשה [נילד] דוחין נפש מפני נפש. [שאין] דוחין נפש [מוגעים בו. שאין] חותך אבר אבר יצא ראשו אין [נוגעים בו. אבל היכא דמתה חייב משום דכמוגא בקופסא דמי. תוספות: בראתן שלם. פי' הר"ב שחייבין להתאבל עליו. וכי הא דאמרינן בפ"ק דסוטה דף יב והנה נער בוכה (שמות ב) מלמד שעשתה לו אמו חופת נערים בתיבה. אמרה שמא לא אזכה לחופה. ה"נ שמתאבלים עליו כאילו זכו כבר לחופתו. מפי מורי מהר"ר יעקב גינלבורג זצל"ה. ול"נ כי הא דבפ"ג דנדרים דף לב דלקמן הנמול קרינן חתן. דהכי איתא התם. רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש (שמות) [מלאך] להרוג אלא לאותו תינוק שנאמר (שם ד) כי חתן דמים אתה לי. לא וראה מי קרוי חתן. הוי אומר זה התינוק וקאתי תנא לאשמועינן דלא חיישא דהואיל ולא הגיע לשמנה להמול בשר ערלתו. דאין שלא נכנס בברית. קמ"ל. דהרי הוא כחתן שלם הנמול לשמונה. וקתני כחתן שלם. משום מנהגא דכתב המור י"ד בסי' רס"ג ושס"ג. משמא דרב נחשון גאון. דיטקא דמים ולא ה"ל שמונת ימים. נהגינן ליה דמהלינן ליה אבי קבורה. ומש"ה קרי ליה לנמול לשמונה חתן שלם. וקאמר שהוא כחתן שלם הנמול לשמונה. ואין ברית האמורה בתורה שהוא לשמנה. מעכבתו מלהתאבל עליו: ד' בת ג' שנים ויום אחד כו'. הלכה למשה מסיני. הרמב"ם. וכן בגמ'

מלאכת שלמה

פ"כ מה ת"ל מים מים דברים תורה כלשון בני אדם: בפי' ר"ע ז"ל דאין זכיה לעובר. אמר המלקט ומתני' דלא כר' יוסי דאמר התם ביבמות פ' אלמנה לכהן גדול העובר פוסל ואינו מאכיל ומשום דקתני מתני' תינוק בן יום אחד אינטרכינן לפרושי דפוסל מן התרומה קאי לעבדים דאינו בת כהן שנשאת לישראל ומת ל"מ דתינוק בן יום אחד פוסל את אמו מתרומה בית אביה דהא כתיב וזרע אין לה ושבה אל בית אביה והא יש לה זרע אלא אפי' הניחה

תוספות חדשים

פ"ם. אבל לרבנן ודאי דמלי לאיירי אף בלא כלו לו חדשיו ופי' בלא"מ פ"א מהלכות אהלות הלכה י"ג. גם עיין בתוס' ד"ה הא לא שבה כו': [ד"ה] ונוהל וכו' ת"ב. וכתב דאמר נמי בהשותט בבהמה אמו וכדל ילדתיה סייגו נמי כי מהרגא ת"ל כו' (בנ"ל וכ"ם בהוספות): [בר ב ד"ה] והתורגו וכו' כל נפש. תימה דבסנהדרין דף פ"ד דרש מקרא דאלה בנשי כל מכה נפש (תוס'): [תי"ם ד"ה] בראתן וכו' זה התינוק. שנעשה חתן ע"י ברית שמתחנין אותו במעשה ראשונה. (כר"ן וכרא"ש):

אליהו רבא

בראתן שלם. שהחתן דרך להתאבל עליו מאד וקאמר שעל התינוק מתאבלין בכל דיני אבלות כמו שמתאבלין על חתן גמור:

משנה אחרונה

לנבור: ונוחל ומנחיל. למאי דקיי"ל בפ' מי שמת ל' קמ"ח המחכה לעובר לא קנס וגימוסא הנאה מתילי' קני. ת"ב הו"ל למיתני הכא דומתא דשל' בתחנה כשהוא בן יום אחד דאינו מזכה לעובר לא קני וכוי דומתא פפי מיגוסא הנאה מתילי'. ומיהו לר' יוחנן דאמר התם נאב בטופן לנבו אפי' מזכה לעובר קני שדמנו קנונס אגל בנו ניחא דלא תני מתנה דלא פסיקא לי' דזימנין דאפי' עובר קני כגון באב לבנו. ומוך ל"ל דניחא ליה לנתקנא טחל לאשמועי' דאין נוחל את אמו בקבר כמ"ם הר"ב: ולכל קרוביו כחתן שלם. פי' הר"ב שמתאבלין עליו ואוא עידום שכלו לו חדשיו וכ"ה בגמ'. ונסתפק תו"מ בדים מתני' אי דוקא לענין אבילות אימתר דבעינן ידוע שכלו ומשום דבאבילות סקילו אבל בטולהו דיני דמתני' אפי' אין ידוע דבר בדים ולד מעליא ילדן. אז דלמא לטולהו דיני דמתני' אינם אבלים אימתר משום דמתני' דיקא סכי דלמאי לריך לאיני ולאמו ולכל קרוביו - כיון דתני לכל קרוביו טולהו בכלל ולמאי מני אביו ואמו אלא לאשמועי' דבעינן ידוע שכלו לו חדשיו ואם אינו ידוע אלא לאביו ואמו. וניחא נמי דמפרש לענין אבילות ולא אמר נמי לענין עומתת בהנים בקרוביו הכהנים ממתאין לו אלא משום דהא אי דאוריתא ומטא לעמא לקרובים א"כ אפי' לא כלו חדשיו אלא בסר דבא. ומיהו נראה דליכא לאוקמי טולהו דיני דמתני' אפי' אין ידוע שכלו דהיכי מני והתורגו חייב ואי באין ידוע שכלו פשיטא דלא קנינן מספיקא ואפי' חוב בדים ולד מעליא ילדן הא אין הולכין בזה אחר הרוב כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהל' רוצח דאלא לפחות מתשעה חדשים שהורגו אינו נהרג עליו עד שיהיו לו שבעים יום לו שכלו לו חדשיו ויש לדחות דהתם ס"ל לאפוקי בידוע שלא כלו חדשיו שנולד לפחות מתשעה אבל אם אין ידוע אם כלו אלא' בתר דובא דהורגא ולד מעליא ילדן. והכא אמנם פ"ת מהל' נחלות אחריך בזה ולפ"ז לריך לעם אמתי לא חייב בקרוביו הכהנים ממתאין לו. ואפשר דבכלל אבלות הוא דכל שהכהן ממתא לו אהבל מתאבל כדאמר בחלו מנלחין דף כ': בראתן שלם. נראה בחתן שמתאבלין עליו כמו על חתן ביום חופתו. ואמני נמי שלם לאמתי דפי' לעיל דה"ה לענין שומתת כהן בקרוביו ממתאין לו. ומשום דקי"ל אין הכהן ממתא על מת אחקל אבר ויש מן הפוסקים שקובלים דהרוג דיו בחסר בדאיתא בי"ד סי' שפ"ד. וה"ל אלעזר קלי והתורגו חייב ומתאבלין עליו כמו על הנלס ולא אמרי' דהוי בחסר כדעת י"ח: ד' בת ג' ויום אחד מתקדשת בביאה. אבל בכסף ושטר מתקדשת גם

יכין תפארת ישראל יכין

משא"כ שובר אין לו זכיי'. גם בל"ז לאחיו יש ודאי זכיי' ושובר ס' נקיבה אין בספק מולית מידי וודאי. כ"כ ע"ר הגאונ"ל: יט) אדא קתני טחל מאמו להנחיל לאחיו מאב בשמת הולד משא"כ מעוברת שמתה עם עוברה מחמת חולי [ודו"ק] ולד מיית ברישא: כ) משא"ר עובר עד שלא ראשו הא"ל כטלה. [וע"כ רק בכלו לו חדשו וכדמסיק וזה אינו מעי. דאמ"ג דיש עדיים על הביאה מאן יימר שנתעברה מאותה ביאה ולא מאה"כ אין לאוטרוסס לעריות]: בא) שדרך להתאבל עליו ביותר בשמת. כן חייב גם עליו רב"א. ודוקא בוודאי כלו חדשיו. שבעל ופירש ובמסופק. דוקא בשמת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד מתקדשת בביאה. אם מסרה אביה לכך: ואם בא עליה יבם קנאה. להיות אשתו לכל דבר. ויורשה. ומטמא לה. וזכה בנכסי אחיו: וחייבין עליה משום אשת איש. אם קבל בה אביה קדושין מאי. וכא עליה אחר. נהרג עליה. דביאתה ביאה: ומטמאה את בועלה אם היא נדה אבל פחות מכן אע"פ שהיא מטמאה במגע. אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה. לטומאת ז'. אלא משום טנגע. ולטומאת ערב: תחתון. של בועל נדה: בעליונו. של זב. שמטמא אוכלין ומשקין ואת אדם וכלים: מן הפסולין. כגון שובד כוכבים. ועבד. וכהן. ממזר. או חלל: פסלה. מתרומת אביה אם היא בת כהן: מכל העריות. כגון אביה או חמיה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשים

מתקדשת בביאה (כג). ואם בא עליה יבם קנאה (כד). וחייבין עליה משום אשת איש (כה). ומטמאה את בועלה (כו) לטמא משכב תחתון בעליון (כז). נשאת לכהן תאכל בתרומה (כח). בא עליה אחד מן הפסולים (כט) פסלה מן הכהונה (לא). בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה והיא פטור.

פחות

לאיבם שקנאה. ולאשמועינן דהוה כא"א גמורה. ומיהו ולאי דרש"י ה"מ לאסבורי נמי במסרה אביה לביאה דקתני לה כבר. אלא נקט קידושי כסף דתנן להו בתחלה ברים קדושין: לטמא משכב התחון כעליון. עיין רים פרק דלעיל: פסלה מן הכהונה. לשון הר"ב ואבי"ר כל דתנן להו בתחלה ברים קדושין: לטמא משכב התחון כעליון. עיין רים פרק דלעיל: פסלה מן הכהונה. לשון הר"ב עליהן כו' ת"ל (ויקרא כב) כי תהיה לאיש זר. כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. ומס פירש"י פסלה כהנת מתרומה דבי נשא ומן הכהונה ליה וישראלית מן הכהונה. ע"כ: מכל העריות. לשון הר"ב כגון אביה או חמיה. וכן ל' רש"י. ואפשר לי לומר דנקטינהו להכי. משום דקטנה כולהו אם תרומה היא בבית אביה. ועינו עליה ושכיחא ליה. ואם כנסה לבית חמיה. עיני חמיה עליה. ושכיחא ליה: והיא פטורה. ואא"ל דריסא נמי קלי. דבכלל כל העריות היא. כמ"ש לעיל בשם התוס' [*וכן תנן בספ"ב דכריתות כל העריות כו' הקטן פטור. ובא"ל הוא בהדיא. ובריתא דספרי פרשת כי תצא אלים השוכב עם האשה. ואע"פ שהיא קטנה. והאשה אע"פ שנבעלה לקטן. וגם במדרש פסיקתא כן הוא. וכתבתי לזה. לפי שראיתי לרש"י ז"ל בספ"ק דערכין. דאדתניא התם. שניהם עד שיהו שניהם שוים דברי רבי ישמעאל. ופירש"י הנואף והנואפת יהיו בני עונשים. אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול. או הוא קטן ולאו בר עונשין. והיא גדולה ובת עונשין. אין

מלאכת שלמה

אחד אלא שלם שנים שלימות כן פי' ר' יעקב הסיא ברייתא דקתני בת שלש שנים מתקדשת בביאה דברי ר"מ אלא דאתיביה מברייתא אחריתא דקתני ואפי' בת שתי שנים ויום א' מתקדשת בביאה דברי ר"מ והיינו טעמא דיום אחד בשנה שלישית חשיב שנה לר"מ והסיא ברייתא קמייתא דקתני בת שלש שנים דברי ר"מ על כרחך היינו טעמא משום דס"ל להסוא תנא אליבא דר"מ דשלשים יום בשנה חשובים שנה ולאו דוקא קתני בת שלש. וכתוב בתוס' פ"ק דר"ה דף י' וחכמים נתנו בת שלש שנים ויום א' דמעת לעת בעינן ע"כ. והקשו תוס' ז"ל שם ביבמות ובקדושין ושם בפ"ד מיתות דאמאי איצטרך למיתני תנא וחייבין עליה משום אשת איש דהא קתני כיפא בת עליה א' מכל העריות שבתורה ולאשמועינן דלא קודם לכן אפי' קטן אביה הקדוש דה"ל כתרומה [הוי"מ ד"ת] וחייבין וכו' בהמה ע"כ. ול"ל לשיטת רש"י שהכיא הוי"ל ד"ה והיא כו' דהכי יתפיה ס"ל שניהם ראיכין להיות בני עונשין א"כ לק"מ דאיצטריך לאשמועינן דלא סותיה ודקתני בספא אחד מכל עריות כ"א הון מא"ל דהכיא נהו ומתו גם שניהם. אע"ג דבשנהדרין דף כ"ט ע"ב דייק מיניה דקתי על כל עריות היינו דא"ל להוליא תמיה ואחי בעלה וכנו כל העריות שע"י קדושין אבל חד כגון א"ל בודאי יש להוליא מבלל דאין למדין מכלל אפילו במקום שנאמר בו תון ושוד דגם הוס' תפסו שכתב זו להוליא בהמה אע"ג דמשורת כן בעריות וק"ל: (ממהרש"ה זצ"ל):

אליהו רבא

ד וחייבין עליה משום אשת איש. אם בא אחר על היבמה הזו שהיא בת ג' ויום א' והיכם בא עליה מיב מכום א"ל שקיבו קין גמור. אבל בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו דקתני כיפא קנאה לא קתני חייבין עליה משום א"ל אחין קיבו קין גמור לחייב עליה משום א"ל כדקתני כיפא ואינו נוהן גם עד שיגדיל: לטמא משכב התחון כעליון. שאפי' עבר מלאשת זו ע"ג זו מטמא משכב התחון כהעליון שמשכב עליה

יכין — תפארת

במת אחר ל' יום חייב [שע"ד ס"ח]: כב) במסרה אביה לכך: כג) להיות כאשתו לכל דבר ולקנות נכסי אחיו: כד) בקבל אביה קדושיה ובא עליה אחר מהרג: כה) מי שבועלה מה עמא ז' לעמא משכב וכו': כו) כעליון של זב דאינו מטמא אדם וכלי' משא"כ בפחותה מבת ג"ש. אינו רק

משנה

יום אחד מ"י אביה כדאמרי' פ"ק דכתובות כגון שקיבל בה אבי' קידושין פחותה מבת ג' ובוקא לבמין חופה אחרי' כל שאינה בת ביאה אינה בת חופה דחופה משום קידוש לביאה הוי אבל קידושי כסף ושטר אפי' אינה בת ביאה. ולעיל דחשיב כתה מילי דמיטקה בת יום אחד. ה"מ למיתני נמי הא דמתקדשת דאינו קודם שנלדה אין לה קידושין לגוב הפוקעים באה"ש פ"ש מ'. וי"ל דתני ושייר נמי שמוכרה לשפחות ושובר לא אחין אדם מוכר דבר שלא בת לאונס: מתקדשת בביאה. ואם שכב אים אותה ש"ז שמאה כיון דביאתה ביאה ומקרי אבא אין בה עומאת ביאה וכבי מגיא בגמ' דף ל"ב. ובגלה דה"ם לפולעת כשמשה בת ג' ובנלה ופלבה מאתה משום פולעת. ופמותה משלש אחין ביאתה ביאה אין פליעתה פליעה. ואפי' שמשה ביומא דמיבלם ג' ולמחר פלבה אמ"ג דבשעת פליעה הניפה לבעותי' כיון דבשעת ביאה לא בתה בכלל ביאה גם פליעת ביאה אי לא מהיבה פליעה וכן משמע בגמ' דף מ"א דאריך בפמיעות פולעת תיפוק ליה משום משמשת משמע דלא מבכחת עומאה דפולעת כל אלא נעמאה מאמת מבמשת. וכ"מ לאיתני בת אבא נפבלה בביאתה לכ"ג: וחייבין עלי' משום אשת איש. ל"ע דבקבלה כתיב איש אבר יגלה אשת איש אבר יגלה את אשת רעהו ובכל דוכתא אמרי' אשה

ישראל — יכין

כטנגע כנדה וטמא רק עומאה ערב. ואמ"ע אדם וכלים כלל: מו) בהשיאה אביה מותרת אפי' בתרומה לאו'. ובאמה ואחיה מותרת על כל פנים בתרומה דרבנן: נח) לכהונה כעבד נתין ממזר שובד כוכבים חלל וכדומה: נט) מלהנשא לכהן ומתרומת אביה אם היא כהנת:

שבתוליה

אחרונה

מטמא גדולה כדדרשי' נבי ואשה כי תהי' זבה אין לי אלא אשה גדולה קטנה מנין ת"ל ואשה כמ"ש הכ"ב רש"ל וס"ל ה"ל כתיב אשה ואשה נמי הייט אשה אלא בבתולה דנוק כתיב אשה ומנ"ל דמייב אקטנה. ופוד דבפ' כי תצא כתיב כי יקחנו איש שוכב עם אשה בשלת בעל ומתו וגו' וכרי אשה גדולה מטמא. וא"ל מדכתיב מכי זיתני אשת איש דעמו הוי כמיטות אחר מיטות כמ"ש כה"ב בשם תוס' בתמני' דלעיל. וא"ל מבוס דבולי' קרא יתיבא. והלכך ל"ש מאי קשיא לאו בהתוס' נמה לי לאיתני אשת איש דהא בכלל עריות היא ולאמאי דפי' סד"א דעריות הייט דקרבה דוקא אבי' ואחי'. אבל מבוס א"ל לא מחייבינן דאשת כתיב דמטמא אשה גדולה דוקא קמ"ל. ושוב דאיתי שהביא הוי"מ לקמן בתמני' בייתא דבפרי האיש השוכב עם האשה אע"פ שהיא קטנה. והאשה אע"פ שנבעלה לקמן. ומלאה דקרא יתיבא דרש מבני כתיב ומתו גם שניהם למה לי הו האיש השוכב והאשה אלא לאתויי קטנים. וסייע דאיצטריך תנא לאיתני חייבא האיש אשת איש בהדיא לאשמועינן אע"ג דאשה כתיב מרבינן נמי קטנה ובעיקר דבני אשת' דכל העריות דהכא הייטו בהמה. כתבו בתמני' דלקמן: ומטמאה את בועלה. ומייב בכת ומעלה על ביאתו והיא פטורה כדלקמן: נשאת לכהן. שבכנסה לאופה אע"פ אלא נבעלה מאכלה. ואמאה מנת אלא אין אופה אשה

ריש

ציונים

ואם. פיר ושי"ב שם פ"ש קמ' פרק ד: וחייבין. מיי' פ"ג מהלכות אמ"ב ה"ג. ומטמאה. מיי' פ"ג מהלכות אמ"ב מ"ב. נשאת. מיי' פ"ג מהלכות מרומות ה"ג: בא. מיי' פ"ג מהלכות אמ"ב מ"ב. פיר ושי"ב אמ"ע סימן ו פ"ע ופי' ז פ"י: בא. מיי' פ"ג מהלכות אמ"ב ה"ג:

חלופי גרסאות

ד יבם נד"ל היבם. נשאת נקדושין ואם נשאת. תאכל ביבמות אוכלת יכ"ה נקדושין ובפנהדרין. בא נקדושין ואם בא. מן הפסולים נקדושין מקרים עריות נפכורים. בא נקדושין ואם בא וכ"ה בפנהדר'. העריות האמורות בתורה נקדושין עריות שבתורה מומתים נד"ל מתים. על ידה נד"ל על ידיה ו. מצ"ע עליה וכ"ה בפנהדרין שם.

תוספות הדשים

מ"ד במשנה] נשאת וכו'. אבל לא קודם לכן אפי' קיבל אביה קדושין דה"ל כתרומה: [הוי"מ ד"ת] וחייבין וכו' בהמה ע"כ. ול"ל לשיטת רש"י שהכיא הוי"ל ד"ה והיא כו' דהכי יתפיה ס"ל שניהם מיכין להיות בני עונשין א"כ לק"מ דאיצטריך לאשמועינן דלא סותיה ודקתני בספא אחד מכל עריות כ"א הון מא"ל דהכיא נהו ומתו גם שניהם. אע"ג דבשנהדרין דף כ"ט ע"ב דייק מיניה דקתי על כל עריות היינו דא"ל להוליא תמיה ואחי בעלה וכנו כל העריות שע"י קדושין אבל חד כגון א"ל בודאי יש להוליא מבלל דאין למדין מכלל אפילו במקום שנאמר בו תון ושוד דגם הוס' תפסו שכתב זו להוליא בהמה אע"ג דמשורת כן בעריות וק"ל: (ממהרש"ה זצ"ל):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לאין הגדול נהרג. ע"כ. והרי ברייתא דספרי ומדרש דפסיקתא שניהם שוים. [דהגדול] לו הגדולה נעגנים. ומוטב לפרושי מתניתין כסתמא דספרי ודפסיקתא. מלאוקמי כיחידאי כרבי יאשיה. כ"ש דלעיל כתבו התוס' דמתניתין דת"ח בכלל הערות קתני לה. מ"כ ה"ג דכוותיה. וא"ת ושניהם למאי קאתי. ל"ק דהא קתני בספרי להוליא מעשה חדודין. ורש"י עלמו בפי' החומש. [פ' כי תצא] כתבו. ומפרש שאין שניהם שוים בהגאה. לפיכך פטורים שניהם. אע"פ שהאיש מהנה. ע"כ. וא"ת מי דחקו לרש"י שפירש לדברי יאשיה לענין בני טוענין. והרי היה יכול לפרשו לענין הגאה. ולא יהיה כאן שום מחלוקת. ואולי מדלא פי' רבי יאשיה למלתיה לומר להוליא מעשה חדודין. אלא סתמא קאמר שיהיו שניהם שוים. מסתבר ליה לרש"י שדעתו של ר' יאשיה. על עלמותן של שניהם. הוא שאומר שיהיו שוין. ואומר אני דלמשנתינו כל הערות נלמדים מא"ת. שהגדול לו הגדולה. יהרגו. וא"כ לפירש"י בדר' יאשיה אף בשאר הערות לאין לענוש הגדול לו הגדולה. שנלמדים מא"ת. ושוב מצאתי בפי' הרמב"ן על החומש שכתב בפרש' כי תצא על סיפא של הברייתא הזאת שמחייבת בביאה אלא כדרכה. שלמדים ממנה לכל הערות. ושוב ראיתי בבפ"ק דקידושין דף י' דאיתא לדרבי יאשיה. ופליג עליה רבי יוחנן ואמר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. והלכך לא היה יכול רש"י ז"ל לפרש רבי יאשיה דלהוליא מעשה חדודין דאם כן שניהם פטורים. והיאך קרא עליו רבי יוחנן מקרא הזה ומת האיש וכו'. והנה התוס' שם [ד"ה עד שיהיו] הקשו על רש"י ממתניתין דהכא. והיה להם להקשות ג"כ ממתניתין דספ"ב דכריתות. וכן נמי מספרי ופסיקתא דלעיל. ולענין פי' לדברי ר' יאשיה כתבו [שם] בשם ר"ת. שיהיו שניהם שוים. במיתה אחת. ולאפוקי בא על קטנה המאורסה דאמר [ר"מ] בפ"ד מיתות [דף סו] דבעינן שיהיו שניהם שוים. כלו' בחותה מיתה. שאם היתה גדולה בסקילה]: פרות מכן כנותן אצבע בעין. פי' הר"ב וחוזר לכמות שהיה אף כאן חוזרת וכו'. כלומר דבתוליה חזלי לה אלא שחוזרים. וג"מ לדם שהראה בביאה שבתוך ג' שהוא דם בתולים. לא דם נדה. הכי איתא בגמ' [דף מ"ה] ודייקינן לה מדלא קתני פחות מכן ולא כלום: ה שבא על יבמתו. אבל נשואין ליתא ליה. כלתנן במ"ח פ"י דיבמות: [*בן ט' שנים ויום אחד. נראה שהוא ג"כ הל"מ כמ"ש בשם הרמב"ם במתניתין דלעיל על בת ג' ויום אחד]: קנאה. לשון הר"ב וחכה בנכסי אחיו וכו'. וכן לשון רש"י. ונראה דלענין ירושתה. וכ"ש ליומא לה לא קנאה. מדלא פי' כדלעיל. וטעמא רבא איכא. דלא עשאו ביאתו אלא כמאחר בגדול. כדתנן התם ביבמות [דף קיב]. ובפ"ה מה' יבום [הלכה יח] כתב המגיד בשם הרמב"ן. וז"ל מדאורייתא קנה אותה לכל דבר של יבום. אבל איכא כח"א להתחייב עליה כו'. אבל מדבריהם עשו אותה כמאחר לגמרי. והא דקני לה מדין תורה. טעמא דמלתא כדקתני עלה בתוספתא דיבמות. זה הכלל כל ביאה שריכה דעת אין ביאתו ביאה. א"ל דעת ביאתו ביאה. וכן בירושל. ע"כ. ולדבריו נראה דאף ירושה ומעמא לה. ואולי דרש"י [*והר"ב] נמי סמכו על מה שפי' במתני' דלעיל. דה"ה הכא: ופוסל. לשון הר"ב כגון עובד כוכבים ועבד וכו'. אבל בבן תשע ישראל שבא על בת כהן. ליכא למימר דפסיל מן התרומה. דאי משום ביאת זנות. לא פסלה זנות דכשר מן התרומה. ואי משום קדושין למהוי בת כהן לישראל. לאו קדושין נינהו. דקטן דקידש אין קדושיו קדושין. רש"י. ומ"ש הר"ב פסלה מתרומת אביה. עיין מ"ש בזה לעיל: ופוסל את הבהמה. לשון הר"ב אם רבעה ע"פ ע"א או ע"פ הבעלים אבל סקילה

פחות מכן כנותן אצבע בעין ט): ה בן השע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה לא), ואינו נותן גט עד שיגדיל לב). ומטמא בנדה לג) לטמא משכב תחתון בעליון. ופוסל לד). ואינו מאביל בתרומה לה). ופוסל את הבהמה מעל גבי המזבח לו). ונסקלת על ידו לז).

עוגשים: כנותן אצבע בעין. שדומע וחוזר לכמות שהיה אף כאן חוזרת בתולה כמו שהיתה: ה שבא על יבמתו קנאה. וחכה בנכסי אחיו. ואע"פ שאין קנין לקטן. שאני הכא דמן שמיא אקנויה להליה: ואינו נותן גט עד שיגדיל. אם בא לגרשה. דקדושי אחיו קדושין גמורין. וגירושי של זה אינן גירושין גמורין. והוקא כשבא עליה לאחר שהגדיל. די לה בגט. אבל אם לא בא עליה לאחר שהגדיל. צריכה גט וחליצה: ומטמא בנדה. אם בא עליה בנדתה. דביאתו ביאה לכל דבר: ופוסל. כגון עובד כוכבים ועבד או חלל בן ט' שנים שבא על הכהנת. פסלה מתרומת אביה: ואינו מאביל. אם הוא כהן ונשא ישראלית אינו מאכילה בתרומה. לפי שאין קנינו קנין גמור ואפילו הוא יבם. דקנייה בהך ביאה. כדאמרן. אפילו הכי אינו מאכילה בתרומה: ופוסל את הבהמה. אם רבעה על פי עד אחד: ונסקלת על ידו. אם יש שני עדים: כדריה

פחות. כשיעור לא: ה בן. פיה. ג"כ קנו. מכהדרין נסה: ואיתא בכל"ש קדושין יט. ל"ש בשבע ושמע' סם ל"ה ומדאורייתא מ"ר. פ"ש מהלכות יבום ה"ל מנא עמין נב מוד ר"ו ע"ש ת"ש מ' קסה ס"כ ומטמא. פ"ג מהלי ממלי מו"מ ה"ג: ופוסל. מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח ה"ג: ונסקלת. מיי' שם פ"ג ובהל' איסורי ביאה פ"ח הפ"ז:

חלופי גרסאות

מכן נכתובות מבאן. ה בן שבא. בכהדרין הבא. ואינו נתן נמצ"ג אין וכ"ש נב"ר. שיגדיל נב"ג שיגדל. ומטמא נ"ש ול"ש ובימטא. בנדה בסנהדרין בנדה. ופוסל. בסנהדרין פוסל. בתרומה נל"ג ול"ש נ"ג וכ"ש בסנהדרין. ונסקלת. נל"ג תהיא נסקלת.

תוספות חדשים

[ד"ה] פחות וכו' לדם שתלה. דהייט אם בעל בדעבד. אבל לכתחלה אינו בועל אלא בעולה מעה ופוסל (הרא"ש ד"ם מהא"ב): משנה ח [תוי"ט ד"ה] שבא וכו' ליה ליה. אפי' מדרבנן. אבל קטנה אינם לה נישואין מדרבנן אלא יבמו בם ממנג ספקר (יבמות דף קי"ב):

אליהו רבא

ה ונסקלת על ידו. וקשיא ריבא בני תיובתא נמי ליתני ובהמה נסקל על ידה. שאם בא עליה בהמה נסקל על ידו. ונראה לי דתנן (סנהדרין דף נ"ד) אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שבאת לאדם תקלה ע"י לפיכך אמר הכתוב תסקל. ד"א אלא אם הא בהמה עוברת בשוק ואחמרו זו היא נסקל פלוני על ידה. נמי רב אחוטא (שם נ"ה) ישראל הבא על הבהמה בשוגג מהו. תקלה וקלון בשוגן וכאן קלון ליכא תקלה ליכא או דלמא קלון אע"פ שאין תקלה. ואמר רב יוסף ת"ש דתנן בקטנה בת ג' שנים ויום אחד ואם בא עליה אחד מכל פעריות מומתין ע"י ואפילו בהמה ואם הכא קלון ליכא תקלה ליכא ותקני מומתין ומשנין כיון דמיזלה היא תקלה

תוספות רע"ק

פשנה ד [אות כד] תו"ח פד"ה תי"ט ד"ה פחות כו'. הראב"ד פ"ה מהא"ב) ומ"ש נ"ם דמותר לגמור ביאתו אף דשופעת דם (ואף להראב"ד א"צ לנתן צפרנו בקרקע כו') ואפשר דבריא תוך ג' דאין שם ביאה עלה אף אם הוא דם נדה מותר לגמור ביאתו דלא מקרי ביאת נדה:

תוס' אנשי שם

ד בתו"ח ד"ה תו"ט ד"ה פחות כו' בדעבד כו'. לא ידענא מה סיה לו כי אין ענינו לכאן וגם הרא"ש ד לא כ"כ נה' כ"ס שם שהוא ענין והכא כ"ת בהלכה כ"ד שם סוגרן לכן. (שם"מ).

ל) שבתוליה חוזרים:לא) כלעיל סי' כ"ג ואף דאין קניין לקטן הכא משמיא לקטיהו: לב) דאין כח בגט של קטן להפקיע קדושי אחיו דאורייתא. אם לא בא עליה אחר שהגדיל גריכה גט וחליצה: לג) נטומא טומאה ז' כשבעל נדה מגא"כ בפחות מט' שנים אינו רק כטוגע בה: לד) אם מפטלי כהונה הוא

משנה

כיון שאין ביאתה ביאה. רש"י בקידושין דף יו"ד וסוא מהגמ' ביבמות דף כ"ז: ה בן תשע ויום אחד. ה"מ לאיתני דקריו אמא ומטמאתו כדין זוהה ואמר בגמ' דף נ"ב דהלכה הוא. ופוסל בביאתו לכהונה אם הוא אחד מן הפסולים. ופוסל אפי' הוא כשר בביאתו משום בעולה לכ"ג ופחות מבן שנה דאסורה לכ"ג לכתחלה מידי דהוה אמזרח עץ. בדיעבד לא תצא ומשום בעולה בבן ט' אפי' בנים יוליא כדאיתא ביבמות דף ס'. וכן פ' מעמא אשה בביאתו אם שכב אותה ב"ז וכ"כ הרמב"ם רפ"ב מהאה"מ: שבא על יבמתו קנאה. פי' הר"ב וחכה בנכסי אחיו. ולענין ירושה ולטמא לה מלאו רש"י והתוס' בפ"ק דקידושין דף י"ט דלכש"י קנאה מדאורייתא אף לירושה ולטמא לה וכ"מ ליישבא דגמ'. והתוס' כתבו דביאתו אינה אלא כמאחר מדרבנן ונדחקו ליישב לשון הגמ'.

יכין

תפארת ישראל

יכין

ובעל אשה נפסלה מתרומת אביה ומלהנשא לכהן: לה) אם הוא כהן ובעל יבמתו. וכ"ש בנשא אשה דעלמא דנשואין ליתא ליה: לו) ברבעה ע"פ ע"א או בעלים: לז) בים עדים והא דלא נקט הכי גם בתוקת ה"ע מדלא שכיחא. וכוונתו ה"ל לרב"מ פ"ד מאיסורי מזבח. ורב"א תוי' דוקא

אחרונה

ונעלם כ"ז מבעל תוי"ט: ואינו מאכיל. פי' הר"ב אפי' יבם דקני לה וס' ומעמא דביאתו הוי כמאחר ולא בדיפא מאכוסה וכי איתא בגמ' יבמות דף קט: ופוסל את הבהמה. פי' הר"ב ע"פ עד אחד וכ"מ מכ"ל דסקילת הבור הוי קנס. שאינו נסקל דמודה בקנס פטור ע"ב ולא פירש לנו מנ"ל דסקילת הבור הוי קנס. וכמ"ג פי' רש"י בפ"ק דמכות דף ה' בתחויב מיתת ב"ד דאי מודה הוי מיפטר והקשו התוס' דלא תלינו זה בכל חייבי מיתת ב"ד שאם יודה יפטר. ונם כאן בבור הנסקל הקשו התוס' בב"ק דף מ"א דלא מצינו דהוי קנס והביאו ראיות דלא הוי קנס ופירשו דע"פ הבעלים אפי' שנים אין נאמנים דאדם קרוב אצל ממונו וא"ד להא דפ"ק דסנהדרין דאמר אין אדם קרוב אצל ממונו וכו' ע"ש אבל בחבמים דף ע"א תירצו בע"א שאם יש עד אחד עם הבעלים נאמנים: ונסקלת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ן נדריה נבדקים. אם ידעה לאם מי נדרה ולאם מי הקדישה נדרה מדר: נדריה קיימין. והוא שהביאה שתי שערות. וכן בן שלש עשרה שנה ויום אחד. נדריו קיימים. דוקא כשהביא שתי שערות: ובודקין כל שתים עשרה. דמהו דתימא הואיל ואמר מר ל' יום בשנה תשובים שנה. היכא דבדקנה ל' יום קמאי דשתים עשרה ולא ידעה לפרש לאם מי נדרה. הו לא נבדוק ולחזקה כקטנה קמ"ל: קודם לזמן הזה. קודם ר"ה של שתים עשרה לתינקת

ואם בא על אחת מכל העריות האמורות בתורה מומתים על ידו והוא פטור: ן בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין (לח). בת שתים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין (לט) ובודקין. כל שתים עשרה (מ). בן שתים עשרה שנה ויום אחד נדריו קיימין. ובודקין בל שלש עשרה (מ). קודם לזמן הזה אף על פי שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו. לשם מי הקדשנו.

לא. דעודה בקנס פטור. רש"י. ועיין רפ"ח דזבחים ורפ"ו דתמורה: [*מומתים על ידו. עיין במשנה לעיל [מ"ט] בס"ד]: ן בת י"א שנה ויום אחד נדריה נבדקים. בגמרא מדבינן לה מכי יפליא מופלא הסמוך לאים. פי' רש"י מופלא יודע לפרש לאם מי נדר. סמוך לאים. שהוא סמוך לגדול לכלל גדול. דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא רגיל להביא שערות. והיינו בתינוקת כל י"ב. ובתינוק כל י"ג. ע"כ. והא דתינוקת קודם לתינוק. פי' הרמב"ם להיות חייהן קרובים מחיי האיש ברוב. ע"כ. ובגמרא דכתיב (בראשית יב) ויבן ה' את הלנע. מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש: בת י"ב שנה ויום אחד. כתב הר"ב והוא שהביאה שתי שערות.

והאשה ממהרת לבוא לפני האיש. כדתנן בסוף פרקין: ובודקין כל י"ב. גמרא בת אחת עשרה ויום אחד נדריה נבדקים למה לי. איצטריך סד"א סתמא בי"ב בעיא בדיקה. בי"א לא בעיא בדיקה. הכא דחזיגן ליה דחריפא טפי מיבדקה בי"א. קמ"ל: קודם לזמן הזה. לשון הר"ב קודם ר"ה של י"ב כו'. וכן לשון רש"י. ואין כוונתם על ר"ה ממש. אלא ר"ל ראש שנת י"ב דידהו. וכן מפורש בפירש"י

מלאכת שלמה

י"ם כגלה בכא"ף וכן משמע קצת מפי' רש"י ז"ל דבפ"ד מיתות שפירש ומיסמא כגדה בבועל נדה ולא כמובע לומא משכב תחתון שלו כעליונו של זב אבל פחות מבן ט' אינו אלא כמוגע בגדה לטומאת ערב ע"כ: ן בת י"א שנה וכו'. ובגמ' זו דברי רבי אבל ר"ש בן אלעזר אומר דברים המתורים בתינוק בתינוקת אמורים דברים המתורים בתינוק בתינוק אמורים. ובגמ' מפר' טעמא דרבי דכתיב ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש ומעמא דרשב"א דמתוך שהתינוק מלוי בבית רבו נכנסת בו ערמימות תחלה ואפי' אין לו רב רגיל לגלות ובגא ומתפקח יותר. ובספר הפרפראות רים פ' ממות בעשוריה אותיות נערה י"ב לומר לך בת י"ב שנה נדריה נבדקין ע"כ: ובודקים כל שתים עשרה. דמהו דתימא וכו' עד סוף לשון ר"ש ז"ל. אמר המלקח ובגמ' קבעיד גריסותא לבולה מתני' דפרכינן כיון דתנא בת אחד עשר שנה ויום א' נדריה

בבדקין בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין למה לי ממילא ידענא דמכאן ואילך לא בעי בדיקה ומשני סד"א דהשתי דקתני בת י"א שנה בודקים לא אתא רק למעוטי קודם הזמן הזה דלא בדקינן לה דאפי' ידעה קטנה היא קמ"ל דלמעוטי לאחר זמן נמי אתא וסדר פריך וכיון דתנא בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין בודקין כל י"ב שנה למה לי הא תנא דמיום א' בשתים עשרה מתחילין לבדוק ואינם קיימין בלא בדיקה עד יום א' בי"ג אלמא כל י"ב הוי זמן בדיקה ומשני סד"א הואיל ואמר מר וכו' כדפי' כבר ר"ע ז"ל והדר פריך וליתני הכי תרתי בני בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין ובודקין כל י"ב. בת י"א שנה ויום א' נדריה נבדקין למה לי ומשני איצטריך סד"א סתמא בי"ב בעיא בדיקה בי"א לא בעיא בדיקה והיכא דחזיגן לה לחריפא טפי מבדקא בי"א קמ"ל והדר פריך קודם לזמן הזה ואחר הזמן הזה למה לי ומשני סד"א ה"מ למקמי הכי מוחזקים קטנים ולאחר זמן מוחזקים גדולים

היכא

יכין תפארת ישראל יכין

בכה"ג יום א' בשנה תשיב שנה. דזה רק בתלוי רק בזמן כפרקן סי' כ"ב. משמ"כ הכא דתלוי בחיזוק שכלי. וה"ה בתלוי בחיזוק הגוף כגון יום

משנה אחרונה

על ידו. אע"ג דאינו לה נסמוך כל העריות מומתין על ידה ופטיעא דה"ה בהמה דלא עדיפא מאדם. מ"מ אני לה בהדיא בבהמה משום דאמרי' בפרק ר' מיתות אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שבאת לאדם עלה ידה. וסד"א דבקנון לאו תקלה איכא דאינו בר טונגין קמ"ל כיון דמזיד הוא הקלה נמי איכא וסבי אמר בהדיא בפ' ד' מיתות דף נ"ה. וא"ל דגבי מיטוקת דלעיל הוא הנכנעת ולא עבדה מעשה כדאמר בפ' בן סורר ומורה קרקע עולם היתה בהא ליכא נמי תקלה דליכא לאימור מזידה היא דהא אפי' פיטוי קטנה אונס הוא אלא בתינוק כיון דבבר מעשה ה"ל כמזיד והוי תקלה ותינוקת דלא עבדה מידי אין הבהמה נסקלת על ידה דליכא תקלה. וכן מוכיחין דברי הרמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה דין י"ז כתב קטן שבא על הבהמה והוא בן תשע שנה ויום אחד אז הבית הבהמה כליו היא נסקלת על ידו וכו' וכן קטנה שהביאה הבהמה עליה והיא בת שלש ויום אחד הבהמה נסקלת ע"כ הרי שגבי קטן כתב בהדיא בין שבא על הבהמה בין שהביאה עלי' וגבי קטנה דקדק לכתוב אם הביאה עלי' וזה מבואר כדפי'. ולפ"ז נ"ל הא דאמר בפ' ד' מיתות שם גבי תינוקת נמי כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא משום דמשמע לי' לאוקמי תתני' בכל מקום שהביאה עלי' לאתי דבעי לאיפטרא דתקלה ליכא משום דקטנה היא ומשמע דמש"ה אפי' הביאה עלי' נמי ליכא תקלה כלל בקטנה ולפי דבריו דמי דבמזיד איכא תקלה. אבל לקושטא דמלתא ה"מ לאיתדמי לי' דתתני' בבא עלי' אלא מדאתה דבבה"ג אפי' תקלה ליכא. ומתני' דתינוקת הכי משמע מדלא קתני בהמה נסקלת בהדיא דתני הכא גבי תינוק אלא משום דלא פסיקא ליה בתינוקת דזמיגן דאינה נסקלת אי לא בעבדה מעשה לא תני לה ואיידי דלא מני לאיתאי דין סקילה לא תני נמי דנפקלת מע"ג התוכ' בתתני' דלעיל פטיעא לה דגבי תינוקת נמי בהמה נסקלה וכתבו דלכאי תני מייגין עלי' משום אמת אים לגלוי דסיפא אחד מכל העריות מומתין ע"י סיינו בהמה דאחר עריות הם בכלל אמת אים עכ"ד ודוחק לדבריהם דעריות סייע בהמה ואחר עריות בכלל אמת אים. ואמאי אני אמת בידה ולא תני

ואם. וס מ"ע: ן בת. עפ' ותיפא בתוספות הרבו"ת ז"ל פיסון דבו מיי' פ"ז מ"אכלות נדריס ה"ה ב' ב עור ובא"ש יו"ד פיסון דלא קבוף ל מכלו על פוף מסנה דאמרה דפ' בא פיסון הוגא בבב לוגם נפ"ש ב"ש דיומות גם מסנה תינוקת ובלא"הים הערויות אם נפיקין דבמבוון:

חלופי גרסאות

בוחתים בה"ג מתות. ן שנה בה"ג שנים. שנה בה"ג ב"ג. עשרה בן שתים עשרה בה"ג עשרה שנה בן שנים עשר. שנה בה"ג שנים. בן י"ב כו' נדריו בה"ג בת י"ב כו' נדריה והיא ע"ש. נדרנו לשם בה"ג נדרנו ולשם וכן בפסון.

תוספות חדשים

משנה ו [תוי"פ ד"ה] ובודקין וכו' למ"ל. ותו בגמר' קודם הזמן כו' ל"ל סד"א ר"מ היכי דלא קאמרי אינו כו' נכמוך עליהו קמ"ל ע"כ בתוס': [בהר"ב ד"ה] נדריה קיימין כו' דוקא כשהביא ב' שערות. עכ"ל. וכ"מ ב.מ' דף מ"ו. והרמב"ם פי"ח מהל' נדרים הלכה ג' סכן דלאחר זמן אע"פ שלא הביא ב' שערות וע"ש בכ"מ:

אליהו רבא

אקלה נמי איכא ודאמינא הוא דהם עלה ואמר רבא ת"ש כן תשב בנים ויום אחד פוסל את הבהמה ונסקלת על ידו והא הכא תקלה ליכא ותני נסקלת ומשמע כיון דמזיד הוא תקלה נמי איכא ודאמינא הוא דהם עילוה עליה דידיה אם דאמינא אבהמה לא אם דאמינא. וקבינא לן וכי מאחר דמשמע בקטנה כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא מאי הדר רבא ופשיט לה מקטן בקטן נמי ל"ש. ומיהא לן קשה רבא הלי מיעוטא דקטנה דמיעוטא בעלמא הוא דאיכא לאימור ואם בא עליה אחר מכל עריות היינו הון מבהמה דקטנה לאו מזידה היא כדאמרינן בגמרא פרוי קטנה אונס ומ"ג מדעתה עשתה היא כמשותה ואי אונס ומיהו דפשיט ליה מקטן דקתני בהדיא ונסקלת על ידו ומכי כיון דמזיד הוא תקלה נמי איכא; והשתא איכא לאימר מתני' דלא קתני בקטנה ובהמה נסקל על ידה משום דלא פסיקא ליה דאימא הואיל ופשוי קטנה אונס הוא אינו נסקל אבל בקטן ודאי נסקלת דזכר לא אנס דאין קישוי אלא לדעת:

בפירש"י סוף דף מד: אף ע"פ שאמרו אין אנו יודעים וכו'. גדולים הן. ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו. דסופו לבא לכלל דעת. ואין שוטה אלא המקבל כשוטו. והלא בבית הקברות. והיולא יחידי בלילה. [*כדתני' ברים חגיגה דף ג] אבל סוף הזמן הזה אם ידוע לשם מי נדר הוי נדר. דקטן הוא. רש"י:

ן בוחל. כתב הר"ב לשון חכמים הוא התאים משיבחילו. במ"ב פרק קמא דמעשרות. ועוד בגמרא דאב"א מהכא ותקלר נפשי מהם וגם נפשם בחלה בי (זכריה יא). פירש"י בחלה בי. גדלה עלי. אדם הקן בדבר גרלה לו כגדול אנקרייסנ"ן (א) בלע"ז. ומ"ש הר"ב כך כשים לה סימן דדין קלת. בידוע שהביאה כו'. כדלקמן [רפ"ו] דסימן התחתון קודם לסימן העליון. הר"ן פי"ג דיבמות: בזו ובזו אביה זכאי כו'. כתב הר"ב דכתיב בנעוריה בית אביה. וכן פירש"י גם הר"ג בפי"ג דיבמות. ותמיהני דבמ"ד פ"ד דכתובות. לא פירש הר"ב דילפינן מבנעוריה אלא להפרת נדרים. דגביה כתיב. ומש בגמרא [דף מו] נמי בעי למימר דטעמא מבנעוריה כל שבח נעוריה לאביה. ומסיק ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב. וממונא מאיסורא לא ילפינן וכו' [*והר"ב שם פי' טעמייהו דסלהו. וראיתי בהוספות דפי"א דשבת דף קכ"ח סד"ה וגתן הכסף כו' שכתבו שדרך הסוגיא שאינו מביא עיקר הדרשא. כמו שרגיל להביא בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה. אע"ג דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב. וכן הרבה ע"כ]: ן איזהו סימניה כו'. כתב הר"ב דאם נראה בה אחד מן הסימנים אלו דיינינן בה דין בוגרת לחומרא אבל לא לקולא שאם לאחריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד. כ"ל הרמב"ם

(א) דיק פאטוטשרדען.

אליהו רבא

ן פנה בוחל ואמל. שהאשה כל זמן שהיא בבית אביה נמצלת בתאנה וסיינו דכתיב עוד תאנה יאכל פריה אביה שוערה אוכל פירותיה מליאהה ומעשה ידיה ומוכרה. ופירותיה הן בתאנה שנלקטין מעט מעט ואין לקטתן כאחת כך הביה אוכל פירותיה מעט מעט מה שמוצאת ומה שעושה ומרוחת מעט מעט ומוכר אותה לשנה ומוטל שכר שנה לא שמיים וכשהיא בבית בעלה ומשלת כנפן שנאמר אשתך כגפן פוריה וכתו בשנפן היו אלא לפירות כך אשה היו אלא לבנים והייס דתנן נשים בבתוליהן כגפנים. נמלא ד' זמנים באשה. קטנה. נערה. ובוגרת. וכשהיא נשואה נקראת על שם בעלה. אך בגוסי כ"ל אשה על שם איש שאם הוא חכם נקראת היא חכמה בעלה עשיר היא נקראת עשירה. הסיד נקראת חסידה. נקב"ם סי'. נערה קטנ"ה בוגר"ת ה"ל: ן איזהו סימניה. סימני מעוות. דתנן (ר"פ דלקמן) בא סימן התחתון עד שלא בא העליון. מכדי סימן התחתון ולאי סימני נערה דסימן התחתון בנוגרת ניכא לי אמרת בשלמא סימן העליון נמי בנערה הייס דקתני בא התחתון עד שלא בא העליון אלא לי אמרת העליון בבוגרת מאי בא התחתון עד שלא בא העליון פשיטא דסימני נערה מקמי סימני בוגרת קאתי:

חלום נרסאות

נדריהם נד"ש וד"ל נדרן. הזה נד"ש נ"ג. ן נעוריה נד"ש הנעורים. אביה נמצא"ש אמרו אביה. כיון נד"ש כל. שוב נד"ש נ"ג. אין נד"ש ואין. רשות בה נד"ש בה רשות. ן איזהו נד"ש איזו היא סימנה ונמצא"ש סימנין. משישחיר נד"ש בשישחיר ונד"ש משת שחיר.

תוספות חדשים

משנה ח [בתר"ב ד"ה] קמט וכו' קמט. וכ"כ רש"י וגמרא אמר שמואל לא שיעלה קמט ממש. אלא כדי שהחזור דדיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה קמט תחת הדד. וכ"כ הרמב"ם

ן אלו הן בוגרות. שהאשה כל זמן שהיא בבית אביה נמצלת בתאנה וסיינו דכתיב עוד תאנה יאכל פריה אביה שוערה אוכל פירותיה מליאהה ומעשה ידיה ומוכרה. ופירותיה הן בתאנה שנלקטין מעט מעט ואין לקטתן כאחת כך הביה אוכל פירותיה מעט מעט מה שמוצאת ומה שעושה ומרוחת מעט מעט ומוכר אותה לשנה ומוטל שכר שנה לא שמיים וכשהיא בבית בעלה ומשלת כגפן שנאמר אשתך כגפן פוריה וכתו בשנפן היו אלא לפירות כך אשה היו אלא לבנים והייס דתנן נשים בבתוליהן כגפנים. נמלא ד' זמנים באשה. קטנה. נערה. ובוגרת. וכשהיא נשואה נקראת על שם בעלה. אך בגוסי כ"ל אשה על שם איש שאם הוא חכם נקראת היא חכמה בעלה עשיר היא נקראת עשירה. הסיד נקראת חסידה. נקב"ם סי'. נערה קטנ"ה בוגר"ת ה"ל: ן איזהו סימניה. סימני מעוות. דתנן (ר"פ דלקמן) בא סימן התחתון עד שלא בא העליון. מכדי סימן התחתון ולאי סימני נערה דסימן התחתון בנוגרת ניכא לי אמרת בשלמא סימן העליון נמי בנערה הייס דקתני בא התחתון עד שלא בא העליון אלא לי אמרת העליון בבוגרת מאי בא התחתון עד שלא בא העליון פשיטא דסימני נערה מקמי סימני בוגרת קאתי:

מלאכת שלמה

היכא דלא קאמרי אינהו קודם הזמן יודעים אנו ולאחר הזמן אין אנו יודעים אבל היכא דאמרי אינהו נסמוך עלייהו קמ"ל: אין נדריהם נדר. דקטנים הם ולא סמכינן אמאי דקאמרי אינהו. ומ"מ אין נדריהם נדרים וגם בסיפא נדריהם נדרים וי"ם נדרן נדר לשון יחיד כנסיפא. ובטור יורה דעה סימן רל"ג כתוב שם ונודקים שנת י"ג לזכר ושנת י"ב לנקבה שאפי' בדקן מתחלת השנה ומצאו שיודעין לשם מי נדרו אם נדרו אח"כ בסוף השנה אינו נדר עד שיבדקם פעם אחרת" הנהה פי' דהכי משמע כי יפלא לנדר וגו': ע"כ והוא לשון הרמב"ם ז"ל שם ועיין עליו שם ובבית יוסף: ן בזו ובזו אמרו. אית דל"ג מלת אמרו: צמל כל שבגרה ושוב אין לאביה רשות בה. כך מצאתי בקצת נוסחאות: ן איזהו סימניה. לדעת ר"ת ז"ל אנוחל קאי כמו שאכתוב בסמוך בס"ד. ומ"מ איזהו סימניה: משיעלה הקמט. גמרא אמר שמואל לא משיעלה הקמט ממש אלא כדי שתחזור ידיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד: משיטו הדדים. כ"ל מְשַׁיְּטוּ גרסי' בנקודת חירק תחת היו"ד: משישחיר. מ"מ משהשחיר כ"א כשתשחיר: עוד גרסי' בגמ' ת"ר אלו הן סימני בוגרות ר"א בר צדוק אומר כשיתקשקשו הדדים כלומר גדולים הרבה ר' יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף ראש החוטם ופי' הקונטרים ספק אלא אתפרש. ופרכינן משיכסיף אחוקא לה אלא אמר רב משיפיל ראש החוטם ופי' ג"כ כאן רש"י ז"ל משיפיל ספק. ר' יוסי אומר משתקיף העפרה פי' רש"י ז"ל גדול העוקץ ועבה ומוקף עפרה והיינו שיעורא דא"כ יוסי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהה לחזור ע"כ. רש"א משמתמעך הכף הוא מקום הפות שלמעלה מאותו מקום של אשה והלכה כדברי כולן להחמיר שאם הביאה אחד מן הסימנים ואפי' הקודם שבכולן ולא הביאה את כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל בה אביה קדושין וקדשה היא עצמה לאחר צריכה גם משניהם דכיון שהביאה

יכין תפארת ישראל יכין

יום ל' לולד אדם וח' לבהמה ודו"ק: מא) ולא אמרינן שוטה היא מדאין בה סי' שוטה [כתגיגה ד"ג]. גם בל"ז הרי אהה לכלל דעת: מב) האמה שלא כתבשלה ור"ל שאין לה עדיין סי' בדדי' ושערות. דעדיין היא קטנה וכ' רב"א דאשה בבית אביה נמשלת לתאנה. כמ"ש מוכר תאנה יאכל פרי' דפירותיה אין נלקטין כאחת [כרש פאה] ה"ל אביה אוכל שבח נעוריה אחת אחה דזוכה במלאכתה ובמעשה ידיה. וכשנשלת נמשלה לגפן כמ"ש אשתך כגפן פורי'. דאשה שדמיה מרובים במה מרובים. וכיון שהיא בירכתי ביתך נלמודה. בגיך כשתילי זיתים מרובים. כך נראה לי. ועכ"ל דלהכי השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה כיבמות פ' הבא על יבמתו כיון ישמח לבב אדם: מג) האמה הקרוב להתבגל. הכי נמי מדיש לה סי' קלת בדדי'. ידוע דכבר סי' התחתון מוכר לבוא. ואם היא נערה: מד) טוטריקון ילאת מלאה בסי' מובהק שבדדי' מעיד שכבר בגרה: מה) דיעה בקטנה: מו) של אמל: מז) כמיגדיל כ"כ עד שיכפיל על החזה: מח) גדול יותר מקמט: מט) רלאש הדד: הכפתר

משנה אחרונה

לעניין נדר דלמפרש ל"ש: לאחר זמן אפ"פ שאמרו וכו'. אפ"ג דמריבא שמעינן לה דדוקא סוף הזמן בעינן יודעין בקמאי בודקין כל י"ג ומתילא דאחר זמן אפי' אין יודעין. קד"א דאחר זמן לא בעינא בדיקה לאמרי' מסתמא יודעין אבל אמרו אין אנו יודעין אינו כדר קמ"ל. ובולה כשהביאו שערות דאל"כ קטנים כן ואין נדריהם בלום. וקודם הזמן אפי' הביאו שערות אינו בלום ואינו אלא שומא: ן פנה בוחל ואמל. הסימנים אלו שלהו בשהגיע לפרקה שהיא בת י"ב ויום אחד ולא נלאו בה שערות בודקין בסימנים אלו אם אין לה שום סימן בדדין הייט פנה וקמנה היא שבידוע שלא הביאה שערות. ואם יש לה סימן דדין הייט בוחל בידוע שבבר הביאה שערות כדתנן כ"פ דלקמן אח"ל לעניין לבא עד שלא בא התחתון. וכל זה כשהגיע לפרקה דאל"כ אפי' ידוע שהביאה שערות קטנה היא כ"ז שלא הגיעה לפרקה. וסימן אמל אם יש לה סימן מובהק בדדי' והייט כדמפרש במתני' דלקמן אינו סימניה. אמי בבה"ג אילו שהגיעה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הדד. כמו גשלה פטמתו [סוכה פ"ג מ"ו]: על העוקץ. חודו של דד שתיוק יונק ופיטומת היינו סביבות העוקץ. וכל הסימנים הללו כשנראו בחשה הרי היא בוגרת. למר כדאים ליה. ולמר כדאים ליה ושוב אין לחביה רשות בה. והלכה כדברי כולם להחמיר. הלכך אם נראה בה אחד מן הסימנים הללו. דיינינן בה דין בוגרת לחומרא. אבל לא לקולא. שאם קדשה את עצמה. נריכה גט שמא בוגרת היא. ואם אביה קדשה נריכה נמי גט. דשמא עדיין [נערה] היא עד שיהיו בה כל הסימנים הללו כולם ואז תחשב בוגרת. בין לקולא בין לחומרא: ט והיא אילונית. בלומר ונריך שיראו בה נמי סימני אילונית שאם לא נראו בה סימני אילונית אע"פ שהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות. עדיין קטנה היא עד שתהיה בת ל"ה שנה ויום אחד. ואם לא הביאה ב' שערות אע"פ שלא נראו בה סימני אילונית. הרי זו אילונית. וסימני אילונית פירשנו [ריש] פ' קמא דיבמות: לא חולצת ולא מתיבמת. ומותרת ליבמה לשוק דרחמנא

ר' יוסי אומר בדי שיהא נותן ידו על העוקץ). והוא שוקע. ושוהא להחזר נא): ט בת עשרים שנה נב) שלא הביאה שתי שערות. תביא ראיה שהיא בת עשרים שנה נג). והיא אילונית נד). לא חולצת ולא מתיבמת. בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות.

יביא

בחבורו פ"ב מהל' אישות [הלכה ד] וכבר נחלקו עליו כל המפרשים ז"ל. אבל מה שנראה להמור מ"ה סי' קנ"ה דטעות סופר הוא בדברי הרמב"ם. אין כ"ל. מדגם בפירושו כתב כמו בחבורו. אין לתלות בטעות סופר בשני ספרים שונים: והיא אילונית. כתב הר"ב כלומר ונריך שיראו כו' שאם לא נראו כו' עד שתהיה בת ל"ה

שנה

מלאכת שלמה

שתי שערות הא לא שמעינן סימנים דבוחל. לכך פי' ר"ת ז"ל דאיזהו סימניה דקא' אבוחל קאי עכ"ל פי' לפירושו ז"ל דברייתא מיירי בסימני בוגרות דהיינו למל כדמוכח מרישא דברייתא דקתני אלו הן סימני בגרות ומתני' מיירי מסימני בוחל דהייט ימי נערות: ט בת עשרים שנה שלא הביאה וכו'. וכגון' דייק עולא מדבבולה פירקין קתני ויום אחד והכא לא קתני ע"מ לא בני עשרים שנימות אלא כיון שילאו משנת עשרים שנים יום הרי היא בת עשרים לכל דבריו ואיכא נמי תנאי דס"ל כותיה דבן עשרים או בת עשרים או נמ"ד בני י"ח לא בני' מיום ליום והרמב"ם ז"ל פי' אם הם בני עשרים שנה פחות שנים יום הנה נדין בהן כאילו הם בני עשרים שנימות ויהיה סרים או אילונית ע"כ אבל רב ס"ל דאפי' הכא דלא קתני ויום א' בעינן שלימות

יבין תפארת ישראל יבין

ג) הכפתר שהתיוק יונק בו. ופיטום סביב לו: נא) ובאי מסי' אלו הו"ל גדולה לחומרא ולא לקולא. עד שיהיו בה כל הסימנים הללו: נב) ר"ל בר י"ט שנה ול' יום. דמקמי הכא אסילו הביאו סימני אילוני' וסרים לא כלום הוא: נג) לפטרה מחליצה ויבום: נד) ר"ל ונריכה נמי סימני אילונית. והן [דק שק פי'] אין לה דדים. מתקשה בשעת תשמיש. אין לה שפולי עצים כנשים. קולה עב כאשה וסימני סרים

משנה אחרונה

אם אבוחל קאי ולמל לא נתפרש ולכך אין בידינו שום סימן: ט בת כ' שלא הביאה וכו'. אלמה תנאים הוחכלו כאן שתהא בת כ' ובלא הביאה שערות ונגלתו בה סימני אילונית ומשמע שאם מצר אחד אינה אילונית שאם אינה בת כ' אע"פ שנראו סימני אילונית ולא הביאה שערות עדיין קטנה היא ואינה אילונית. וכן אם לא נראו סימני אילונית. אע"פ שהיא בת כ' ולא הביאה שערות אינה אילונית אלא קטנה. ומשמע דאם הביאה שערות אע"פ שהיא בת כ' ונראו סימני אילונית ג"כ אינה אילונית אלא קטנה וכ"כ התוס' בהדיה בנמות דף פ' מדקתני בת כ' שלא הביאה הא הביאה קודם שנים לא תניא סרים ודאי אע"פ שיש בו סימני סרים פ"כ ודאמי קלבה מסכון דמקבלת נראה איפכא שאם הביא שערות בזמנם הרי הוא גדול וכשנראו בו אח"כ סימני סרים הוי גדול ודאי ומחני' דקתני לא הביאה תנוס בת שנים מני לה דאילו הביאה שערות אף קודם שנים הוי סרים ודאי אלא אם לא הביאה שערות עדיין קטנה היא וכשהיא בת שנים אע"פ שלא הביאה שערות הוי גדולה ואילונית אבל כשהביאה שערות בזמנם הא חזינן דגדולה היא וכשנראו אחר כך סימני אילונית אמאי איפוק מחזקת גדולה ודאי ואילונית ודאי. יראיתי בבית שמואל סי' קע"ב ס"ק ז' שכתב כלל דיינים אלו מתשובת הריב"ש כתב אם היא בת כ' ולא הביאה שערות הוא קטן עד הוב שנותיו ואם קודם הוב שנותיו הוא גדול מיום שבאת השערות ואח"כ סימני סרים הרי הוא גדול מיום שבאת השערות עכ"ל ונראה דס"ס תוך שנים דדין כן. אלא שבתשובה כתב בני בן שנים ולא הביא סימני סרים ויש לו שערות אע"פ שהביא אח"כ סימני סרים לא דיינינן ליה כסרים כיון שהביא שערות קודם סימני סרים פ"כ וזה משמע דבדברי הרמב"ם כיון שהביא שערות קודם סימני סרים ולא כתב הנוס לאחר שנים הרי. משמע דאפי' קודם שנים כל שהשערות קדמו לסימני סרים אינו סרים ולאפי' כדברי

תוספות יום טוב

כדרי. שם: ט בת. מזה יגמות פ. לז. מיי' פ"ג מהלכות אישות ה"ה שמנ מצין לא עוד ושו"ע אה"ע סימן קנה בעיף יב ונסימן קנג בעיף ו ובנב מנשם שם: בן. ירושלמי שם. ב"ב קנה. טור ושו"ע אה"ע סימן לא בעיף ב:

חלופי גרסאות

ט בת בינמות מקו ס בן לנת. שנה בינמות פ. ל"ב: שלא בינמות פ. ולא וכן בכמנו: תביא בל"ב יביא ובינמות יביאו. שנה בינמות ל"ב: אילונית בינמות האיילונית. שנה בנ"ב ל"ב.

תוספות הדשים

כרמב"ם פ"ב מה"א הלכה ז' ושיין שם במגיד משנה: [תוי"ט מר"ה] איזהו וכו' שערות. ודעת המ"מ שם אינו כן אלא דכל הסימנים הללו נענין נערה נאמרו ועיין שם בהגמ"י: משנה ט [בהר"ב ד"ה] והיא וכו' ונריך. דיקא נמי דקתני. והיא אילונית. פרי מהגלמת התאלי שלא שהיא בת עשרים נריך שיתראה בה סימני אילונית (נמרא עם פי' הרמב"ם): [תוי"ט ד"ה] בת וכו' וכנר. וע"ש בלחם משנה:

אליהו רבא

ט בן כ' שנה כו' והוא סרים. זה הכלל עד בן י"ג שנה ויום אחד אפילו אם הביא שתי שערות אין אלא אומה וכיי הוא קטן לכל דבר ואפי' אם נבחלה לאחר השערות שהביא לפני י"ג ויום אחד עד לאחר י"ג ויום אחד אין אלא אומה. בן י"ג שנה ויום אחד אם הביא כ' שערות לכל דבר לא הביא כ' שערות אע"פ שנראו בו סימני סרים הרי הוא בקטן לכל דבר עד שיהא בן עשרים שנה. בן כ' שנה הביא שתי שערות אם נראו בו כל סימני סרים בידוע שהוא סרים והרי הוא גדול למפרע מי"ג שנה ויום א' ואילך. לא נראה בו כל סימני סרים אע"פ שיש בו מקצת סימני סרים הרי הוא בגדול מכאן ולהבא ועד כ' הוא בקטן. לא הביא ב' שערות אם נראו בו אפילו מקצת סימני סרים בידוע שהוא סרים והרי הוא בגדול למפרע מי"ג שנים ויום אחד לא נראו בו סימני סרים בלל ולא הביא ב' שערות הרי הוא בקטן עד שיעברו רוב שנותיו. אם בן ל"ה שנים ויום אחד. ואם הוא בן ל"ה ויום אחד אע"פ שאין בו לא סימני סרים ולא ב' שערות בידוע שהוא סרים:

תוספות רע"ק

משנה ט [אות כה] במשנה תביא ראיה [בתוס' ציין אדר מלחא דאי' ברס' יביא קאי אבעל שדוא יביא שהיא אילונית והיי קדושי מעות אם רוצה לישא אדוסה עכ"ל. ותמהת לי דהא אף בקיבל עליה לקדושה

ציונים

כדרי. שם: ט בת. מזה יגמות פ. לז. מיי' פ"ג מהלכות אישות ה"ה שמנ מצין לא עוד ושו"ע אה"ע סימן קנה בעיף יב ונסימן קנג בעיף ו ובנב מנשם שם: בן. ירושלמי שם. ב"ב קנה. טור ושו"ע אה"ע סימן לא בעיף ב:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

יביא נד"ע תביא וגינמוס ונב"ע יביאו. שנה גינמוס ונב"ע נ"ב. סרים גינמוס ונב"ע הסרים. אלו גינמוס נ"ע. דברי נד"ע כדברי. ב"ש גינמוס וב"ש וב"ה נד"ע. בני נמבנ"ע בן. אליעזר נד"ע אלעזר. והנקבה גינמוס ונקבה. כדברי נד"ע וד"ע רשוס נגלו פ"ח. שהאשה גינמוס מפני שהאשה:

שנה ויוס אחד. דתני ר' חייא עד רוב שנותיו. ומדימי שנותיו שבעים שנה. כל שהוא יתר על ל"ה אפי' יוס אחד. מקרי רוב שנותיו: יביא ראיה כו'. כ"ל משוס חולן דמתבזה בב"ד שהיא יורקת בפניו. כמ"ש ביולא בזה מ"ד פ"ו דיבמות [ד"ה חולן]. וא"ג ביבוס כשאינו חפץ בה כדכתיב (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו ולפיכך עליו להביא ראיה שהוא פטור מחליצה ומיבוס. ולשון רש"י ה"ג יביאו ראיה שהוא בן עשרים קרובי האשה יביאו ראיה. והר"ן בפ"ג דיבמות כתב ברישא יביאו ראיה קרובים אם רוצים שתהא לשוק בלא חליצה בטענה שאומרת שהיא אילונית כו': והוא סרים. וסימנו פירש הר"ב במ"ד פ"ח דיבמות: רבי אליעזר אומר כו'. וכגמ' פ"ח דיבמות דף פ רמי לה אדתנן התם רא"א לא כי אלא סרים תמה חולן [מפני שיש לו רפואה] ואיכא דאמר דלעולם לא הדר ביה וכי תנן הך דנדה. לעולמים:

תוספות רע"ק

לקדשה אף אם תהיה אילונית וליכא מצות ע"ב אין זקוקה לו דרחמנא פטריה מקרא אשר הלך פרש לאילונית ומטילא מהר באחותה ואמאי דייקי תוס' משום קדושי מצות וצ"ע (כוונת רבינו דבוראי למדו התוס' יביא ראיה על הבכם כמו לאינך גרסת שרוא לפטרה פיטם):

מלאכת שלמה

שלימות מיום שנולדו ואיכא תנאי דס"ל כותיה: יביאו ראיה שזה א וכו'. פי' קרובי האשה ואי גרסי' תניא היא בעצמה ואי גרסי' יביא קאי אבעל שיביא ראיה שזו היא אילונית והוו קרובי שעות אם רוצה ליטול אחותה תוס' ז"ל: בן עשרים שנה וכו'. פ' מי שמת דף קכ"ה ופי' שם רשב"ם ז"ל יביאו ראיה קרובי האלמנה כדי לפטרה מזה היבם להתירה לשוק בלא חליצה ויבום. והוא סרים לא חולן ולא מיבם בלא קריון ביה להקיש לאחיו שם וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ע"כ: והוא סרים. שנולדו בו שימני סרים וסימני סרים פירשם ר"ע ז"ל ביבמות פ' הערל. אבל אם לא נולדו בו סימני סרים התנן בס"פ האשה רבה אחד שהוא בן מ' שנים ויום א' ואחד שהוא בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות חשובים קטנים: ובש"א זה וזה בני שמנה עשרה. כך מ"מ: בש"א זה וזה בן י"ח. בגמ' רבי ס"ל כב"ש

ר' יוסי בן כיפר משום ר"א בב"ה ומ"מ תלמידו ס"ל כשולא כדכתבינן: ר' אליעזר אומר הזכר כדברי ב"ה. אלמא לר' אליעזר סרים חמה לא חולין וביבמות פ' הערל דף פ' פריך עלה דאיפכא שמעינן ליה לר' אליעזר התם דתנן ר' אליעזר אומר לא כי אלא סרים חמה חולן וחולין לאחיו מפני שיש לו רפואה ומשני שמואל להגר בו ר' אליעזר מהא דהכא דהא בהדיא אמר בברייי סרים חמה חולן וחולין לאחיו שכן במינן מתרפאים באילבסנדריא של מצרים ואמר חדא מקמי תרתי ור"א משני לעולם לא הדר ביה והאי דהכא לאו אחלילה קרי אלא לענין עונשין ואשמעינן דעד עשרים השמינן ליה קטן אם לא הביא מעשרים ולמעלה סרים גדול וחייב בכל עונשים שבתורה. ומסקינן בס"ה השב יד דבכל שעות בן ובת השמין בהאי פירקא כולהו מעת לעת שנולדו והייט אליבא דרב כמו שכתבתי וכל שני שעות בן ובת דהאי פירקא כולהו מדרבנן:

משנה אחרונה

הם קטנים עד עכשו פ"כ משמע אבל לא נמפרש. אבל אם הביאו אחר כ' אחר התם דפליגי בה רב ושמואל דלרב נעשה גדול לגמרא ופסקו הפוסקים כרב וכ"כ הטור בח"מ ר"ס רל"ה בשם רמ"ה שאם מכר קרקע קודם כ' ואח"כ הביא שערות אין משלמין מיד הלוקח דהוי גדול לגמרא ע"כ וכ"כ בא"ע סי' קכ"ה סי"ב לענין מיאון. ויש לדקדק דפלוגתא דרב ושמואל מיתניא התם אבל תלב מבן י"ב ועד י"ח רב אמר כשאה גדול לגמרא ושמואל אמר קטן אי' באותה שעה. מלשון זה משמע לענין כל המצות פליגי אם מרס או שחט או קידש אשה וכן לשאר כל דינים. ולא מצאתי לאחד מן הפוסקים שכתבו דין זה בגי קידושין או בשמיטה או בדינים אחרים. ואפ"ה בכתב הריב"ש בשמן דזה אין דנין דין קרים ודאי שאין אנו בקיאין וכו' והביאו רמ"א בא"ח"מ סי' קפ"ב. מ"מ כיון שביאנו הפוסקים כל דיני קרים לענין תליצה ומיאון הו"ל לכתוב ג"כ דין זה דנעשה גדול לגמרא לכל הדינים. ואפשר שסמכו על דיני חליצה ומיאון דממילא בכל הטורה הדין כן. ומ"מ הפוסקים הנאשונים הרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה לגמרי ולא כתבו דין זה בשום מקום שנעשה גדול לגמרא. מלבד הטור בח"מ ומ"א בא"ח שהביאוהו כמש"ל והדבר צריך עיון. ומה שנלפ"ד בזה שצריך לישב הא דנקט הש"ס בפלוגתייהו דרב ושמואל אבל מצד מכן י"ב עד י"ח. ואנן הא קי"ל כב"ה דמתני' דאמרה עד עשרים. וכתבו רש"י ותוס' שם דתליצה דל"ח נקטי ובנקבה אייני. וכאן כתבו התוס' דתליצה דב"ש נקטי. ואזו מן המיתה דשבקו ב"ש ונקטי כב"ש וכב"ה. ולכך נראה דפליגי דוקא בחלב אבל למייבו חמתא מו מלקות וס"ל לרב דנעשה גדול לגמרא דאבל מבן י"ב ועד י"ח. ואנן הא קי"ל

פרק ו א בא סימן התחתון. שתי שערות שהוא סימן נערות: עד שלא בא העליון. ס' של דדין והוא בוחל: או חולצת או מתיבמת. משום דגדולה היא. שהשערות סימן מובהק ועליהו סמכינן: אע"פ שא"א. לרבנן לבא סימן העליון בלא התחתון ומכי אתא סימן העליון אע"ג דבדקו ולא אשכחו תחתון מימר אמרינן סימן התחתון ודאי אתא אלא שנסתר. מ"מ לר' מאיר לא חוששת ולא מתיבמת. דר"מ ס"ל אפשר לבוא סימן עליון בלא התחתון. ואלו אתחתון סמכינן הכא עדדין קטנה היא ולא חוששת ולא מתיבמת. וכ"מ לטעמיה. דאמר קטן וקטנה לא חוליין ולא מיבמין. קטן שמא ימלא סרים. *וקטנה שמא תמלא אילונית: או חולצת או מתיבמת. *ואפי' היא קטנה מתיבמת לרבנן. דלא חיישי למיעוטא שמא תמלא אילונית. דרוב נשים אינן אילונית מיהו לחלילה בעינן שתהא גדולה אפילו לרבנן. דאיש כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש. והלכה כחכמים: מפני שאמרו אפשר לתחתון לבוא וכו'. אע"ג דתנא ליה בריש. הדר תניא זימנא אחריתי משום דבעי למסמך ליה כיוצא בו וכו' דדמי ליה: **ב** כל כלי חרס שהוא מבנים. מסקה כשמניחו על המים יש בו נקב גדול שהמים נכנסים לתוכו. כל שכן שאם שתן המים לתוכו יותר המסקה לתוך. אבל יש נוקב קטן שמונח ואינו מכנים ונפקא מינה להא דקי"ל דכלי חרס שלם שניקב אינו פסול לקדש בו מי חטאת. דהייט לתת בתוכו מים של אפר פרה. עד שיקב

פרק ו א בא סימן התחתון א) עד שלא בא העליון ב). או חולצת או מתיבמת. בא העליון עד שלא בא התחתון אף על פי שאי אפשר ג). ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת ד). וחכמים אומרים או חולצת ה) או מתיבמת ו). מפני שאמרו. אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון ז). אבל אי אפשר לעליון לבא. עד שלא בא התחתון: **ב** כיוצא בו. כל כלי חרס שהוא מבנים. מוציא. ויש שמוציא. ואינו מכנים ח). כל

מלאכת שלמה

פרק ו א אע"פ שאי אפשר. לרבנן קאמר כדפי' ר"ע ז"ל וגמ' פריך ולישתי בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת ותק"ל אי חולצת אי מתיבמת ולא ליתי אע"פ שאי אפשר דממילא ידענא דמשום דאי אפשר הוא ומשמי אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הו"א רוב נשים תתחתן אחי בריש ומיעוט עליון בריש וכ"מ לטעמיה דחיים למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא וס"מ דלא חיישי רבנן למיעוטא בשתמא אבל היכא דבדקו ולא אשכחן אימא מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדיש קמ"ל דאי אפשר ודאי אתא ומיתתר הוא דתתר. עד גרסי' בגמ' תניא רשב"א בנות כרכים תתחתן ממהר לבוא מפני שרגילות במרחצאות בנות כפרים עליון ממהר לבא מפני שמוחות בריחים ופירשו תוס' ז"ל פליג אדרבנן דאמרי בכולהו ממהר לבא התחתון ואדר"מ נמי פליג דהא ר"מ לא מפליג בין כפרים לכרכים ע"כ ור"ש בן אלעזר אומר בנות עשירים לד ימין ממהר לבוא מפני שמשוף בסודר שלהן שהוא תלוי על דד של ימין ובנות עניים לד שמאל ממהר לבא מפני שמאלבת מים עליהם ועוד שמשאות אחיהם על גססיהם פי' על גריהם. עוד בעי בגמ' לכ"ע מיהא בין לר"מ בין לרבנן התחתון סמכינן וכן נ"כ א"ר אליעזר ב"ר לוקח לכיון שבא התחתון שוב אין משגיחין בעליון מלן ומשני דאמר קרא אים לו אשה כי יבעל מכל המלות האדם מה אים בסימן התחתון לבד דהא ליה ביה עליון אף אשה נמי תתחתן ולא עליון: בסוף פי' ר"ע ז"ל. משום דבעי למיסמך וכו'. אמר המלקח שול משני בגמ' מהו דתימא מסתבר טעמיה דר"מ דהא מסייעי ליה קראי דשדים נכונו בריש ושערך נמה בסיפא ודבעשות ממלרים דדיך בריש למען שדי נעוריך דהיינו שערות שדי לשון הסלבה בסיפא קמ"ל דהכי מפרשינן לקראי כיון שדשדים נכונו בילוש ששערך נמה וכן נמי כיון שבא דדיך בילוש שבאו נעוריך: **ב** שהוא מבנים. משקה בגמ' בברייתא אינה פלוגתא דתנאי כולל בודקים לדעת אם כונס משקה. ורבינו עובדיה ז"ל הביא דעת ת"ק ור' יהודה אומר לא כן בודקים אותה דשם קולא היא

יכין

פ"ז א) ב' שערות: ב) ס' בוחל שבדדים פ"ה מ"ז: ג) לרבנן דפליגי אר"מ: ד) ס"ל אף דמשתמא סמכינן דכבר בא התחתון עכ"פ היכא דהובדקה ולא נמצא התחתון. עדיין קטנה היא. ור"מ חיים למיעוט קטנים שהן סריסים: ה) דמליץ שנשרו השערות: ו) דיכוס ים אפי' בודאי קטנה. דלא חיישי למיעוט אילונית: ז) אילה"ק מה אפשר הרי ודאי כך הוא י"ל דאפשר נמי שיבואו כאחת: ח) דקיי"ל כ"ח שלם שניקב נקב גדול. שבשמניחו על המים. המים נכנסים בו. פסול למי חטאת. ובהרי מיוחד למשקין אמקו"ע כדפ"ב דכלים. משא"כ בניקב רק בכמוליות משקה

תפארת ישראל

יכין

משנה אחרונה

פ"ז א בא סימן התחתון. נשתי שערות קרי סימן מתחתון אע"ג דאיכא מ"ד בגמ' דף נ"ב דשערות בקשרי אלבות הוי הוו סימן. מ"מ קרי ליה תתחתון דרוב שערות נמצאין במקום עבוה ולכך נקרא תתחתון כמו זקן דתתחתון דפ' בן סורר. ואפשר שמכאן הוציא הרמב"ם פ"ב מהל' איסורי ביאה ע"ז שבתי שערות סם במקום עבוה דוקא וכ"כ הר"ב לקמן מי"ח. אבל רוב הפוסקים מולקין פ"ז: אבל א"ה לעליון לבא עד שלא בא התחתון. כתב הרב המגיד פ"ב מהל' איסורי ביאה ס"ו בשם הרמב"ן קטנה שלא נודעה אם הגיעה לכלל שנותי' והביאה סימנים י"א בדברי אותה אמרה לאומרת דמתי ס"ד להקל מספק. אלא דמייר להתירה בחלילה דהא לא איכא לאומר דמתי ס"ד דלא מספק. אלא דמייר בנאמר הבאת סימני נשים גדולה ויש בה הסימנים וקד"א דלא חזקה כגדולה מעיקרא וסימנים נמוכים הן קמ"ל דמספק לא נפקא ושמא בשעת הבאת סימנים לא נשלמו לה שמים ואינם סימן אלא שומא עכ"ד וכ"ל דכ"ז שהביאה שערות ואין לה סימן עליון אבל אם יש לה סימן עליון אמרי' ודאי היא גדולה כיון שאמרו א"ה לעליון לבא עד שלא בא בתחתון ע"כ בתחתון שהוא הסימן שהוא הסימן אמרו דאינו בסימא אין לו זמן קבוע לומר שודאי בא שהרי מיו אלא מקרה. ובסימן עליון פשיטא דלא שייך בי' מקרה וס"כ ודאי גדולה היא. וכזה מיושב מה שהקשו תוס' לר"מ לעמה שחכר סימן העליון. דר"מ בספק אם הגיעה לבגרות דלא סמכינן בתחתון

הלופי גרסאות

א שא"א נר"ל שאפשר. בא נר"ל יבא וכן בסמוך. ב חרס שהוא מכנים מוציא ויש שמוציא נר"ל הרש מכנים ומוציא ויש שהוא מוציא.

תוספות הרשים

פ"ז משנה א [בהר"ב עד"ה] עד וכו' בוחל. ר"ל בוחל עם הכדוחים דלעיל ודלא מיבוחו כולן דלא הוי גדולה ודלית לרבנן. אבל אם לא נראה אלא א' מכל אלו. ודאי אף לרבנן אין חולין. וכ"פ הרמב"ם פ"ב מה"א

תוספות רע"ק

פ"ז משנה א [אות כו] הר"ב ד"ה אע"פ שא"א. וקטנה שמא תמצא אילונית) קשה לי הא ביבמות דף פ' איתא דחד מסימני אילונית הוא שאין לה דדים וא"כ לר"ה דאמר שם עד שיהא בבולן. (כן הדין נ"כ באילונית כמ"ש תוס' בקידושין ד"ד) א"כ הכא בבוחל דיש לה דדים תו ליכא חשש דאילונית. וב"ל דעד שיהא בבולן היינו לדינו כוודאי סרים אבל מ"מ בחד מהם הוי ספק דאפשר דהויא סרים אף שיש לו א' מסימנים שאין סריסי ונ"ל דהוו כוונת תוספות שם ד"ה עד וכו' והארכתי בזה בחי' ליבמות: [אות כז] ד"ה או חולצת. ואפי' היא קטנה מתיבמת לרבנן) וכ"כ תוס' לפ"ז מה דנקטו חכמים או מתיבמת הוא למותר ולענ"ד י"ל דדוקא קטנה שלא הגיע לכלל שנותיה ס"ל לרבנן דמתיבמת ולא חיישינן לאילונית דאלינן בתר רובא אבל בהגיע לשנים ולא הביאה ב' שערות י"ל כיון דרוב נשים כשמגיעים לשנים מביאים שערות כדאמרינן דאמר רבא כיון שהגיע לכל שנותיו חזקה שהביא ב"ש. וא"כ י"ל בזה כיון דלא הביאה שערות כיון דעכ"פ יצאה מרוב שמא היא ממיעוטא דאילונית ובזה יש ליישב קושית תוס' קידושין ד"ד ע"א ד"ה דלא כו' עי"ש והיינו דכשהגיע ליבי הנערים ולא הביאה ב"ש א"י למכרה מחששא דאילונית דיש ריעותא דלא הביאה שערות חיישינן לאילונית וכמ"ש תוספות יבמות דף פ' ע"ב דביש חד מ' מסימני סרים ל"ש לומר בו שהוא מרוב שאין סריסים ע"ש ה"נ י"ל בריעותא שלא הביא ב"ש יוצא מהרוב ואין אומרים בו שהוא מרוב שאין סריסים חד"ק:

ציונים

א התחתון. עי' פ"ד מכל' אהלות ה"ח פמב עכין ג שור ושו"ע אה"ע פיפון קנה סעיף יג וכנ"ג אלפס יבמות פ"ג סוס: אר. מי' שם ז"מ: ב כיוצא פס. טוס' פרק כל הקרבנות דף סה ד"ה כלן:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

נדה בא סימן פרק ו

ר' עובדיה מברטנורה

(במדבר יט) מים חיים אל כלי. והאי לאו כלי הוא. ע"כ. והוי מלי נמי לאוקמא לענין טהרת טומאה. דהא תנן רפ"ג דכלים העשוי למשקה שיעורו במשקים. ופירש הר"ב בכונס משקה. אלא דניחא ליה לאוקמא בעשוי אף לאוכלים דהא כל כלי חרס תנן. וכיונא בזה מלאתי בפרק י דשבת דף כ"ה אדאמר רבא ניקב בכונס משקה טהור [כמו טהר יומא [דברכות דף ג] כלומר בטל לו כו'] מלקדם בו מי חטאת שכתבו התוספות וכ"ם דטהור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין: כל אבר בו צפורן. יש בו עצם ס): ויש שיש בו עצם. ואין בו צפורן ר): ג כל המיטמא מדרס יא) מיטמא טמא מת יב). ויש שמיטמא טמא מת. ואינו מיטמא מדרס יג): כל אבר שיש בו צפורן. פי' הר"ב כגון אגבע יתירה כו'. דקי"ל האברים אין להם שיעור במ"ז פ"ק דאהלות. ועיין מ"ם ברים מסכתא טהרות: ג כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת. כתב הר"ב כל כלי הרלוי להיות אב הטומאה. וכן לשון רש"י. שאין לך כלי הרלוי למושב הזב שאין שם כלי עליו ורלוי לקבל כל טומאות. והאי דנקט טמא מת. מטוס דומיא דמדרס הזב דאב הטומאה הוא. וה"ק כל הרלוי כו' ["ועיין [מ"ש] פכ"ד דכלים מ"ד]: ויש שמיטמא טמא מת ואינו מיטמא מדרס. פי' הר"ב כגון אם כפה הזב סלה וכו' דכתיב אשר ישב כו'. עיין מ"ם בזה במשנה ג פ"כ דכלים [ד"ה מפני]. ומ"ש אבל אם נגע במת נעשה אב כו'. כלומר דע"י מת מתטמא בנגיעה בעצמה להיות אב הטומאה ולפיכך אין אומר בטמא מת עמוד כו' כלומר דלא כ"מ. דהרי אפי' אינו יושב עליו אלא נוגע שאין צריך שיעמוד הרי הוא ממאו להיות אב הטומאה ומטוס דבמת עצמו אין שייך לומר עמוד לכך נקט טמא מת. וטמא מת עושה לכלי אב הטומאה כדתנן במ"ג לא תרקב ויושב אין אותו כלי טמא מדרס להיות נעשה אב הטומאה. אלא ראשון לטומאה *) במגעו של זב. דכתיב (ויקרא טו) אשר הוא משכב ומושב ממטא אחרים וכל מקום שאומר טמא מת שמיטמא ואינו מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת ויש שמיטמא טמא מת ואינו מיטמא מדרס ואמרי' עלה לאתויי סלה ותרקב ואלו דברים מיטמאין הן בטומאת מת ואינם ממטאין אחרים כדין טומאת מדרס שהוא משכב ומושב ע"כ ועיין עוד שם יהנה לך יערב לך. ורש"י ז"ל דשבת פ' ר' עקיבא וגם תוס' ז"ל שם ודפ' כילד הרגל ב"ק דף כ"ה כתבו דמקל ותומר דאיכא התם בגרייתא אית לן בכל דוכתא כל המטמא מדרס וכו' והכי תניא התם מפץ במת מנין ודין הוא ומה פכין קטנים שמהרים בזב בכל טומאותיו דכלי

*) נדה ו' במגעו.

אחר

מלאכת שלמה

היא דאיידי דדמיקי להו לשוליים עיילי מיא לגוייהו אלא כופה פי הקדרה לתוך העריבה קודם שיתן המים ואח"כ יתן המים בעריבה עד שיהא המים נפין על שוליה אם כנסה בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוליא משקה אלא שופתה על גבי האור אם אחור מעמידה בידוע שמוליא משקה לגבי הוא ר' יוסי אומר אף לא שופתה ע"ג האור מפני שהאור מעמיד מעמיד אפי' נקב גדול אלא שופתה על גבי רמץ הם אם רמץ מעמידה בידוע שמוליא משקה לגבי הוא אלו ג"כ אם ירחה שהוא מורד מיף אחר מיף בזה אחר זה בידוע שהוא כונס משקה: ג כל המיטמא מדרס וכו'. ובערוך נערך דרס כל מקום שנמשנה טמא מדרס

יכין

משקה עדיין שם כלי עליו. דמשתמש בו ע"י גיסטרא שמעמיד תחת הנקב לקבל מה שיזוב מהנקב. משא"כ גיסטרא ור"ל שבר כ"ח שיש לו תוך אף דמק"ע. עכ"פ בניקב אפי' רק במוליא משקה. מתבטל מהורת כלי. דאין אומרים הבא גיסטרא לטעמידה תחת גיסטרא. וה"פ דמתני' כל כ"ח שניקב בכונס משקה כ"ם שמוליא משקה. ופסול כמי כשנעשה גיסטרא. אבל בניקב רק במוליא משקה. אינו מכשיר משקה. ולא מתבטל

משנה

ויש שיש לו עצם שאין עמו בשר ומטמא במגע ובמשא ואינו ממטא באהל כיון שאין לו לפורן. אבל דברי הר"ב שכתב יש לו כעצם דהוי אבר חשוב וממטא באהל וכ"ג מפי' רש"י וזה לא יתכן והו"ל לפרש יש לו עצם לנגע ומשא דלענין אהל אמתי מלי לה בעצם הא בשר וגידין כמי בפינו ואפשר שקילנו וכוונתם כדפי'. וה"ה דה"מ לתיתי הך דינא בלא לפורן ועצם ולתיתי הכי כל שיש בו מומאת אהל יש בו מומאת מגע ומשא ויש שמטמא במגע ומשא ואין ממטא באהל כדתנן רפ"ק דכלים אלא אגב אורחי' אמי לאמטוי' דין לפורן דלא תני לה בסוף חוכתא פר הטמא. ודברי הרמב"ם בפירושו בכאן אין מובנים שכתב וכבר הקדמתי בהקדמה שאבר שיש בו עצם מטמא באהל ואם לא יהא עצם אינו ממטא באהל ואלא היא התולעת בכאן וכו' ואין זה מובן דפשיטא דכשיש בשר הרמב"ם מטמא באהל אפי' אין בו עצם. ואם כוונתו לפרש מתני' בשבר מן המי שהשבר העצם טהור אם"פ שהשבר קיים דבשר מן המי מטהר. מלבד שאין לשונו משמע כן דמתני' מיירי שבר העצם אין מטמא באהל אפילו במגע ומשא אינו ממטא כדאמר קפ"ו דעדיות. ועוד מי שכריתו לפרשם בשבר מן המי לבד כיון דמתפרשא עפיר גם מן המת. ונראה דה"מ לתיתי נמי כל המטמא במשא ומטמא במגע ויש שמטמא במגע ואינו ממטא במשא כדתנן רפ"ק דכלים. וכן שמטמאין יש שיקבל נקב גדול בכונס משקה. אבל ניקב נקב קטן במוליא משקה. לא נפיק מתורת כלי ולא מפסיל בהכי. ולעולם אין נקב קטן במוליא משקה מוליא מתורת כלי אלא הגסטרא בלבד. דהייט שבר כלי שיחדו למלאות בו מים ולהשתמש בו. אם ניקב במוליא משקה בטל מתורת כלי שאין אומרים הבא גסטרא אחרת. ונשים תחת גסטרא זו לקבל המשקה היוצא. אבל כלי שלם שניקב במוליא משקה לא בטיל מכלוס לפי שאדם חס עליו ואינו שוברו ומשתמש בו. ומביא שבר כלי ומניח תחתיו לקבל המשקה היוצא ממנו. ומעתה הכי פירושה דמתני' כל כלי חרס הפסול למי חטאת פסול לגסטרא. ויש פסול לגסטרא וכשר למי חטאת: כל אבר שיש בו צפורן. כגון אגבע יתירה שבאצבעות היד אם יש בה לפורן חשובה אבר. ומטמא במגע ובמשא ובאהל. כאבר שיש בו עצם שמטמא באהל. ואפי' אי ליכא כזית בשר. דקי"ל האברים אין להם שיעור: ויש שיש בו עצם. ולא חשובה אבר אם יותרת היא. כיון שאין בו לפורן. ומטמא במגע ובמשא ואינה מטמא באהל. כל זמן שאין בה כזית בשר. ואי לאו יתרת היא. ודאי מטמא באהל. משום אבר. אע"ג דאין בה לפורן ואע"ג דליכא כזית בשר: ג כל המיטמא במדרס. הזב כל כלי הרלוי להיות אב הטומאה במדרס הזב. כגון כלי המיוחד למשכב ומושב. רלוי להיות אב הטומאה. אם נגע במת. או נטמא באהל המת. ויש שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות. ונעשה אב הטומאה ע"י מת. ואינו נעשה אב הטומאה ע"י הזב במדרס. כגון אם כפה הזב סלה ויושב עליה. אלא ראשון לטומאה *) במגעו של זב. דכתיב (ויקרא טו) אשר הוא משכב ומושב ממטא אחרים וכל מקום שאומר טמא מת שמיטמא ואינו מטמא אחרים ומנין שכן הוא דתנן כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת ויש שמיטמא טמא מת ואינו מיטמא מדרס ואמרי' עלה לאתויי סלה ותרקב ואלו דברים מיטמאין הן בטומאת מת ואינם ממטאין אחרים כדין טומאת מדרס שהוא משכב ומושב ע"כ ועיין עוד שם יהנה לך יערב לך. ורש"י ז"ל דשבת פ' ר' עקיבא וגם תוס' ז"ל שם ודפ' כילד הרגל ב"ק דף כ"ה כתבו דמקל ותומר דאיכא התם בגרייתא אית לן בכל דוכתא כל המטמא מדרס וכו' והכי תניא התם מפץ במת מנין ודין הוא ומה פכין קטנים שמהרים בזב בכל טומאותיו דכלי

יכין

תפארת ישראל

מהור כלי רק כשנעשה גיסטרא ולא בעודו שלם: מ) ומחשב אבר לטמא באהל אפילו אין בו כזי' בשר: י) ואין מטמ' באהל באין בו כזי' בשר ודוקא כשהוא יתרת אגבע. דאל"כ אפי' באין בו לפורן ולא כזית בשר מטמ' באהל כשיש בו בשר גיד ועצם: יא) כל שרלוי לק"ט ממדרס הזב שאין מ"ל לזב עמוד ונעשה מלאכתו כפתיחה סי' כ"ג: יב) נעשה ג"כ אה"ש בנגע בטמא מת: יג) באינו מיוחד למשכב ומושב שא"ל לזב עמוד ומ"ל

אחרונה

שמטמאין במגע ולא במשא שאין מטמטמא במשא אלא אדם כדמוכח פ' בתרא דזבים וכמ"ש הר"ב פ"ק דכלים מ"ב. ומוד ה"ת לתיתי כה"ג כל שמלגרף לאוכל מכנים ומוליא ויש שמכנים ומוליא ואינו מלגרף דהוי יד ולא שומר כדתנן רים מס' עוקצין: ואין בו לפורן. ואינה בס"ם דבולה מתני' באגבע יתירה שאינה כספרת ע"ג היד שאינה מומחת בשוה לצורת האגבעות. שאם כספרת ע"ג היד הרי היא אבר חשוב אפי' אין בו לפורן לטמא במגע ובמשא ואהל וכ"כ הרמב"ם בתשובו פ"ב מהל' מ"ת. אבל דבריו בפירושו כאן מתמיהים: ג כל המטמא מדרס מיטמא טמא מת. והא דתנן בפ"ד דזבים מ"ו הזב עושה משכב ומושב ולא סמא ומשרם שם כעין מלוי' משפקת בזב מתא ומת מהור. אינו ענין לכך דהכא דבכלים מיירי הכא דכלי הרלוי למדרס רלוי לטומאת מת. וסתם בדיני מדרס ומת מיירי דמשכב הוא אפי' בטלוי' משפקת. ומתת אינו טהב. והכא אמר דכלי הרלוי למדרס לפי דין מדרס רלוי נ"כ לתת לדין טומאתו ויש שרלוי לתת לפי דינו ואין רלוי למדרס לפי דינו: ואינו מטמא במדרס. שבתת אין אומרים עמוד. ופי' בפ' בתה אמה דף כ"ו דמ"ל יומן אף בטמא מת אומרים עמוד. ולא תקשי לי' מתני' דהכא דהתם ענין אחר הוא שהכלי שנשבר ובטל ממלאכתו הראשונה אפ"ם שרלוי למלאכה אחרת אבל הוא"ל ואינו

רלוי

ג כל. פיה כ.:

חלופי גרסאות

ג המיטמא נד"ל כמסא וכן בכמוך וכ"ם נמסנ"ג ונפוסה. שמיטמא נד"ל שהוא כמסא ונמנ"ג שטמטא.

תוספות הדשים

מלכה ח' וע"ם במ"מ: משנה ב [בהר"ב ד"ה] ויש וכו'. אם יתרת היא כו' ודוקא כשאין נספרת ע"ג היד. גמ'. וכ"ם הרמב"ם פ"ב מהט"מ ס"ז: [בא"ד] משום אבר. פ' רש"י משום עצם כשעורה. וע"ל דמגע בעצם ולא בבשר דלרב דסבר בחולין דף קי"ח אין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכזית אין נגיעת בשר מטמא לעצם. ומ"ל דנגרו אמו משם ועיין (בתוס' ד"ם ויש כו) שם [בתי"ם ד"ה] כל וכו' וכיונא בזה. כלומר כי היכי דאמרי' הכא דאע"ג דנקטינן הכא לגבי תשלת לאו דוקא דס"ם לכל טומא' סבור אם היה מיוחד למשקין. כיונא בזה פירשו התוס' אהכיא דאמר רבא התם דלאו דוקא דס"ם וכ"ם דסבור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין וכ"כ כתב בזה לא ידענא מאי כיונא בזה דאינו כיונא בו ודוחק לייחס ואין כאן דוחק קושיא כלל (ב"ל):

הדרשי מהרי"ח

ב"ן משנה ב [בר"ב ד"ה] כל כלי חרס שהוא מכנים משקה כו' ע"ש ה"ם כו' עכ"ל. וכן הוא בגמ' וכן פי' הרמב"ם ומה שלא פי' רפשוטו אם הוא מכנים מוציא ופסול לקדש בו מי חטאת ויש שמוציא ואינו מכנים פי' וכשר לקדש בו מי חטאת נראה דאו לא הוי דומיא דכל הנשנות דשם בכ"א יש נ"מ דהיינו בס"א דעיקר סימן התחתון ואף שאין צריך לעליון נ"מ כמי שמביא הרב תוי"ם בס"א ד"ה ר' מאיר כו' בשם התוס' גם נבי אבר אם יש בו צפורן או ממטא אפילו באהל ואם לא עכ"פ מטא במגע כו' ובמ"ג נ"כ עכ"פ ממא או מדרס או ממא מת. ובמ"ד עכ"פ ראוי לדבר אחד וכן כל המשנה' שאחריה משא"כ כאן אם הוא רק מוציא אז יש לה דין כלי שלם ואין נ"מ רק בצד אחד לכן פי' לענין ניסטרא ואז נ"מ נ"כ בשני צדדין ובמ"ם שאינו מוציא בו צדדין אעפ"כ שונה אבל כאן שיוכל למצוא ב' צדדין לכן פי' כך דוק מתצשך

ני קנרה הדרשה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לאסר ישב עליו הזב. מי שמיוחד לישיבה ילא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו. אבל אם נגע במת נעשה אב הטומאה. שאין אומרים במת מת. עמוד ונעשה מלאכתו: **ד** כל הראוי לדון דיני נפשות. כל שכן שראוי לדון דיני ממונות. כגון ממזר דכשר לדיני ממונות. ופסול לדיני נפשות: ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון. כגון סומא באחת מעיניו. ומתני׳ ר״מ היא דדרים קרא דכתיב (דברים כא) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. מקיש ריב לנגע מה נגע שלא בסומא. דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן. אף ריב שלא בסומא. ואין הלכה כהאי סתמא. דחכמים פליגי עליה דר״מ ואמרי דכי היכי דאשכחן דגמר דין כשר בלילה אע״פ שאין רואים נגעים בלילה הכי נמי סומא באחת מעיניו כשר [לדון]. אע״פ שאינו כשר לראות *) [נגעים]: **ה** כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלים. דאין לך דבר חייב במעשר שאינו אוכל: ויש שמיטמא טומאת

*) נדפ״ו אות נגעים.

ד כל הראוי לדון דיני נפשות. ראוי לדון דיני ממונות. ויש שראוי לדון דיני ממונות. ואינו ראוי לדון דיני נפשות (יד). כל הכשר לדון. כשר להעיד. ויש שכשר להעיד. ואינו כשר לדון (טו): ה כל שחייב במעשרות. מיטמא טומאת אוכלים. ויש שמיטמא טומאת אוכלין. ואינו חייב במעשרות (טז):

כל

לכל העולם כשריס. מ״ש מתני׳ על כריתך לא מתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא באחתי עיניו לרבנן דכשר לדון. דהא לא מקשינן ריבות לנגעים. ואילו להעיד פסול מאו רלה. ע״כ. והרמב״ם כתב דלהכי לא מוקמי למתני׳ באוהב ושונא. להיותו ענין נעתק במקרה. והוא שיאוב השונא לאוהב וישוב תכף על ענין האמלעית. ואין בכמו אלה שיאמר ויש שהוא כשר להעיד ואין כשר לדון. ע״כ. וכן בתבורו פ״ה מהלכות סנהדרין [הלכה ט] פסק דסומא באחתי עיניו פסול לדון. גם המור ח״מ סי׳ ז׳ פסק כן. ולא הביא הב״י דברי הרמ״ם דהכא. שכתבו בפשיטות דלרבנן אף באחתי עיניו כשר. ועיין לקמן. ומה שכתב הר״ב ואין הלכה כי האי סתמא כו׳. כי היכי דאשכחן דגמר דין כשר בלילה כו׳ במשנה רפ״ד דסנהדרין. ומשום דהוה סתמא גבי הלכתא דדינא קתני לה. מש״ה עדיפא מהך סתמא דהכא. גמרא. ומה שכתב ה״ג סומא באחד מעיניו כשר לדון. דהא כולהו אינשי לא מצו למחזי בלילה כדחזי סומא בא׳ מעיניו ביום. וקתני דגומרין בלילה. ודיון דגומרין בלילה. דין הוא דסומא באחד מעיניו שידון ביום לכתחלה. הרי״ף סוף פ״ג דסנהדרין ומשום הא טעמא אין להכשיר בסומא מאתי עיניו: **ה** ויש שמיטמא טומאת אוכלים ואינו חייב במעשרות. כתב הר״ב כגון בשר ודגים

ובילים

מלאכת שלמה

דכלי חרס אינו מטמא אלא מאוירו ומתוך שפיכין של אלו לר אין יכול להכניס אצבעו לתוכו ולמדרס נמי לא חזו ובהיסט נמי להכי אפקיה רחמנא להיסט כלי חרס בזב בלשון מגע כדכתיב וכל כלי הרס אשר יגע בו הזב למימרא דכל שאינו ראוי לטמא במגעו אינו מטמא בהיסטו ואפ״ה מטמא באהל המת דכתיב וכל כלי פתוח איזהו כלי שטומאתו קולטת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכתיב טמא הוא ואפי׳ פיו לר ראוי הוא להאהיל עליו מפץ שמטמא בזב דהא ראוי למשכב אינו דין שיטמא במת. ומסיק התם דהאי ק״ו למפץ שמטמא בזרע הוא דאמרי׳ ליה וה״ק ומה פכין קטנים שמהורים בזב ממאים בזרע מפץ שטמא בזב אינו דין שיהא טמא בזרע אלא מפץ במת מנין נאמר בגד ושור בזרע ונאמר בגד ושור במת מה בגד ושור האמור בזרע מפץ טמא בו אף בגד ושור האמור במת מפץ טמא בו וג״ש מופנה מצני לדין היא כדאיתא התם. ופירש״י ז״ל מטמא טמא מת דאוי לקבל כל הטומאות קאמר והאי דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הזב דאב הטומאה הוא ע״כ: **ד** ויש שבשר לדון דיני ממונות. כגון ממזר וכנ״ל פריך תמנא מדא זימנא בפ״ד דסנהדרין הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות והוינן בה לאתוי מאי ואמר רב יהודה לאתוי ממזר ומסני הדא לאתוי גר וחדא לאתוי ממזר ובגמרא קפדיל אריבותא לתרויהו דלריבי דאי אמשינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל אימא לא ואי אמשינן ממזר משום דקאתי מספה כשרה אבל גר דקאתי מספה פסולה אימא לא אריבא. וכתבו תוס׳ ז״ל תגיא הדא זימנא תימה מאי קושיא הא כמה כללות תנא במתני׳ אע״ג דתני לה בדוכתא אחריתי דקתני כל שהוא חייב בפאה חייב במעשר ושמעינן לה ממתני׳ במס׳ פאה דקתני לקיחתם כאחת ומכיסו לקיום ובמעשר לא תני ליה וכן כל שחייב בראשית הגז

חייב במתנות שמעי׳ לה ממתני׳ דראשית הגז. וכל שיש לו בישור יש לו שביעית שמעינן ממי ממתני׳ דשביעית וי״ל דלא פריך אלא אדרב יהודה לאמאי סולרך למימר לאתוי ממזר הכא והתם ודומה לזה כתבתי בשמם ז״ל בר״פ ר״א דמילה: כל הכשר לדון. וא״ת והרי אשה הכשרה לדון כדכתיב בדבורה והיא שופטת את ישראל ובשלהי פ״ק דיבמות דתני׳ אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דיני שבתורה וכי היכי דהאי קרא מיירי בגירושין מיירי נמי בדיינים כדדרשינן בהמגרש לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ואשה פסולה להעיד כדאמרי׳ פ׳ שבועות העדות. וי״ל דה״ק כל אים הכשר לדון כשר להעיד אי נמי נהי דבגירושין הוי אשה בכלל מ״מ בדיינים אין אשה בכלל ודבורה היתה דנה עפ״י הדבור א״כ לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדינים. וכירושלמי פוסל אשה לדון אית דילפי מועמדו שני האנשים שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מוישאלו שני אנשים במחנה ע״כ: **בפי׳ ר״ע ז״ל.** דכי היכי דאשכחן דגמר דין כשר בלילה אמר המלקט דהכי תנן התם בפ״ד דסנהדרין בשהם מסנה דיני ממונות דנים ביום וגומרין בלילה ולפי׳ לה מקרא דכתיב ושפטו את העם בכל עת וסתמא דדרשים דהתם עדיף ממתני׳ דהוא סתמא דיחיד ושוב דקתני לה גבי הלכתא דדיני. ודע דה״ג סומא באחת מעיניו כשר לדון שכתבו הרמב״ם והר״ע ז״ל דדוקא באחת שכן כתב הרמב״ם ז״ל ג״כ בפ׳ שני דה׳ סנהדרין ובספ״ח דסומא באחת מעיניו כשר לדון דיני ממונות אבל הסומא בשתי עיניו פסול ע״כ. מפני שהוא מפרש דהוה סמיא דמייתי בגמרא דהוה דיין דינא קמיה דר׳ יוחנן ולא אמר ליה ולא מידי הייט באחת מעיניו וכן פי׳ הרי״ף ז״ל והוא ז״ל גרים בהדיא דהוא סומא באחת מעיניו ע״ש בפ׳ אחד דיני ממונות דף רפ״ב: **ה** כל שחייב במעשרות וכו׳. וגמרא דף נ״א מפרש רבא דה״ק כל מין שחייב

במעשרות

ציונים

ד כל. מס׳: סנהדרין מד׳ ט׳: מיי׳ פ״ו מהלכות בכורים ה״ח וש״נ שם ה״ט: כל. שם סנהדרין נד: תוס׳ יומא מה: ד״ה מי ורש׳ המנכת פח. ד״ה ולא ורפ״ק דבכורים ט. ד״ה אלה ודפ״ח שבועות אמים בתרא כב: ד״ה שבועת מיי׳ פ״ט מהלכות עדות הי״ב וספ״ז הי״ג טור ושו״ע חו״מ סימן ז סעיף א וסימן נג ס״א: **ה** כל. ב. תוס׳ עירובין כה: ד״ה לתנוים תוספות יומא פא: ד״ה שהפלגין חולין ו. ד״ה מיטו:

חלופי גרסאות

ד שראוי בסנהדרין דאוי ובל״א שהוא ראוי. ואינו בסנהדרין ראוי. כל בל״א מחק מסנה א (שנים ולשון כלון סימן פ״ו: שכשר בל״א שהוא כשר. ואינו בסנהדרין ראוי. **ה** שחייב בדף נא. שחייבין ובל״א שהוא חייב וכן בס״ו ח״. מיטמא בל״א מטמא וכ״ה בסנב״ב. ובדף נא. ממטאין. שמיטמא בל״א שהוא מטא ובמשנ״א שטמטא.

תוספות חדשים

ס״ד [במשנה] כל הכשר. פיגין מדא זימנא בסנהדרין מ״ב פ״ד. אדא בגר ואדא בממזר ואריבא דלי חזא גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר כו׳ ואי תנא ממזר משום דאתי מספה כשרה כו׳ (ס״ס): [בהר״ב ד״ה] ויש וכו׳ ממזר. ולא קאמר לאתויי בעל מום דפסול בד״ל כדאיתא בסנהדרין דף ל״ו וי״ל דלא אייבי אלא בפסול יוחסין (תו׳): [בתוי״ט ד״ה] ויש וכו׳ סתמא דהכא. א״ל דסתמא דהכא בר״מ וסתמא דהתם כרבנן ולהכי פסק התם ר״י בסנהדרין דף ל״ד בסתמא דרבנן. (כ״מ פ״ב מה״ס): [בסה״ד] משתי עיניו. ועיין בלחם משנה שם: משנה ה [בהר״ב ד״ה] כל וכו׳ דאין. דאמת הסוברים דאוכל בני שיעור כביצה אף לקבל טומאה. הלי בלגא ליתא

חדושי מהרי״ח

משנה ח [תי״ט ד״ה] ויש שמיטמא טומאת אוכלין כו׳. כתב הר״ב כגון בשר ודגים

משנה אחרונה

דאוי לטלאכתו הראשונה. אבל לא אייבי במחלת עומאתו אלא יומא בתרא אלא המיוחד לכל כלי מעשה כתיב וכתיב וסזה על האהל וכל כל הכלים. כן פי׳ רש״י שם. ומה שקשה פ״ז ממתני׳ פי״ג דכלים מ״ד כתבנו שם: **ד** כל הראוי לדון. וסיפא תני לשון כל הכשר לדון. כ״ל דאמכאן אינו ראוי נאו משום אסונא אלא אמתן לכך בפ״ב הרמב״ם פ״ד מהלכות

יכין תפארת ישראל יכין

ומ״ל. לפיכך במעשה מדרש הזב אינו רק ראשון לטומאה: יד) כגון ממזר: טו) כגון סומא בא׳ מעיניו ור״מ היא דס״ל דמקשין ריבים לנגעים. דפסול משום לכל מראה עיני הכהן. ולרבנן לא מקשינן מדכשר נמר דין בלילה. משא״כ בנגעים: טז) כגון כל אוכל שאינו גדולי קרקע ואף

סנהדרין דין מ׳ מכם אראוי להוכיח בכל הסורה יש לב״ד לסמוך אותו ולינן לו רשות לדון ולא להוכיח או להוכיח ולא לדון. אי לדיני ממונות ולא לקנסות ולא נהמיר בטרוים וכו׳ ס״ם ומשמע שם דהנסמך לדיני נפשות אינו אראוי דקתני כל הראוי ולא כל הכשר עזה כשר הוא אבל אינו אראוי: כשר לעניד. והא דיש מכשירין לדון קטן שלא הגיע עתו שעורות אם הגיעו לנעים אע״פ דקטן אם לא הגיע שעורות פסול לכ״ע לעדות. מ״מ בחבוריהו שם קטנות שוכל כל חד כדיני: ויש שכשר לעניד. פי׳ הר״ב כגון סומא. ולא ימא לפכם דמשכחת לה בחשה לאשכחן דכשרה לעניד לאשה בחת בבלה ובקטנה ולדון פסולה ולדון בבלה. משום דלכסיל אשה מתת בבלה וקטנה אינו ראוי דין אלא בחשה מכבלה מייב במעשר ואין לו תומאת אוכלין. הכא בשיעור לא אייבי אלא כל שמיע מייב במעשר וסלכך

תמאת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ובילים. ה"ג בגמרא. ואין לקיים גי' הספר בשר דגים. ומשום דבהמה חייב במעשר דהא בשר טוף אינו חייב במעשר. אלא הכא במעשר דטביל היירינן ואף בשר בהמה מעשרו [אינו] טובלו. כדפירש הר"ב במ"ו פרק בתרא דבכורות. וכן לשון הרמב"ם שמיני הבשריים והדגים והבילים כו' ומ"ש הר"ב שאינן גדולי קרקע וכ"כ הרמב"ם. וקשה לי דברים מס' מעשרות אדתנן וגדוליו מן האדן פירשו דילאו כמהין ופטריות. והכי איתא בגמרא אמתני' דלקמן. וקשה נמי דאמאי נקטינהו להני ולא כמהין ופטריות. וכן סטיס וקולה. כדפירש הר"ב התם. ועוד קשה דבמ"ה פ"ק דמעשר שני פירשו. דבקר ולאן הם בכלל גדולי קרקע. וגמרא ערוך הוא בפ"ג דטיהרות דף כד. וכ"ל דהא דנקטינן בשר ודגים ובילים. משום שהם אוכלים חשובים. וקמ"ל שאע"פ שהן מיטמאים טומאת אוכלים. והם אוכלין חשובים. אפילו הכי אינן חייבים במעשרות. ואתא שפיר דמלינו נמי פנים ובוסר כו' וכפיות במשנה ו ז פ"ג דעוקצין. דהוו אוכלים ופטור מן המעשר אלא שאינן אוכלים חשובים. והא דפטורים ממעשרות. א"ל לשום טעם. לפי שאינן דומין כלל לדגן תירוש ויצהר. וכן רש"י לא פי' שום טעם: ח כל שיש לו ביעור. שהוא מצוה לבערו מן הבית בשביעית כשכלה לחיה מן השדה. יש לו שביעית. לענין שחייב להפקיר ואסור לעשות סחורה. ומלוגמא. ולפקטוזין. רש"י: ט כל שיש לו קשקשת. מלבוש של

דג

*) בד"ו דגים. (א) איינע מינגע (איין קרויט).

ן כל. תוספות ב"ק לד. ד"ה לא: ן כל. עה: מ"י. פ"ל מעלי בכורים פ"ל: ח כל. שם מעין שביעית פ"ז מ"ל ב: ט כל. שם חולין קו: מ"י. פ"ל מעלות מתנות לאכילה הכ"ל כמג מעשן פג מיר ומ"ע יו"ב סימן עב מעיף ג:

חלופי גרסאות

ן ואינו נדף נא. ואין.

תוספות חדשים

ליתא. דהא חיוב שכל הוא במאכלו. דכתיבו כך איסורו וכדאמרינן בפ"ז דף ע"ב ול"ל דדין מעבר קאמר ועיין בגמרא דף נ"ח: [בתוי"ט ד"ה] ויש וכו' ופטריות. ואפשר לומר משום דהכי מילכו קא רבי מאיר. אלא דלא יעקי מאריעא. לא הוי דומיא בשר ודגים. דלא מירבו לא קא רבו. (עיין בחוש' ד"ה ונילולו): משנה ז [במשנה] כל שחייב בראשית הגז כו'. תע"ב דלוים חייבים בראשית הגז. ואין חייבים במתנות כדאי' פ"ק דבכורות וכ"פ הרמב"ם פ"ד וי"ד מהלכות בכורים. נ"ל דאמין בהמה קאי: משנה ח [בתי"ט ד"ה] כל וכו' ואסור. עיין בפירוש הרמב"ם ותמצא מאסר סורה מ':

ראשון לציון

פ"ו משנה ז [בהר"ב ד"ה] ויש שחייב במתנות שחייב במתנות לשור ועזים וכבשים. נ"ל שור ועזים וכבשים שנאמרו קשה עיין בבכורות י"ז וחולין קל"ז:

חדושי מהרי"ח

ודגים כו' ואין לקיים גירס' הספר בשר דגים כו' עכ"ל ב"ב נ"ל פי' שהיתה איזה גי' בשר דגים דמשמע דוקא בשר של דגים אינו חייב במעשר אבל שאר בשר חייב וכתב דאינו:

משנה אחרונה

מבואה מ"ל והפקר ופיכות אלא הגיעו לעונה מעשר' לא חייב בהני דמיומו טומאת אוכלין ואין חייבין במעשר דמינס מיכא מיוכן ולכאי לא נקט אלא לאפוקי בשר ובילים ודגים דליכא במינס. ובהני ניחא דלא חייב שפיתו סטיס וקולה כדפי' רש"י לקמן בגמ' דוקא שפיתו' והכאתוים מיוכן וכיון דמינס חייב לא חייב. ומיהו בהא דפטור מבכילה בלא"ה ניחא כיון דמדבנן מיהא מעמא לכ"ע שפיר הני כל שחייב במעשר מיעמא. ותדע דאיכא מרבותא דסבני מן התורה אין חייב מעשר אלא בדגן תירוש ויצהר כמ"ש חוי"ט פי"א דפרק מ"ג ולא נקט בגמ' אלא לאפוקי בשר ובילים ודגים ולא כל מין מדגן תירוש ויצהר משום דמדבנן מיהא מיאיני. ומ"ש הר"ב בשר ודגים ובילים אינם גידולי קרקע. לאו דוקא דבפ"ק דמעשר שני אמרי' בקר ולאן הוי גידולי קרקע. אלא אע"ג דגידולי קרקע מיקרי יולא מן הקרקע לא הוי ובמעשר כתיב תיולא הארץ: ן כל שחייב בפאה חייב במעשר. וה"מ לאיתני נמי כל שחייב בחלה חייב במעשר ולא בחלה ושיטו מאורה והדומן ומאלא דחייב בפ"ק דחלה מ"ד ושיטו לאמלי דפי' לטיל דכולהו במין החייב מייני. והא דחשיב נמי התם אלו מיינין בחלה ופטורין ממעשר כולהו מין חיוב ניחא ומלא אחר פטיני כגון הלפת והשבחה וכו'. וה"ה דה"מ לאיתני נמי כל שחייב במעשר שחייב בשביעית ויש חייב בשביעית ופטור ממעשר כגון מאכל בהמה ומתין המוכנין: חייב במעשר. ואפי' לדעת הסוכנים אין חיוב מעשר מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר ולא שאר מינים אע"ג דכולם מיינין בפאה. י"ל דה"ק כל שחייב בפאה מן התורה חייב במעשר מדרבנן ואינו חייב בפאה אפי' מדרבנן והיינו מאלא ויכון: ן ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז. פי' הר"ב כגון שור ועז. וה"ה פחות מחמש רחלות אלא דבמינו חייבי כדפי' לעיל ולכאי לא חשיב נמי כל שיש לה קנס יש לה מכר ויש שיש לה מכר ואין לה קנס כדתנן במס' כתובות פ"ג אליבא הכמים דר"מ אלא דהכא טולהו במין חייבי. ומיהו בלא"ה הא סתם לן תנא התם כר"מ וקן קפ"ק דמעלין: ח כל שיש לו ביעור יש לו שביעית. וכה"ג ה"מ לאיתני כל שחייב בביטוי הדם חייב בשמיטה. ויש שחייב בשמיטה ואינו חייב בביטוי דדם בהמה אינו בביטוי: ט כל שיש לו קשקשת יש לו קנפיר. והקשו התוס' מנ"ל דבעינן תרתי דלמא אחד מיינייהו סגי עד שיפרוש לך הכתוב יחדו ע"כ פי' אליבא דר' יוחנן דס"ל בכל דוכתא עד שיפרוש לך יחדו בפנהדרין דף פ"ו ודף פ"ה. ואפשר לישב דהכא תקשינן קנפיר לקשקשת תה קשקשת אינו מהיר לבד דאין קשקשת בלא קנפיר אף קנפיר אינו מהיר לבדו. אלא דבעינן קושית התוס' לא ידענא מאי קושיא דאי ניחא הכא עד שיפרוש לך יחדו א"כ קיפא דקרא וכל אשר אין לו קנפיר וקשקשת לא תאכלו נמי בעינן לאיתמר לר' יוחנן אמאן לו זה לו אז לא תאכלו דהא לא כתיב יחדו וא"כ אם יש אחד מהם תאכלו וקשה קיפא דקרא לגישא. ובאמת לר' יאשי' נמי קשו קלאי אהדדי דגישא משמע דבשו תרוייהו ובאחד מהן לא סגי וסיפא משמע תרוייהו אי ליתנהו אחריני ואי איכא חד שרי. ולרוך לישב כדאתמרן כה"ג בגמ' בב"מ פ' השואל דף ל"ט ע"ב נני שאלה בנפלים דרמי לבו נמי רישא דקרא לסיפא. דגישא אמר בפליו אין עמו אלם ישלם ולר' יאשי' משמע שלא היו עמו לא בשעת שאלה ולא בשעת הפוגם. וסיפא אם בעליו עמו לא ישלם משמע שהיו בשמיטם פטור הא היו בחד מהן חייב. וקשיא רישא וסיפא אהדדי. ומסיק התם אביי ס"ל כר' יאשי' ומתרץ כר' יאשי' ורבא ס"ל כר' יוחנן ומתרץ אליבא דר' יוחנן. ומסקנא דין לאמר ודין לאמר אחלי' בחד סברא דחד מיינייהו מהני לתודי' ובחד מיינייהו לא מהני לתודי' עד דאיכא תרוייהו. ושיטו דשפיר שאלה מדיפא ומהני לתודי'. ושפיר תוקם לא מהני לתודי' עד דאיכא תרוייהו כדמסיק מעמא הכא. ונהר דסברא נמי מלינן לתמוני בה"ג

דסר

וגיים. שאינו גדולי קרקע: ן כל שחייב בפאה חייב במעשרות. כגון בשר") [ודגים] דגבי פאה תנן כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן האדן ומכניסו לקיום ולקיומו כאחת חייב בפאה. ואינו גבי מעשר תנן כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן האדן חייב במעשר. ומכניסו לקיום ולקיומו כאחת לא קתני. אמנם ירק שאין מכניסו לקיום ותאנה וכיוצא בהם שאין לקיומם כאחת. חייבין במעשרות. ופטורים מן הפאה: ן כל שחייב בראשית הגז. רחלים ואילים בלבד: חייב במתנות. הזרוע והלחיים והקבה: ויש שחייב במתנות. שחיוב המתנות לשור ועזים וכבשים: ח ויש שיש לו שביעית ואין לו ביעור. כגון הדברים שברשם נשאר בקרקע. בין בימות החמה בין בימות הגשמים. כמו הלוף שומה. והדגנה. שקוריס בערבי נעגע. ובלע"ז (א) מינט"א. דכיון שאין כלים לעולם מן השדה. אין חייב לבערם מן הבית. דכתיב (ויקרא יב) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. כל זמן שחיה אוכלת בשדה. האכל לבהמתך מן הבית. כלה לחיה מן השדה. כלה לבהמתך מן הבית וכל הגך דלא כלו לחיה מן השדה. אין צריך לבערם מן הבית: ט קשקשת. מלבוש של

דג

*) בד"ו דגים. (א) איינע מינגע (איין קרויט).

ים

ים

מלאכת שלמה

במעשרות ממעא טומאת אוכלין אע"ג דאיכא מילי שחייב במעשרות ואינו ממעא טומאת אוכלין דהיינו הפרש ולא המין: ן כל שחייב בפאה. כל מין שחייב בפאה קתני דחייב במעשר דאי לא תימא הכי התניא הנפקיר כדמו והכבשים בבוכר ובלרו חייב בפרש ובשוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר דליכא בהי מעשר תעזוב יתירא כדאיתא בהי אלא ש"מ כל מין קתני: ן כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות. בגמרא מוקי רבינא מתני' אליבא דר"ש דאמר ערפה פטורה מראשית הגז ואינה חייבת במתנות. והדר מסקינן דכל מין קתני במתני' כדכתבי' דהיינו מין בכם: ויש שחייב במתנות וכו'. כגון מין בקר ועז. ועיין במ"ש ר"פ ראשית הגז: ח כל שיש לו ביעור ואף דחייב במעשר בהמה אין בו טבל כהר"ב פ"ג דשקלים מ"א. ובכורות פ"ט מ"ה ומ"ו: יז) כל שהוא אוכל. ונשמר שאינו הפקר וגדולו מהאדן למעוטי כמהין ופטריות. ולקיומו כאחת למעוטי תאנים. ומכניסו לקיום למעוטי ירק: יח) דבמעשר לא בעי תרתי בתרייתא: יט) כבשים

יכין תפארת ישראל יכין

ואילים: ב) זרוע לחיים וקיבה: כא) בבקר ועזים: כב) שחייב לבערו מהבית מפירות שביעית. כשכלה לחיה מהשדה: כג) טהא בו נס קודם זמן ביעור קדושת שביעית. שחייב להפקירו בעודו במחובר ואסור לשחורה ולמלוגמה ולאפיקטוזין: כד) כגון מין שאינו כלה לחיה בשדה: בה) שופפון:

פלאספעדערין

דג. הקבוע בו: סנפיר. כנפיס שפורח בהן. וכל שיש לו קשקשת בידוע שיש לו סנפיר. ואין צריך לבדוק אחריו עוד. שדג טהור הוא: ויש שיש לו סנפיר. והוא דג טמא שאין לו קשקשת: יש לו טלפים. פרסותיו סדוקות. שאין קרניים אלא לבהמה ולחיה טהורה: ואין לו קרנים. כגון חזיר שפרסותיו סדוקות. ואין לו קרנים: י ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו. כגון לילית. ותפילין. ומזוזה. שופר. סוכה. ולולב. שמברכין עליהן טובר לעשייתן. ואין טעונין ברכה לאחריהן: **יא** תינוקת שהביאה ב' שערות. לאחר י"ב שנה ויום אחד: והולצת או מתיבמת. אע"ג דאמרן חייבת בכל מצות

יש לו סנפיר (כו). ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת (כז). כל שיש לו קרנים. יש לו טלפים (כח). ויש שיש לו טלפים. ואין לו קרנים (כט): י כל הטעון ברכה לאחריו. טעון ברכה לפניו. ויש טעון ברכה לפניו. ואין טעון ברכה לאחריו (ל): **יא** תינוקת שהביאה שתי שערות (לא) או חולצת. או מתיבמת.

והייבת

מצות מצות כל הטעון כו' לכן נראה בעיני דלא רש"י מעמו כתב לזה. וגם כדמות ראיה לזה שבברק אלו מריפות דף נמ ע"ב מפרשינן. דקרנים דהכא הייגו במפולגות. לו כרוכות. מדורות. ומדרוקות כו' כדאי' התם. וה"ל לרש"י לפרש כן זו. אלא דמ"מ לא ניחא לאמאי לא פירש"י כן לגיל במקומה של המשנה. וי"ע על רש"י והר"ב דלא פירשו משנתינו כדאיתא בפא"ע. ומתוך זה הפירוש שעל משנתינו מתיישב מ"ש הר"ן. והעתיקו ב"י ריש"ת סי' תקפ"ו. דהא דתנן כל הסופרות כשרים חוץ מגל פרה. דלאפשר דבטמאים לא. ע"כ. דהשתא יש קרנים לטמאים]: ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים. פי' הר"ב כגון חזיר. וכן פי' רש"י ז"ל דף נב. ואע"ג דלא כ"מ. דבלאו הכי שאין לו קרנים. הרי החזיר טמא לפי שאינו מעלה גרה. כמפורש בכתוב. יש לומר דכולה גווני נקט. דיש לו ויש לו ויש שיש לו. כו': י ויש שטעון ברכה לפניו וכו'. פי' הר"ב כגון לילית ותפילין וכו'. ואע"ג דלברכה אחרונה צריך שיעור. כיון דלאו מלאה פסיקא היא. לא מוקמי' ג) בהכי. ותדע שכן הוא דבגמרא כו' כמו הלילית והתפילין כו'. ואע"ג דלברכה אחרונה צריך שיעור. ומאי קושיא לוקמא למתניתין בשאר מצות. אלא אי איתא דאיתא למלוה דמברכים פריך ולבני מערבא דמברכי בתר דסליקו תפילייהו. ומאי קושיא לוקמא למתניתין בשאר מצות. והכי דייק הרמב"ם שכתב שהמצות כולן לפניו וכו'. פי' הר"ב כגון לילית ותפילין וכו'. וכל המצות כולן. ובגמרא אמרי' סתם לאתויי מצות. ומכי דייק הרמב"ם שכתב שהמצות כולן לפניו וכו'. פי' הר"ב כגון לילית ותפילין וכו'. ואע"ג דלברכה אחרונה צריך שיעור. כיון דלאו מלאה פסיקא היא. לא מוקמי' ג) בהכי. ותדע שכן הוא דבגמרא כו' כמו הלילית והתפילין כו'. ואע"ג דלברכה אחרונה צריך שיעור. ומאי קושיא לוקמא למתניתין בשאר מצות. אלא אי איתא דאיתא למלוה דמברכים פריך ולבני מערבא דמברכי בתר דסליקו תפילייהו. ומאי קושיא לוקמא למתניתין בשאר מצות. דילמא משום [לאו מברך]. דקודם שירד למים [קאמר דגברא] לא חזי. דילמא משום ביעתותא דמיא. בין טבילה לטבילה] ועוד פירשו דבכל טבילות [קאמר דגברא] לא חזי. דקודם שירד למים [לאו מברך]. דילמא משום ביעתותא דמיא. מימנע ולא טביל. ואחר שהוא יורד. אז הוא ערום. ואסור לברך. משום דלבו רואה את הערוה. ע"כ. ומכל"ל לא קשיא כלל. כמ"ש התוס' התם בפסחים. דטעמא משום דלא חילקו בין טבילה לטבילה. כיון שבטבילה שאחר בה"כ לא מצי לברך קודם. ועוד יש טעם אחר לברך אחר טבילה קודם ניגוב. כדאמרינן [בסוטה דף ד] האוכל לחם בלא ניגוב ידים. כאילו אוכל לחם טמא. ע"כ. [*והוי שפיר לפני מצות]: **יא** או חולצת כו'. והר"ב העתיק וחולצת כו'. דגירסתו כגירסת ס"ת. חייבת בכל המצות האמורות בתורה. וחולצת או מתיבמת: [*או מתיבמת. עיין בפירוש הר"ב

ציונים

י כל. שם נכנסים פה תיפ' מיפה נמ. ד"ה אבל מיי' פ"ג מהלכות נזקים ה"ח: ויש. הוס' מנחות עז: ד"ה ובמקום: **יא** תנוקת. נב. מיי' פ"ג מהלכות מיאסה ה"ח ופ"ח מהלכות יבום הי"ח סמב עשין נא עור וכו"ש אהע"ז סימן קנד סע"ב יג וקפ"ז סע"ב ד ובכל אלפס יבמות פ"ב מו:

חלופי גרסאות

ט כל שיש לו קרנים נד"ע נתוק מאנה זו נסמים הכוים לאן סימן יא ויש בפרק זה ע"ז פצנות: י המעון ברכה לאחריו שטעון. מעון ברכה לפניו נד"ע מעון לפניו. מעון נד"ע שהוא מעון ומבר"ג שטעון וכ"ש נד"מ וד"ח ונ"ב ברכה נד"ע נ"ב. ואין נד"ע ואינו. ברכה. נד"ע נ"ב: **יא** או הולצת כו' על האמורות בתורה נד"ע חייבת בכל מצות האמורות בתורה והולצת ולא מתיבמת וזאת ע"ש ול"ל אלו מתיבמת וכ"ה נד"מ וד"ח.

תוספות הדשים

משנה ט [תוי"ט ד"ה] כל וכו' ול"ל. והא דלא כתב סגפיר לאוד מכוס דאם מלא תהיכת דג שאין בו סנפיר. אם יש בו קשקשת. טהור. (ועיין במהרש"א): ד"ה קשקשת וכו' גמ'. ומקמי' דכתיב הן קרא דגלית הוי ידעי לה מגמ': [ד"ה] יש לו וכו' וכו' ול"ע. ועי' כתוס' דחולין שם סד"ה אלו הן כו' דלהחיל לתנאה סני

ראשון לציון

משנה ט [תוי"ט ד"ה] ויש לו טלפים כו'. כל זה מפי' רש"י בגמ' דנגיל ע"ב ובגמ' במקומו הוא כו'. בגמ' שאפי' נדפס פירש"י על נכונה במסנה ל"א: כמ כה לכל שיש לו קשקשת. (עי' יכל"מ):

חדושי מהרי"ח

משנה ט [תוי"ט ד"ה] ויש שיש לו טלפים כו'. נ"ב עי' עד הסוף מה שכתב שרש"י כתב שלא במקומו בגמרא שלפנינו היא במקומו ומ"ש דהכא מיירי במפרצלות כו' אני מסיפק אם הוא מדברי הרב הי"מ ע"ש בחולין דף נ"ט בתוס' דלריב"ם מתני' דהכא דוא אליבא דר' דוסא דבללא הוא כל שיש לו קרנים הן בהמה הן חיה יש

תוי' אנשי שם

פרק ו ט תוי"ט ד"ה יש לו טלפים כו' דקרנים דהכא כו'. לא מיירי שם כלל מקרנים דהכא ואפשר שהוא ע"ם וע"ל דקרנים דהתם ע"ש בתוס'. (הגמ"מ): בא"ד והא"ל לרש"י לפרש. כעין זו כן ע"ל. (לה"מ): י תוי"ט ד"ה ויש כו' וטבילה כו'. ע"ל התוס' כו' הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו וברכה טבילה דלמרינן בפ"ק דפסחים כו' ע"ש והתוי"ט כתבו **הן נמקטו. (נ"ד):**

יכין — תפארת ישראל — יכין

כו) פלאספעדערן. ואין צריך לבדוק אחריהן: כז) כגון דג טמא: כח) פרסותיו סדוקות. וטהור בלי בדיקה: כט) חזיר:

ל) כגון ברכת מצות. דמברך עובר לעשייתן: לא) אחר שנים עשר שנה ויום אחד. דמקמי הכי אומא הוא:

משנה אחרונה

דמד מיניהו מהני לאודי' והוא קשקשת אע"פ אלא דאינו סנפיר דאין קשקשת בלא סנפיר וסנפיר לאודי' לא מהני: ויש שיש לו סנפיר. בגמ' פריך ליכתוב קשקשת ולא בעי סנפיר מ"ר אחבו יגדיל תורה ויאדיר. וגראה הא דאמר בגמ' בכמה דוכתי מלאתי דאתי בק"ו מרה ובכתב לה קרא. הייגו נמי דכתב לה משום יגדיל תורה: ויש שיש לו טלפים. כתב תוי"ט דלא כ"מ בכא לדינא. וגראה דכ"מ. אם אינו רגל משוכה ופרסותיו סדוקות אסור באכילה אמא מחזיר הוא: י כל הטעון ברכה לאחריו שטעון לפניו. וברכה הנומל לא צריך התם ברכה לפניו: ויש שטעון לפניו ואין טעון לאחריו. כתב הר"ב כגון לילית ותפילין שופר וכו'. והוי"מ כתב עליו וכן כל המצות. וכ"מ מלשון הרמב"ם וכו' ע"ש וליתא דודאי איכא מצות שטעונין ברכה גם לאחריהן ק"ם ומלבד וברכת התורה וברמב"ם מבתב כל המצות טלן לפנין שובר לעשייתן אמרה. והא דאמר בגמ'

ולא בעי סנפיר דהא ליכא למימר ה"א מאי קשקשת סנפיר ומשני א"ר אבוהו וכן הגא דני ר' ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר: כל שיש לו קרנים יש לו טלפים. תוס' פ' אלו טרפות דף כ"ט פירשו בשם ריב"ם ז"ל דמתני' ר' דוסא היא דאיתו לרבנן הא איכא בספוקי דילמא חיה טמאה היא אם אין לה ג"כ טלפים דהייגו פרסות סדוקות ע"כ. ושוד מפרשים התם פי' אחר בדוחק לחרוצי מתני' ככולי עלמא ע"ש. ועוד פירשו שם כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומהור פי' דמסתמא אפי' אין לו אלא קרן אחת הוי טהור דומיא דשור שהקריב אדם הראשון ודומיא דקרם שהיא חיה טהורה ואין לה אלא קרן אחת וכן תחש ג"כ: י בפי' ר"ע ז"ל. כגון לילית ותפילין. אמר המלקט לשון הגמ' לאתויי מצות התם. ובגמרא פריך ולבני מערבא דמברכי בתר דסליקו תפילייהו לאתויי מאי ומשני לאתויי ריחמי דאין מעונים ברכה לאחריהם דהגאה מועטת היא.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הר"ם דרים פירקין]: וכן תיטוק ט'. למה לי. וכי תימא משום דקא בעי למתני ורלוי להיות בן סורר ומורה תניינא הדא זימנא [ברפ"ח דסנהדרין] אימתי הוא בן סורר ומורה וכו'. אה"נ אלא לאידי דפרים מילי דתיטוקת קמפרש נמי מילי דתיטוק. גמרא: עד שיקוף זקן. כתב הר"ב ולאחר שהקיף זקן התחתון רלוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הרלוי להיות אב. [*אבל ברים פרק ח דסנהדרין קתני בן ולא איש ופי' הר"ב דמשהקיף קרוי איש גמור וכתיב בן אלא בן הסמוך לגבורתו של איש והייטו משיביא שתי שערות עד שיקוף שקרוי איש גמור. והרמב"ם שם בפירושו כתב להך דרשא דבן ולא אב. אבל לא תלוי בהקפת זקן אלא מכי מלו ליה ג' חדשים אחר שהביא שתי שערות לפי שמשהביא ב' שערות אפשר שהתעבר ממנו אשה ולג' חדשים יתפרסם הסריון. ולפי שבזמן הזה אפשר לו להיות אב לא יעשה בן סורר ומורה ואפי' לא הקיף תכף הבאת ב' שערות ע"כ. וברייתא היא שם בסוגיא. וכתבתיה ג"כ לעיל שם. ומסקינן עלה התם הקיף זקן אע"ג דלא מלו ג' חדשים מלו ג' חדשים אע"ג דלא הקיף ומליו למדין דלא דק הר"ב במאי דתלי בן ולא אב בהקפת זקן אלא דהיא דרשא לאתויי אף קודם שהקיף מכי מלו ג' חדשים וגם לא דק במ"ש רלוי להוליד דבין שההולדה תהיה על תחלת הסריון וע"ש זריעת האיש וכמו שפירש"י בפי' החומש בפרשת ברא"שית בפסוק ונטירד ילד ובין שתהיה על לידת האשה ביציאת הולד ממנה כמו שפירש"י גם זה שם בכאן אין גם שיהיה אלא מלאה תליא בהיכר העובר ומיהו הך מלאה היקן במאי דמסיים ולא הרלוי להיות אב כלומר משהיכר הולד רלוי אז להקרא אב וידעינן שהוליד] : עד שירבה השחור. ול"א על הלבן. וכ' רש"י דל"ג ליה וכן בפירוש הרשב"ם בפ"ט דב"ב דף קנ"ו אבל החוס' אמתני' דלקמן בד"ה הלכה כדברי כלן העתיקו על הלבן וכן קיימו הגי' בספ"ק דחולין [דף כו] ופירשו הבשר לבן הוא ובפ"ג דכתובות דף לו כתבו בשם ר"ח שפי' על הלבן שהשערות סמוך לבשר הם שחורים וברא"שם לבנים ע"כ. ומה שפי' הר"ב שישחיר אותו מקום משערות הרבה וכן ל' רש"י וכגמרא אמר רב חסדא אמר מר עוקבא לא שירבה השחור ממש אלא כדי שיהיו שתי שערות שוכבות. וגראות כמו שירבה השחור על הלבן. ומ"ש הר"ב ופסק הלכה שהבת ממתנת כו' [*עד שתהא בת כ' שנה וירלה בה סימני אילונית קילר במקום שה"ל להאריך ולפרש שאם לא גרלה בה סימני אילונית והיא בת כ' מה תהא עליה. והייטו שממתנת עד שתהא בת ל"ה שנים ויום א' כדכתב בס"פ דלעיל. וגם הרמב"ם בפירושו קילר בזה. אבל בחבורו פ"א מה"ג [הלכה ד] כתב עד שתהיה נערה או עד שתתודע שהיא אילונית ע"כ]. [ומ"ש] אבל אם בא עליה לאחר זמן זה. שוב אינה יכולה למאן וכו' חיישינן שמא הביאה ב' שערות ונשרו. שהוא ספק דאורייתא שאם היה ידוע שהיו לה שערות קודם שבא עליה. הוי קדושין גמורים שודאי בעל לשם קדושין ואם קידשה אחר א"ל ממנו גמ וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישינן שמא הביאה סימנים קודם שבעל ולריכה

מלאכת שלמה

ר' יהודה אומר וכו'. ת"ק דידיה הוא ר"מ כדמוכח בפ"ק דחולין וכתבתי הברייתא שם סוף הפרק והכא בגמ' מסיים בהיא ברייתא ר' יוסי אומר עד שתקיף העטרה בן שלקות אומר עד שתכלכל ואמר רבי שמעון וכו' עד וכשבאתי אצל ר' עקיבא אמר לי כלכול זה מיני יודע מהו בן שלקות איני מכיר עד מתי הבת ממתנת עד שתביא שתי שערות. כלכול לשון גדול רוב שער כמו ברייני מכלכל ה"ז זיר: עד שירבה השחור. ומ"מ מונה משירבה השחור. וגמ' א"ר אלעזר מודה ר"י שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן דהך ביאה הוא ובידה נקדם עצמו וכי פליג כשבא בעל לאחר שנבעלה פליג ואפ"ה נר"מ לא ממתנה דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחלו עליה קדושי קטני: בסוף פי' ר"ע ז"ל. שוב אינה יכולה למאן. אמר המלקט מבואר במה שכתבתי שהרי נתקדשה בביאה שהיא דאורייתא: יב שתי שערות וכו'. ברמב"ם ר"פ שני דהלכות אומתת נערה ובפ"ח סי' ה' ו' ס"ל דשיעור המועט שבכולן הייטו כדי שיהו ניטלות בזוג:

מלות האמורות בתורה אינו צריך למתני תולנן לו מחיבמת דמהו דתימא אינו כתיב בפרשה (דברים כ"ח) ואם לא יחפון האיש. הילכך קטן לא חיין. אבל אשה דלא כתיב בפרשה אלא יבמתו. בין גדולה בין קטנה תולנת לו מהיבמת. קמ"ל דאי איתיתת ב' שערות אין לו לא לא. מאי מעמא דמקשינן אשה לאיש: וכן התינוק שהביא ב' שערות. לאחר י"ג שנה ויום אחד. וקמי י"ב לנקבה. וי"ג לזכר אינו סי' אלא אומת: וראוי להיות בן סורר ומורה. משיביא ב' שערות עד שיקוף זקן התחתון אבל קודם שיביא ב' שערות אינו בר עונשין הוא. ולאחר שהקיף זקן התחתון. רלוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הרלוי להיות אב: התחתון ולא העליון. כלומר באיזו הקפת זקן אמרו בתחתון של מטה ולא בעליון: עד שירבה השחור. שישחיר אותו מקום *)משערות הרבה. ופסק הלכה שהבת ממתנת עד שתהא בת י"ב שנה ויום אחד ולאחר זמן זה אם הביאה סימנים אינה יכולה למאן ואם לא הביאה סימנים ממתנת והולכת ואפי' עד שתהא בת עשרים שנה וירלו בה סימני אילונית וה"מ כשלא בא עליה לאחר שהיו לה י"ב שנה ויום א' אבל אם בא עליה לאחר זמן זה שוב אינה יכולה למאן ואע"פ שלא גרלה בה סימנים חיישינן שמא הביאה שתי שערות וגשרו: יב שתי שערות האמורות בפרה.

*) נד"ז מספרו ומסולק הסגת התוי"ט. דקי"ל

ובנגעים

וחייבת בכל מצות האמורות בתורה. וכן תנוק שהביא שתי שערות לא) חייב בכל מצות הז' שערות בתורה. וראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות לב) עד שיקיף זקן התחתון לג) ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקייה לד). תנוקת שהביאה שתי שערות לא) אינה יכולה למאן לו). רבי יהודה אומר עד שירבה השחור לז): יב שתי שערות לח) האמורות בפרה

חדושי מהרי"ח

יש לו טלפים דלמאה אין לו קרנים ולר"ח הוא אליבא דר"ע שאין למאה קרנים. ומה דביינן מפוצלות כו' הוא רק לידע אם היא בחבה מהורה או חיה מהורה לענין חלבה ולמה לו לרש"י להביא זה כאן דהלא המשנה מתפרשת היטב כל שיש לו קרנים יש לו טלפים הוא דן חיה הן בחמה ובבקרמו בחולין פי' בגמ' לידע אם הוא חיה או בחמה לענין חלב גם מה שהביא מרעתא מהר"ן היה לו לרבא מן פי' רב"ם אליבא דרבנן ע"ש לכן אני מסופק אם הוא מפי' הרב ת"ש ובמדומה לי שראיתי שפי' שיכול מחיות למאה קרנים בגון

יבין תפארת ישראל יבין

לב) לאחר י"ג שנה ויום א': לג) דמקמי הכי קטן הוא: לד) דבתר הכי הו"ל איש ולא בן. וכתיב בן סורר: לה) ומש"ה אמרו זקן סתם: ולא אינו אינו ונגבי יבם מלוטו היא יבמה יבא עליה: האמורות בתורה. אינו אינו לגבי יבם מלוטו היא יבמה יבא עליה: האמורות בתורה. מלעיל למתני האמורות בתורה. משום דקודם הזמן מיתיבא מדרבנן ממתנת מיתן. ולהכי אמר דהשתא מיתיבא מן התורה. ומשמע דבעת נמי הם במלות מיתן וכ"כ בתוס' אנרהם פי' ממ"ג: אינה יכולה למאן. דמשבלה שמה אחת ולא מתחה גליא דעתה לגיחה לה בקידושין ואם הקידושין מכשו ושוב אינה יכולה למאן. רש"י בגמ'. וי' יהודה דאמר עד שירבה השחור לים הוא בלבן. ומתני' דהכא מכמה דתיוייסו בני קרנים ומלפים. ס"ל דלענין מהורה ומתחה קאי. מש"כ התם דקאי לתיר חלבה. ולהכיר בין בהמה לחיה. ושייו בכחוסות ותרוחות. אבל להכיר בין מהורה לטמאה. והיא דאין צריך בחוסות. ולכני תנא הכא בהדדי דינא דקקפת וקרנים. דאיירי כולהו לחלק בין טמאה לטהורה. מש"כ לפי' הרמב"ם דמפרש להכיר בין חיה לבהמה ולא דמי הני מי"א [במשנה] עד שירבה. ומודה ר"י שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן (גמרא) [בהר"ב ד"ה] וחולצת וכו' [בהר"ב ד"ה] עד וכו' לחיות אב. והך הקפה הייטו הקפת הגיד אע"פ שאין מקיף גלים (סנהדרין דף ס"ז) וכ"פ הרמב"ם פ"ה מהלכות ממרים הלכה ה' (ע"ש בכ"מ): [בא"ד] דלא הקיף. וכן כתב שם הכ"מ: [ד"ה] עד וכו' ובהשם לבנים. ועי' במ"ל פ"ב מה"מ:

חלופי גרסאות

משיביא שתי שערות נד"ע משיקיף. עד דסנהדרין ופר. עד שירבה נד"ע משירבה ובנ"ל נדפס בגמ' שיראה ולא מלמד בן בגמ'. השחור נכ"ע השחור על הלבן וכ"ה בתולין ובכפירנים שחור על הלבן.

תוספות חדשים

סבי בחד. ומתני' דהכא מכמה דתיוייסו בני קרנים ומלפים. ס"ל דלענין מהורה ומתחה קאי. מש"כ התם דקאי לתיר חלבה. ולהכיר בין בהמה לחיה. ושייו בכחוסות ותרוחות. אבל להכיר בין מהורה לטמאה. והיא דאין צריך בחוסות. ולכני תנא הכא בהדדי דינא דקקפת וקרנים. דאיירי כולהו לחלק בין טמאה לטהורה. מש"כ לפי' הרמב"ם דמפרש להכיר בין חיה לבהמה ולא דמי הני מי"א [במשנה] עד שירבה. ומודה ר"י שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן (גמרא) [בהר"ב ד"ה] וחולצת וכו' [בהר"ב ד"ה] עד וכו' לחיות אב. והך הקפה הייטו הקפת הגיד אע"פ שאין מקיף גלים (סנהדרין דף ס"ז) וכ"פ הרמב"ם פ"ה מהלכות ממרים הלכה ה' (ע"ש בכ"מ): [בא"ד] דלא הקיף. וכן כתב שם הכ"מ: [ד"ה] עד וכו' ובהשם לבנים. ועי' במ"ל פ"ב מה"מ:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דקי"ל (פרה פ"ב) שתי שערות שחורות פוסלות בה: ובנגעים. שער לבן קי"ל בת"כ מיעוט שער שניס: והאמורות בכל המקום. בתנוק ובתנוקת: לקרוץ. לחתוך מעט: שיהו ניטלות בזוג. של מספריים הוו שיעורא רבא. והלכה כדברי כלן להחמיר ומשנקרלת בציפורן דהוי שיעורא זוטא מכלהו לא ממאנת שמת גדולה היא ולענין חלילה לינה חולנת עד דאיכא שיעורא רבא דכלהו: **יג הרואה** כתם. שמלאה טפת דם בתנוקה: הרי זו מקולקלת. לינה יודעת פתח נדותיה לידע מתי יתמיכו י"ח יום שבין נדה לנדה. דהא לא ידעה לימת חזקי: וחוששת משום זוב. אם עברו עליה שלשה ימי

ובנגעים [לט]) **והאמורות בכל מקום** [מ]). **בדי לכוף ראשן לעיקרן דברי רבי ישמעאל. ר"א אומר כדי לקרוץ** [מא]) **בציפורן** [מב]). **ר"ע אומר כדי שיהו ניטלות בזוג** [מג]): **יג הרואה כתם** [מד]) **הרי זו מקולקלת** [מה]) **וחוששת משום זוב**

חיג יב והאמורות. בד"ל חן תאמורות: בדי לכוף. בד"ל וכמה הוא שיעורן כדי לכוף:

ולריכה גט מספק. מא"ה סי' קכ"ה:

ידובנגעים. פי' הר"ב קי"ל בת"כ מיעוט שער שניס. עיין מ"ש בזה רפ"ד דנגעים: רבי עקיבא אומר כדי שיהיו ניטלות בזוג. כתב הר"ב והוי שיעורא רבא. ונקלקלת בציפורן הוי שיעורא זוטא ול' רש"י עד דאיכא שיעורא רבא דכולהו. אבל בפירושו של הר"ב במשנה ד' פ"ד דנגעים מוכח. דניטלות בזוג הוה שיעורא זוטא דכולהו וכ"כ הרמב"ם שהוא הפחות שבשיעורים ודשיעורא רבא דכולהו כדי לכוף ראשן לעיקרן. ובספ"ג דיבמות כתב הר"ן בשם הרי"ף משנקרלת בלפורן לא תמאן ולא תתלון עד שיהא בהן שיעור ימי

לכוף ראשן לעיקרן. עכ"ל * [וגם הרא"ש כתב כאן משנקרלת בציפורן לא תמאן]. והכי משתברא ודאי דלכוף ראשן לעיקרן שהוא השיעור הגדול שבכולן. אבל בעיני גם הדעת מכרעת דנטילה שבזוג יכולה להיות בשער היותר קצר ממה שראוי להיות נקלקלת בציפורן. שיותר יוכל לאחוז ידיו על ידי כלי ממה שיוכל לאחוז בידיו בלא כלי. וא"כ נטילה דזוג הוא השיעור הפחות כדברי הרמב"ם וניחא השאר בסידורן של ההגאים שכל אחד פותח והולך. ועיין בספ"ב דפרה. ושוב מצאתי בספר חכמת שלמה שכתב על פירש"י ניטלות בזוג שיעורא רבא דל"ג רבא דכולהו. ע"כ * [וכן דייק הר"ב דבאיזך כתב דכולהו ואכתי בנטילת הזוג. כ"ל מ"ש] **יג הרואה** כתם. עיין בסוף משנה ג' דפ"ח:

חוששת משום זוב. פי' הר"ב אם עברו כו' ומלאה עליו כתם גדול שיעור ג' גרישין ועוד. לשנא דבריתא בגמרא הכי

מלאכת שלמה

יג הרואה כתם ה"ז מקולקלת וכו'. ובגמ' אמר רבא בהא זכהו ר' חגיגא בן מגשיגמס לרבנן ואמר להו לדידי בשלשה חלוקות אין בשלשה מקומות לא אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דחזאי ג' גרישין במקום א' דאמרינן תרי ופלגא מגופה חזיתיה ואיכך אבב זוהמא דדם נדות

יכין תפארת ישראל יכין

לט) ג' שערות לבנות, הוא סי' מומאה בנגע: מ) לסי' גדלות בבן ובת: מא) לחתוך: מב) הוא שיעור הפחות: מג) הוא שיעור רבא. וי"ח איסכא: מד) שמלאה כתם אדום בחלוקה: מה) לא ידעה מתי רחתה ומאימתי יתחילו י"ח ומי זיבה

משנה אחרונה

ת"ל תימא לפס קידושין ראשונים בעל הוי כמו בעילת זנות שאדם יודע שאין קידושי קטנות כלום ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות: יב והאמורות בכ"מ. פי' הרב בתינוק ותינוקת וכן פי' רש"י. ולא ידעתי למה לא נפרש בכל מקום כפסקו דהא איכא נמי תגלחת נזיר ומצורע דתנן פ' בתרא דנגעים וכולן אם שיירו שתי שערות לא עשו כלום להחמיר. גרשה דהתם נמי אם שיירו שתי שערות אע"פ שאין כלום להחמיר. ולמאי דפסקינן הלכה כדברי תוך מלאת שאם גלח סותר אפי' שייר רוב שער ראשו אם אין בהן כדי לכוף ראשן לעיקרן דהוי שיעורא רבא סותר. וכ"כ התו' בהדיא בנזיר דף מ' דלסתור הקודמין סותר עד שישייר כדי לכוף ראשן לעיקרן ונלקות אינו לוקה עד שישאר השער מעיקרן ע"כ. וגרשה דאפילו גלח ולא שייר בהן כדי לקרוץ בזוג דהוי שיעורא זוטא דכולהו דלכ"ע אין זו שער אפ"ה אינו לוקה דגבי נזיר כתיב תער עד שישאר הכל כעין תער כמ"ש התוס' עד שישאר השער מעיקרן. אלא שהרמב"ם כתב פ"ה מהל' נזירות דין י"ח דדוקא אם הגיה כדי לכוף ראשן לעיקרן אינו לוקה אאין זה כעין תער ע"כ ומשמע דס"ל דפחות מכדי לכוף הוי כעין תער. וכ"כ בלח"מ שם. וזה דבר שח"ח דבכל דוכתא השאתה כעין תער השאתה לגמרי שישאר מעיקרן כדברי התו'. ומה"ע נמי גרשה בהא דאם שיירו שתי שערות לא עשו כלום אפילו לא שייר אלא כדי לקרוץ בזוג לא עשו כלום דהא אמרי' הכא הלכה כדברי כולן להחמיר ובנזיר בלא"ה לא יצא דכעין תער בעינן. וברמב"ם פ"ח מהל' נזיר וכן בפי"ח מהט"ל העתיק בפתח אם שייר לא יצא כלשון המשנה. ואפשר שדעתו דשיעורא דתנאי דמתני' לא שייר גבי נזיר ומצורע כלל. שהרי אם כל שערות ראשו קצרים ואין בהן אלא כדי לקרוץ בזוג שסיעא לגריך לגלח. וממילא אם שייר מהן שתי שערות לא יצא וכן בהפך אם כל שערות ראשו מרוכין בתר דידיה אזלינן והלכך אין ליתן בהן שיעור כלל. ואפשר שזהו ג"כ דעת רש"י והרב כאן דבכל מקום דמתני' הייני תינוק ותינוקת. דאלו נזיר ומצורע אזלי' לעולם בתר שער דידהו אלא דלפ"ז לא א"ש מה שהתנה בפ"ה מהל' נזיר ללקות אינו לוקה עד שיגיע פחות מכדי לכוף: דברי ר' ישמעאל ר"א אומר וכו' גרשה שלא נקרא ולא בסברא פליגי אלא שיעורין הל"מ ניהו ומר קיבל מרבי הכי ומר קיבל הכי ואסכמן כדוכתי טובא דפליגי בהלכה בפ"ב דסוטה מ"ב ובפ"ב דתמורה מ"ב ואתורא בסוף מכילתין בהלכה אחד עשר: יג ה"ז מקולקלת ומוחשת

תרוחות כתם בגגד בדף נ"ב ירושלמי פלגה פ"ב פ"ח ופ' דבאלי פ"ח פ"ב פסחים פ"ח פ"ח ופ' זבח פ"ב פ"ב פרי' פ"ם פרה פ"ב פ"ב מפ"ע לגוון ק"ח.

תוספות חדשים

תי"ט משנה יב ד"ה דע"א וכפסנו מעלני מלך תוכ מזה והעיל על עלמו שבתנו בעמות. הוכח בגמרא בגמלך פ"ח מכ"ח. והמ"ל. הפסיק לפ"ם כלון (בפס הכ"ב מו"ם דוב בעבר בן המחבר) (מהורם"ת ז"ל):

וכן מבמם דפת רפ"ד ועיין בכ"מ פ"ב מהל' איסות הלכה י"ז. וע"ם בלח"מ וכמ"ל שהריבו בזה מלאו. עוד עיין פ"ח מה"פ. וע"ע מהט"ל:

חידושי מהרי"ח

טמאת שולדה כמין טהורה שהיא שמאה שכל היוצא מן הטמא טמא ויכול להיות שיש לה קרנים:

תוס' אנשי שם

יב במשנה בפרה ובנגעים

יש לדקדק למה נקט פרה קודם נגעים אלא כתוכם נגעים קודם פרה. וי"ל מקום דנגעים נלמד מדכתיב ושער ומיעוט שערות אתים והוה כמ"ב מפורש אבל בפרה נלמד מדכתיב תמימה ופשטות הכתוב קאי על שאין בם מום. וכל דאתי ליס ממדרשא תביאה ליה:

יב במשנה בדי לכוף וכו' הלתם שמיס הנלה בקונים פא קי"ל דשערות בלא גומות לא הוי סימנים וגומות בלא שערות הוי סימנים וא"כ במאי פליגי תנאי ליחוד אי איכא גומות אז לא ויישב שגומות בלא שערות הוי סימנים רק להחמיר ולחוק. ויש לישב שסגמ' במס' זו (דף ל"ב) הקשה מאי דלא איסתמיע תנא דליתני גומות ומשני סגמ' דגומות צריך להיות כ' ושתי שערות הוי אף בגומות אחת. וא"כ יש מקום לומר

שמלאה

שמתלוקת התנאים. הוא כשאתי שערות הם בגומא אחת וגם זה לוחק. אבל הדעת מכרעת שכל מה שיאמתו יותר השערות. מתחכות הגומות. ומאלא מה שאמרו שגומות הוי סימנים הוא רק אם בגומות רחבות כמו שצריך להיות בשערות שאמתו בשיעור. ולפ"ז א"ש דכשם שמתלוקת התנאים בשיעור השערות כן מתלוקת בשיעור הגומות ולמה לא הזכירו רק השערות אפשר ליתן מזה אבל בגומות א"א ליתן מדה. וזה תלוי רק בעביעת עין ומה שהקשה הגמרא שם מה שלא אסתמיע תנא לאשמעינן גומות ר"ל גומות רחבות כמו בשערות שאמתו כל אחד ולא בודאי הוי סימנין: **בהרעיב** ד"ה והאמורות בכ"מ. עיין במ"א ופ' טכ"י מהל"ת סי' ס' מ"ב בזה הקשה הגמרא שם מה שלא אסתמיע תנא לאשמעינן גומות ר"ל חיות מ"ב ובפ' קול סופר כתב שגמרא תדשה דלאחר שיעור רק כמה שאמתו שתקרא **שם בהרעיב** ובולן להחמיר. סמל"מ ה' איסות פ"ב הקשה מאי חומרא ר"ב הקשה גם מבסיס ובספר פרוץ לגר כתב שדעתו שאינם צריכים גם מבשני שהוא ס"ם דגמ' לענין אם קבלו קידושין בשיעור הקטן ואת"כ קבלה קידושין בשיעור הקטן ועשה גדולה וקידשה קטן שהגיע לשיעור ספק שסיתה גדולה כשקידשה הראשון ואת"ל שסיתה אז קטנה שמת הקטן שקידשה הראשון ואת"ל לא לתחיה בלא גם מבשני מפני שבשני ספיקות התאמתי דאף אם בשני כו ולדעתו לא תאריכון פ"ם בתרי גברי: **בתרייס** ויתיא השתא כפרדון של התנאים בתמת הוא סוכתה גדולה דאתא"כ לאם הקדים דבכי ר"י לדברי ר"ל בן בתרי גברי הראשון כה בשני כו ולדעתו לא תאריכון פ"ם בתרי גברי: **בתרייס** ויתיא השתא כפרדון של התנאים בתמת הוא סוכתה גדולה דאתא"כ לאם הקדים דבכי ר"י לדברי ר"ל בהא ר"ל הגדול אבל יש עוד דקדוק במשנה שסיס לו לשנות שתי שערות וכו' ר"י אומר כדי לכוף לאשן וכו' כמו שבוגה ר"ל אומר כדי ר"ע אומר כדי וכו'. ונלשון לתרן כי רבינו הקן מלא במתנו של ר"י כלשון הזה בפרה וכשגעים וכ"מ שלאמר וכו' שגם ג"כ במתנתו כלשון הזה ופיים דבכי ר"י ר"ל שכל זה הוא לדברי הרמב"ם שר"ח ור"ע פליגי בפי' כדי לכוף ור"ע לא הזכירו כמתלוקתן פרה וכשגעים רק כתם שתי שערות וכו' ר"ל הגדול יפרש דבכי ר"י אבל לפ"ז ניתא שהשיעור לכוף לאשן לעיקרן פי' מקיבל אלא שבבר ורק שבשם בשם ר"ח שבר יתשן לעיקרן ולכאורה הם דבכי תיפס שר"ח הגדול יפרש דבכי ר"י אבל לפ"ז ניתא שהשיעור לכוף לאשן לעיקרן פי' מקיבל אלא שבבר ורק שבשם בשם ר"ח שבר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הכי הוא. אם יש בו כדי לחלוק שלשה גרישין בהן כגרים ועוד. ופירש"י כלומר שלש גרישין גסין. דאיכא בכל חד וחד כגרים ועוד. דהכי הוי שיעור כתם. לקמן בפרק הרואה כתם [דף נט]:

יד בין השמשות לכולן. לשון הר"ב כלומר באיזה מאלו בשתראה כו' ואם תראה ב' ימים אחרים כו' דברי תימה הן כו' עכ"ל. נ"ב יש לדקדק לפי הבנת הרב תוי"ט ברע"ב דלמה שינה הר"ב לשונו ולעיל גבי ראתה לד' לגדתה בין השמשות סיים ואם תראה בו ימים אחרי כן וכאן כתב ואם תראה שני ימים אחרים הו"ל ג"כ לכתוב ואם תראה ב' ימים אחרי כן לבן נראה לי ברור דעל יום מ' לזכר ויום פ' לנקבה כתב דספק דם טהור ספק דם טמא וטמאה מספק לידה ואח"כ הוצר לדלעיל וזהו ענין אחר ואינו פירוש ליום פ' לנקבה כו' דדי בזה שפירש שבספק טהור ספק טמא כנ"ל רק שכתב לדין בפ"ע ואם תראה ב' ימים אחרים פי' הן הרואה י"א בין השמשות וראתה ב' ימים קודם והן הרואה לד' לגדתה בה"ש

ציונים
יום יא נגמרא דף נב: פיי' נ"ו מה' ח"ב כ' יב. יום צ' סם וב"י כ"ב וש"ח כ' מ

תוספות חדשים
מי"ג מקולקלת תכיה קרבן זבה ואינו נאכל. הרמב"ם כ"ב הר"ב לקמן: מי"ד בהר"ב ד"ה הרואה פי' דאם היתה רואה כל ימי הטמאים מבערב. אמה מבאמצע אלא שמיני בלבד. אבל לא ליל בלאחריו בהרי תראה כו ואחת עמאה. ואיכא לאמור עשרי ובלילה לא תעכול שהרי רואה. וכן עד עכם י"ח. (גמ' עם רש"י):

הידושי מהרי"ח
משנה יד תוי"ט ד"ה בין השמשות לכולן
לשון הר"ב כלומר באיזה מאלו בשתראה כו' ואם תראה ב' ימים אחרים כו' דברי תימה הן כו' עכ"ל. נ"ב יש לדקדק לפי הבנת הרב תוי"ט ברע"ב דלמה שינה הר"ב לשונו ולעיל גבי ראתה לד' לגדתה בין השמשות סיים ואם תראה בו ימים אחרי כן וכאן כתב ואם תראה שני ימים אחרים הו"ל ג"כ לכתוב ואם תראה ב' ימים אחרי כן לבן נראה לי ברור דעל יום מ' לזכר ויום פ' לנקבה כתב דספק דם טהור ספק דם טמא וטמאה מספק לידה ואח"כ הוצר לדלעיל וזהו ענין אחר ואינו פירוש ליום פ' לנקבה כו' דדי בזה שפירש שבספק טהור ספק טמא כנ"ל רק שכתב לדין בפ"ע ואם תראה ב' ימים אחרים פי' הן הרואה י"א בין השמשות וראתה ב' ימים קודם והן הרואה לד' לגדתה בה"ש

תוס' אנשי שם
במלא במשנתו פרס ומגעים וכל"מ כנ"ל. ומ גם לומר שהחידוש בפרה ומגעים שיין לכ"מ מעני שכ"מ שהוא בכן ובכת הטעות מורות על התחזקות הכתות ובפרה הטהרות מורה על חלישת הכת כמ"ש הלי בתור חדוש הוא אלא שלקה ומגעים הטער לכן מורה פ' כליון והפסד ועכ"ז הטיור שוה כמו בכן ובכת ושיין תת"ס או"ח סי' קנד בדעת רש"י לקרון בלפורן ר"ל להלגשו בלקרון והרמב"ם סוכר בלקרון פירוש ליעול בכ' בטעים ע"ש:

ציונים
יום יא נגמרא דף נב: פיי' נ"ו מה' ח"ב כ' יב. יום צ' סם וב"י כ"ב וש"ח כ' מ

תוספות חדשים
מי"ג מקולקלת תכיה קרבן זבה ואינו נאכל. הרמב"ם כ"ב הר"ב לקמן: מי"ד בהר"ב ד"ה הרואה פי' דאם היתה רואה כל ימי הטמאים מבערב. אמה מבאמצע אלא שמיני בלבד. אבל לא ליל בלאחריו בהרי תראה כו ואחת עמאה. ואיכא לאמור עשרי ובלילה לא תעכול שהרי רואה. וכן עד עכם י"ח. (גמ' עם רש"י):

ימי זיבה משלבשה חלוק זה. ומלאה עליו כתם גדול שיעור ג' גרישין ועוד. כלומר מעטו יותר מג' גרישין. מספקינן להו. דלמא כל חדא וחדא בחד יומא. והוא זבה גדולה מספק. ואע"ג דבמקום א' נמלאו: וחכ"א אין בבתמים משום זוב. בגמרא מוקי מלתייהו דחכמים דהכא כיחידאה. ואמר דרבי חגיגא בן לעגיגגוס היא. ומודה ר' חגיגא בן לעגיגגוס שאם לבשה ג' חלוקות לבנות. בג' ימים מימי זיבה. חלוק ליום. ומלאה בכל אחת מהן כתם. דחוששת לזיבות. ואין צריך לומר אם ראתה ב' ימים דם מגופה וכג' לבשה חלוק הבדוק לה. ומלאה בו כתם. דפשיטא שחוששת לזיבות. ולא נחלק ר"א בן לעגיגגוס דהוא חכמים דמתני'. אלא על הלובשת חלוק א' בג' ימים מימי זיבתה. ולבסוף מלאה כתם גדול. שיעור ג' גרישין ועוד במקום א'. או אפי' בג' מקומות. דאיהו סבר בכה"ג איכא חוששת לזיבות. הואיל ולא היו הכתמים בשלשה חלוקות. ור' מאיר ורבנן דאפליגו עליה. סברי כשמלאה שיעור שלשה גרישין ועוד בחלוק אחד. בין במקום אחד. בין בשלשה מקומות. חוששת לזיבות. ואין הלכה כר' חגיגא בן לעגיגגוס: **יד** הרואה יום י"א. שהוא סוף ימי זיבה ולמחר מתחילין ימי נדה: בין השמשות. ספק יום הוא. והוי דם זיבה. ספק לילה ותחלת נדה: תחלת נדה וסוף נדה. בגמרא מפרש דהכי קתני תחלת נדה וכיון זיבה. ובשביעי לנדתה סוף נדה ותחלת זיבה. כלומר בין השמשות של י"א. אם לילה הוא. הרי רואיתה תחלת נדה. ואם יום הרי הדם דם של סוף זיבה. ואם ראתה ב' ימים קודם לכן חוששת משום זיבה. וכן אם ראתה בז' לנדתה בין השמשות. מספקינן נמי אם לילה הוא. הרי הדם דם של תחלת זיבה. ואם תראה בני ימים אחרי כן. חוששת משום זיבה. ואם יום הוא. הרי רואיתה סוף ימי נדה. ואף על פי שתראה ב' ימים אח"כ. איכא זבה: יום מ' לזכר ויום פ' לנקבה. בין השמשות לבלן. כלומר בחיזו מאלו שתראה בין השמשות. ספק דם טמא. ספק דם טהור. ואם תראה ב'

מלאכת שלמה

נדות אתתי מאכולת ומתמעכה שם ורבנן ס"ל כיון דאיכא לפלוגי כגרים ועוד לכל יומא לא תליגן: יד בפי' ר"ע ז"ל אלא ד' ליולות לבד ממיני

ולילו ע"כ. אמר המלקט כך הוא לשון רש"י ז"ל ג"כ ור"ל שמיני אלא לילה ויום ולילו ר"ל לילה שלאחריו כדמוכח בגמ' וכמו שמביאה בראש

יכין תפארת ישראל יכין

זיבה: מו) דבעברו עליה ג"י זיבה משלבשתו, והכתם הוא כשיעור ג' גרישין ועוד. אמרינן ג' ראיות הוי בג' ימים, כ"א כגרים ועוד, והו"ל זבה גדולה ומריכה ז"ב: מז) אפילו במלאה ג' כתמים. ודוקא בחלוק א', אבל בלבשה ג' חלוקים בג' ימים ומלאה כתם בכ"א: ומכ"ש בראתה דם ב' ימים, ובג' מלאה כתם. מודו דחוששת: מח) שהוא סוף ימי זיבה ולמחר התחלת ימי נדה: מט) דהו"ל ספק יום ספק לילה: נ) ה"ק בין השמשות זה הוא בין סוף זיבה לתחלת נדה. או שראתה בבין השמשות שבין סוף ז' ימי נדה לתחלת י"א זיבה. ומדראתה בבי"הש הוא ס"ל ס' נדה ס' זיבה, ובכ"א אומר וקולא, דנדה

ראתה יום א', ממאה עוד שבה ימים. ואפי' הם נקיים. ומבילתה אינה קודם ליל שביעי לא'. משא"כ בראתה א' מי"א ימי זיבה. א"ל רק שמירת יום א' מיבור. ומבילתה ביום שהספר. משמע החמה. וקולא דבראתה ג"י לרוצים בימי נדה סגי בספירת עוד ד' ימים ואפי' כולן אינן נקיים. בפסקה לראות קודם ליל ח' מובלת בלילה. משא"כ בזיבה בכה"ג לריכה ז"נ ועיין פתיחה סי' ע'. והכא נמי אם ראתה ב' ימים רצופים קודם אותה ראיה שביה"ש. או ב' ימים אחר אותה ראיה. לא ידעינן לאיזה מהן נלרף אותה ראיה אם לזיבה והו"ל זבה גדולה. או לנדה: נא) ר"ל דראתה אז בבי"הש. דהו"ל ס' דם

עוהר

משנה אחרונה

וחוששת משום זוב. פי' אם מלאה בימי נדותה ואינה יודעת באיזה יום בא ה"ן מקולקלת דלא ידעה איזמת חזאי למנות ממנו שבעה ימי נדות ולהתחיל אח"כ י"א ימי זיבה וכשתראה לאחר ימים יש ספק אם נדות או זיבות ומקולקלת היא שמותנין עליה אומר נדה ואומר זבה כדתנן רפ"ב דערכין. וחוששת משום זוב הייגו אם מלאה הכתם בימי זיבה ועברו עליה ג' ימים כמ"ש הר"ב. ומכאן נראה לעולם אין מתחילין ימי זיבה אלא אחר שבעה שראתה בהן נדות והלכך הוי מקולקלת דלא ידעה איזמת חזאי כדפי'. ולא כהרמב"ם שסובר דימי זיבה אין תלויה בראיית דם של ימי נדה אלא לעולם אחר שבעה ימי נדה בין ראתה בהן בין לא ראתה מתחילין ימי זיבה ומתוך זה נדהק לפרש מקולקלת לענין קלקול הוסת כמ"ש בפירושו וכן בחבורו פ"ש מהמ"ב. אבל כל הפוסקים הביאו על סברתו ואומרים שאין ימי זיבה אלא אחר שבעה שראתה בהן וכן מוכח לעיל פ"ד מ"ז: ודאב"א אין בבתמים משום זוב. כתב הרב דבחלוק אחד פליגי. והחילוק בזה מפרש בגמ' דבחלוק אחד איכא למיתלי לקולא לומר דמגופה לא אתי אלא תרי גרישין ופלגא

ואגב זוהמא אתי מאכולת והשלימה לשלש גרישין ועוד. אבל בשלשה חלוקות דלא נפיש זוהמא מודו חכמים. ות"ק סבר כיון דאיכא ג' גרישין ועוד לא תליגן במאכולת כלל. וא"ל הא דמוקמינן פלוגתייהו בבתמים שבחלוקה ולא בשבעה שמלאה על בשרה שיעור ג' גרישין ועוד דהוי דומיא דחלוק אחד. דמזה ראיה למ"ש הרא"ש והביאו כ"י סי' ק"ד דבשבעה לא שביה מאכולת כמו בחלוקה ומודו חכמים דלא תליגן במאכולת וכתב ב"י שם דהרמב"ם ס"ל נמי בהא כהרא"ש ולכך סובר דבשתה שבשבעה לא בעינן גרים ועוד: אין בבתמים. בלישנא דת"ק נקט כתם לרבותא דאפי' כולן במקום אחד דהוי כתם אחד אם"ה חוששת. ולחכמים נקט בתמים דאפי' בשלשה מקומות אין חוששת: יד הרואה יום י"א בין השמשות. כ"ל דדוקא רואה דם אבל מלאה כתם בין השמשות יום י"א הוי זבה ולא ספק נדה דהא איכא תרי ספיקי שמא ילא הדם ממנה קודם בין השמשות והוי זבה ואת"ל עכשו בין השמשות ילא שמא בין השמשות יום. וכן בין השמשות יום ז' הוי ודאי נדה: בין השמשות לכולן הרי אלו טוהות. מ"ש הרב אם תראה

מה"כ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ב' ימים לחרים חוץ מזו. הרי היא זבה מספק. ומביאה קרבן ואינו נאכל. שכל הטוענות מביאות קרבן ואינו נאכל: השוטות. לטוענות שאין יודעות מתי ימי נדה וימי זיבה קרי שוטות: עד שאתם מתקנים את השוטות. את הטוענות אלו שרואו בשעת הספק: בואו ותקנו את הפקחות. שרואות בשעה ודאית והן לריכות תקון ולפרש ימי שמורן והשמישן. כגון הכך דמייתו בברייתא. מי שרואה יום א' טמא. ויום א' טהור כל ימיה. ומיד היא רואה ביום ולא בלילה. משמשת שמיני ליום שראתה בו ראיה ראשונה. שהרי היא. שהרי בז' לערב טבלה. ולא תראה עד תשיעי. הלכך משמשת שמיני אלא לילה ויום. ולילה שלאחריו שהוא נגהי תשיעי. ומשמשת ד' לילות מתוך י"ח יום לראייה ראשונה. שהרי אשה זו לא תהא זבה לעולם. שאינה רואה ג' ראופים. וכשהיא רואה ט'. תהא שומרת י' ותשמש בלילה. ותראה בי"א ותשמור י"ב ותשמש בלילה. הרי שתים. ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי ג'. ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש בערב הרי ד'. ובי"ז תראה ותשמור י"ח הרי כלו י"ח ולא שמשה אלא ד' לילות. לבד שמיני ולילו. ותשמיש אחרון אינו בתוך י"ח. ולמחר בי"ט כשתראה תהא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה. וחוזרת למניה שאמרנו. והכי איכא טובא שאריכות תיקון לימי השמישן. וכולהו מייתי לה בברייתא בגמ' בפרקין:

ר"ג פ"א בואו ותקנו

וכו' וזה כבר כתב הר"ב בריטא. ולפיכך מה שחזר וכתב בכאן לא דק. ולשון רש"י ואם תראה ליום שמיני. ספק נדה ספק שומרת יום כנגד יום. וכן לעולם עד שתפסוק כדי שיעור המפורש לה בערכין [פ"ב משנה ב'] * [ועיין בפי' הר"ב ומ"ש שם ברפ"ב]: **הרי** אלו טועות. ותקנתן כדמפורש בערכין (רפ"ב). רש"י: **בואו** ותקנו את הפקחות. פי' הר"ב כגון הכך דמייתי בברייתא מי שרואה יום אחד וכו' הלכך משמשת שמיני שלא לילה ויום. ולילה שלאחריו שהוא נגהי ט'. ומשמשת ד' לילות מתוך י"ח יום וכו'. לבד שמיני ולילו. וכן לשון רש"י אבל בברייתא משמשת שמיני ולילו עמו. וד' לילות מתוך י"ח יום נמלא עכשיו דסוף דברי רש"י והר"ב מכוונים עם לשון הברייתא. אבל ודאי דאה"נ דמותרת לשמש בליל תשיעי שכיון שאינו רואה מבערב הרי היא מותרת ולפיכך על כרחנו לריכין לפרש ליפגא דברייתא. דלילו עמו. לאו דוקא הלילה שלפניו. שהוא ליל ח' דבר תורה כמו שנאמר ויהי ערב ויהי בקר. אלא גם הלילה שלאחריו הוא בכאן בכלל. ומכיון דמלתא דפשיטא דגם לילה שלאחריו מותרת. סמכה הברייתא דליכא למטעי. אבל לשון הרמב"ם בפ"ז מהא"ב [הלכה י"ד] משמשת בליל שמיני וביום שמיני. שהוא יום אחד אחר ימי נדתה. ומשמשת בכל י"ח ד' לילות בלבד. נראה מלשונו שמפרש. ולילו עמו. לילו שלפניו בלבד. וכן נראה מדברי המגיד שכך כוונת הרמב"ם. אבל הסכים לפי' רש"י. ובכ"מ (שם) שמשאל ה"ר יהושע הגגיד מבני בניו של הרמב"ם. למה לא מנה ליל ט' מהכלל והיא טהורה בו. והשיב אלו הד' לילות זולת ליל ח' וליל ט' ג"כ. להיותם סמוכה לה. כי כוונת אמרו בכל י"ח יום ד' לילות. הוא חוץ מליל ח' וליל ט'. לפי שרבינו העתיק זה המאמר מגמ' דנדה כלשונו ופי' בו ר' שמעון (ל"ל ר' שלמה) כך. ד' לילות הוא חוץ מליל ח' וליל ט'. וכשתקח (מאמרם) ז"ל יקשה לפי שהיה ראוי שנאמר ונמלאת משמשת בכל י"ח יום ו' לילות וכמו שדחקנו להוציא ליל ח' עם היותה בכלל הי"ח יום. כך נדחק ולהוציא ליל ט' להיותו סמוך לליל ח'. עכ"ל:

מלאכת שלמה

בראש פירושו של ר"ע ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ואם תראה שני ימים לחרים חוץ מזו וכו' כתב הר"ם ז"ל ואין הדין כך ועיין בפי' רש"י ז"ל ע"כ: סליק פרקא

תפארת ישראל

יכין

מוהר ספק דם טמא: נב) וכל מקום שהיא ס' זבה גדולה. מביאה קרבן ואינו נאכל. ומפורש יותר בפ"ב דערכין: נג) ר"ל הטוענות: נד) ר"ל דברואה כל ימיה. יום א' טהור וא' טמא, ומיד ראייתה ביום. הו"ל בראייה ראשונה הלא וטמא' ז'. ובליל ח' מובלת ומותרת עד יום ט' שהוא יום

יכין

ב' מי"א ימי זיבה. וכשתראה בו, תמנה יום י' כנגדו. ומשמשת לערב. ושוב תראה בי"א ותמנה י"ב כנגדו וכו'. נמלא בכללות י"ח יום. שהוא יום י"א שמיני זיבה. שמשה ד' לילות בסירוגין. אחר שהתחילה לראות זיבה, ואח"כ חוזרת לימי נדות. וחוזרת תלילה:

אמרינן הכי דזו זבה קטנה היא: ומן התורה צריכה שיעור וכל שלא שמרה יום אחד טהור לא יצאה מטומאת זיבה. והיינו דנקט בכולהו שומרת ביום ותשמש בלילה דמשילא היום יצאה מזב. אבל ליל ח' וליל ט' כיון שלא נזקקה עדיין לשיעור לא צריך לשיעור דמותרין. ועי' בכ"מ פ"ז מהא"ב דין י"ל שכתב בשם הגגיד ה"ר יהושע מבני בניו של הרמב"ם שנדחק בזה ולעד"ל כדפי'. והיינו מה דקאמר שהרבה תמיד לראות ביום ולא בלילה דאלו ושתה בלילה אינה משמשת אלא בשמיני כדאיתא בברייתא דבליל ט' היא רואה והרי היא בטומאתה כל יום ט' שהיום הוא מן הלילה שלפניו. וליל י"ל אתחלה יום שיעור שלה עם כל היום שלאחריו דהיינו יום יו"ל ויום השיעור אסור בתשמיש כדפי' ובלילה שלאחריו הוא ושתה וכן כל י"ח יום:

תוספות חדשים

תי"ט משנה יד

ד"ה בואו וה"ל ואינה יכולה לשמש בימים הטהורים. שהיום הטהור הוא שיעור לזב טמא והשמשת ביום השיעור הרי זה תלבו' בעה. וכדאיתא בס"פ מכילתין וכ"כ הרמב"ם פ"ז מה"א"ב

משנה אחרונה

אה"כ הרי היא זבה מספק. דברים תמה היא הן שהרי אין זיבה אלא אחר ראיית דם נדה וזו אינה רואה אין כאן זיבה ואפילו לפברת הר מ ב"ם שכתבנו שסוכר שזיבה לא תלוי בראיי' מ"מ בזולת מודה שמפסקת כמ"ש הרב המגיד פ"ז מהא"ב דין י"ב וכבר השיגו בתוי"ט: בואו ותקנו את הפקחות. פי' הרב מהחזקה לראות יום אחד טמא ויום אחד טהור משמשת ד' לילות מתוך י"ח חוץ מליל שמיני ויומו וכו' ע"כ הא דאשיב ד' לילות חוץ מליל ח' וליל ט' ולא כלילותו לכולהו כאחד לומר שמשמשת שם לילות. משום דלא השיב אלא לילות הבאים אחר שנזקקה לשמור כדאמרי' שרואה ט' ושומרת יו"ד ותשמש בלילה וקמ"ל דביום יו"ד שהוא יום השיעור אסורה לשמש שכל עונת הוסת אסור לשמש כדלקמן פ"ע מ"ט וזו שוסתה יום ט' כמו שאסורה כל יום ט' כך אסורה ביום השיעור כשאר שומרת יום כנגד יום ולא אמרינן כיון שהזקתה אלא תראה עד יום י"א מותרת לשמש יום יו"ד. לא

ציונים

פ"ז דם הנדה נמ' מד. נב: יבמות כב: ירושלמי נדה פ"ח ה"ב מיי' רש"כ ה' מעשה פו"ע ובפ"ח ה' אבר אבות בטומאות פי' יג ובפ"ב פי' יד ובכ"מ פי' יד בפ"ב מעשין רמ"ל ובשער הטהר פי"ב מעי' ע"ש ע"ש ע"ש.

תוספות חדשים

תי"ט משנה א

בד"ה ומטמאין וז"ל. התו' ותו הא דתנן המפלת כו' תיבה לריכו הך קושי' ניפה וי"ל דה"ק וכ"ת דתה"ל דיכם מטיקרא עהור והתנן המפלת כו' א"נ יש לפרש ותו יבם משום כמין יבמות לו כמין קלופה מגל עכ"ל:

פרק ז **א דם** הנדה. מטמאין לחין. דכתיב (ויקרא ט"ו) והדוה בנדתה מה שזב ממנה טמא כמותה. ובשעה שזב לא הוא: ומטמאים יבשים. דכתיב (שם) דם

פרק ז **א דם** הנדה כו'. מטמאין לחין כו' מ"ש הר"ב והדוה בנדתה. מה שזב ממנה. טמא כמותה. לא כמותה ממש. כמבואר במשנה ג' פ"ק דכלים: **ומטמאין** יבשים. פי' הר"ב דכתיב דם יהיה זובה. בהוייתה יהא. ואף ע"פ שנתייבש. ואימא ה"מ בלח

פרק ז **א דם** הנדה. ובשר המת. מטמאין לחין ומטמאין יבשין

מלאכת שלמה

א ובשר המת פי' הר"ע ז"ל מה עלם יבש אף בשר יבש. אמר המלקט הכי פשיט לה ר' יוחנן אבל ר"ל פשיט לה מקרא דכתיב לכל טומאתו הפורשות ממנו ל"ש לח ל"ש יבש ואיכא ביניהו

משנה אחרונה

פ"ז מ"א מטמאין לחין ומטמאין יבשין. בגמ' מדכתיב

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ונעשה יבש. יבש מעיקרו מנין והו הא דתנן (*כלומר והתנן מ"ג ופו יבש משנה כו' תוס') [ד"ה ופו] המפלת כמין קליפה כמין עפר כמין שערה כמין יבחושים אדומים חטיל למיס אם כמותו טמא. (פ"ג משנה ב') מגלן. יהיה רבוית הוא. גמ': אבל הזוב והניע וכו'. עיין מ"ש במשנה ג' פ"ק דכלים: **והניע**. פי' הר"ב רוק רך כו' עיין פירש"י שכתבתי בריש מסכת ב"ק [ד"ה והבור]. ובגמרא מייתי ליה מוי"ז דוכי ירוק וכתבו התוס' תימה דתנן ניעו מקמי רוק דעיקר. דכתיב בהדיא. וי"ל דהך דלתיא מדרשא חביבא ליה. ע"כ. ועוד אני אומר דכיון דמ"ג והניע כד"ל מסר תיבת לחין. ואם יכולין כד"ל אם יכולין כד"ל אם יכולין יומת כעין מיתה: והש"ז. שלריך דמוי"ז דרשינן. הוה כאילו כתיב ניע קודם רוק. דהכי איהא ראוי להזריע: מטמאין לחין ואין מטמאין הוה דרשא דוי"ז המוספת: **והשרץ**. כתב הרב ר"ז שהשדרה יבשין. הזוב מטמא לח ולא יבש. דכתיב (שם טו) רר בשרו קיימת לח זובו. כעין ריר שהוא לח. כמו ויורד רירו על זקנו (שמואל א' כ"ה): והניע והרוק. דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק. ובעת שירוק לח הוא: ובמה היא שרייתן. דקיימת לי הדרא בכי האי שיעורא לחין הן: בפושרים מעת לעת. אבל אי לריכי טפי מיס חמיס. או יותר מזמן מע"ל. יבשין הן

*) כפי' הרע"ב"ד"ש ש"ש ובר"ד פי"ש הסר מן תיבת דכתיב עד כל זמן ובד"פ שש"ז שהדפים התי"ע בעצמו נמצא כתוב:

מלאכת שלמה

דלפריך אפריכו דלר' יוחנן טהור דדומיא דעצם בעינן ועצם לא מיפרך ולרים לקים עמא עד דאיקמא אקמוחי ומ"מ אפי' רים לקים מודה דדומיא דעצם בעינן ולאפוקי בנים שער וצפורן וכדתנן בפ"ג דאהלות: אבל הזוב וכו' וכגמ' יליף הזוב מקרא דכתיב זובו טמא הוא וכתיב נמי הזב את זובו מקיים זובו לו מה הוא לא חלקת בין מגעו למשאו לטמא אדם ולטמא בגדים אף זובו כן: והניע והרוק. מ"מ ר"ח והגיע כוי"ו ע"כ. וכגמ' בברייתא קתני כיחו וניעו וכתבו תוס' ז"ל כיחו הוא הבא מכח רב מן החזה. ניעו ע"י נעגוע מעצם כך פי' ר"ת ז"ל ויש לפרש נמי איפכא ניעו שמגיעה כל גופו כיחו בכח מעצם ולזה הפירוש הכריח ספר קרבן אהרן בפ' שלישי דפרשת זבין ע"ש ובמתני' לא תנא כיחו דלא חש להאריך: והרוק בברייתא דמייתי בגמ' מפרש דרוק לא מטמא עד שיגע בו דכתיב וכי ירוק הזב בטהור עד שיגע בטהור ולא יליפינן רוק רוק מיכמה. וכגמ' יליף דמטמא בין במשא בין במגע אדם ובגדים מדכתיב בטהור ולא כתיב וכי ירוק הזב באדם דמרבויא דבי"ת שבטהור יליפי' משא מה שביד טהור טמאתי לך דאם רק במה שביד טהור דה"ל טהור נוגע את הרוק טמא מגע לטמא בגדים מטהור דהכי דרשי' ליה לקרא טהרה שטהרתי לך במקום אחר דהייגו נגלה דבמגע מטמאה אדם ולא בגדים הכא מטמאה אדם ובגדים. ועיין על סוגיא זו שם בספר קרבן אהרן ותוספ לקח טוב: והשרץ יליף לה בגמ' דאיגו מטמא יבש דכתיב במותם כעין מותם. ועיין בפ' בהמה המקשה דף ע"ד: שרייתן בפושרים מעת לעת בגמ' בברייתא פלוגתא דר' יהודה בן נקופה ס"ל דלא בעי' כל מעל"ע מיס פושרין אלא תחלתן אע"פ

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) ריר טולא ע"י שיעול. וי"ל ליתת המועס: ב) כל זמן שהדרמו קיימת והעלמות מחוברות בם נקרא לח: אם

בהויתו יהא כשתייבש. ואפשר דהך בהויתו יהא ל"ל קרא דבלאו קרא נמי לא בטל טומאתו כשתיבש וטומאה שבו להיכן הלכה ולא נקט בהויתו יהא אלא לרווחא דמלתא. ובהכי ניחא דתני בשר המת ולא תני נמי רביעית דם מן המת אי מטמא יבש. דלא נריכא דדם מן המת לא משכחת לה אלא בלח ונתיבש דביליאתו לא הוא ופשיטא דבשתיבש לא פרחה טומאתו אבל לפ"ז קשה דבשר המת נמי לא ה"ל למיתני דהא נמי ע"כ בשעת מיתה אינו יבש. ולכך נראה דלא ונעשה יבש נמי צריך קרא דאי לאו קרא ה"א דפרחה טומאתו כדאשכחן במי חטאת שהגלידו שהורין כמ"ש הר"ש פ"ק דכלים מ"ד. וגם כל מיס טמאין שהגלידו שהורין כמ"ש הר"ש פ"ג דטהרות מ"ד וכ"כ הרב שם רפ"ג כשנשתנו פרחה טומאתן. וכן נבי פסול מיס שאובין למקוה כשהגלידו הוכשרו כמ"ש הפוסקים בי"ד סי' ר"ח סל"ח. והא דקאמר יהיה ריבוית. כלומר כיון דמיותר ע"מ תרויהו. לא ונעשה יבש ממשמעותי' דמשמע בהויתו יהא ומשמעינן מיניה נמי יבש מעיקרו מייתורא ומדאפקי' בלשון יהיה משמע בהויתו יהא. ולפ"ז נ"ע דלא תני דם מן המת אי מטמא יבש אי לא. ואפשר דאינו מטמא יבש כמו מי חטאת והא דלא חשיב ליה בסיפא די"ל דם ואפילו יכול להטהרות אינו מטמא כמו מי חטאת ולהכי נמי לא חשיב התם מי רגליו כמו שנכתוב לקמן: אבל הזוב והניע וכו' כולהו מקרא יליפינן דאין מטמאין כיבש כמ"ש הרב וכ"ה בגמ'. וא"ת למה לי קרא מהם תיתי לטמא יבש דבדם הנדה ובשר המת אינטריך קרא לטמא יבש כדלעיל. כתבו התוס' דהוה יליפינן להו מדם הנדה כיון דזוב שוה לדם נדה לטומאה ה"ה ליבש דגילוי מלתא בעלמא היא. ומ"ש הרב נבי זובו לא מטמא יבש דכתיב רר. אבל מלשון זובו נופי' דמשמע לח כמו זוב. דהא לגופיה אינטריך דזוב לה טמא וכשנתיבש מצ"ל דפרחה טומאתו ויליפינן ליה מרר. ואי לאו רר הוה יליפינן מדם הנדה בגילוי מלתא כמ"ש התוס'. ונבי רוקו דיליפינן מוכי ירוק אע"ג דאינטריך לגופיה דרוקו טמא מ"כ לכתוב רוקו בלבד כדכתיב זובו ומדכתיב וכי ירוק לומר כעין שירוק. ונבי שרץ מדכתיב במותם. אע"ג דאינטריך לגופי' דבאייתן לא מטמו. תרי במותם כתיבי הנוגע בהם במותם. ואשר יפול עליו מהם במותם. ונבי נבלה דמשמע מדכתיב אשר ימות ניחא דנבלתם נמי לאחר מיתה משמע וכי ימות יתירא הוא: והניע והרוק. קלת קשה דלא חשיב מי רגליו דמשמע נמי לחין מטמאין יבש. ואפשר דמי רגליו אפילו יכולין להזור ולהטהרות אין מטמאין דומיא דמי חטאת דתניא בתוספתא שהביא הר"ש פ"ק דכלים מ"ד דאפי' יכול להטהרות אין מטמאין ולהכי לא חשיב ליה בהני דמתני' דמטמאין אם יכולין להטהרות. וניחא דלא חשיב נמי דם מן המת דאפשר נמי דאפי' יכול להטהרות אינו מטמא כמש"ל. ומ"מ לדינא ג"ע: ואם יכולין להטהרות ולחזור טמאין. והא דתנן פ"ג דטהרות כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ שהיתן בחמה ונתמעטו שהורין הייתן בגשמים ונתפשו טמאין. הא קדם שנתפשו שהורין אע"פ שיכולין להתפש. התם שאני דבלר ליה שיעורא ולא מהני שיכולין להתפש דלא"כ כל פחות מכשיעור נמי ניחא דטמא דחזי לאינטרופי עם אחר וכשנתפשו הגשמים שבתוכן משלימין לכשיעור כדאמרינן התם אבל לא נתפשו לא דליכא שיעור ומשום דחזו להתפש לא מטמאין דא"כ בטלת תורת שיעורין. אבל יבש אם יכולין לחזור ולהטהרות אין שם יבש עליהן. ואע"ג דבמי חטאת ובמים הטמאין אפילו יכולין להטהרות שהורין. נ"ל דמים שאני דמשהגלידו פקע שם מים מייניהו והכא קיים להו שאם יכולין להטהרות לא פקע שמם. וברפ"ג דטהרות דתנן הרוטב והגריסין בזמן שהם לחין הם תחלה קרשו הרי אלו שהורין. ולא אמרינן כיון שיכולין להיות נמוחין בכתחלה עדיין תורת משקין עליהן. דהתם נמי פקע שמן דמעיקרא משקה והשתא אוכל: ולחזור לבמות שהן מטמאין לחין ומטמאין יבשין. הך דמטמאין לחין הכא ליכא יתירא הוא דלעיל תני לה לגופיה דאית בהו טומאה. אבל הכא לא ה"ל לאיתני אלא אם יכולין לחזור כמות שהן הרי הן כלחין. ואפשר דאגב אורחיה קת"ל דיבשין דומיא דלחין מה לחין אין מטמאין אלא דאית בהו כשיעור יבשין נמי דוקא דאית בהו השתא כשיעורן אם יכולו ואתמעטו מכשיעור שהורין כדתנן פ"ג דטהרות וכתב"ל: בפושרין מע"ל. אבל אי לריך טפי יבשין הן. וע"ש אי לריכי טפי וחזרו וגימוחו אי חזרו לטומאה דהדרי ק"ל לחין. אי דלמא כיון שהחרו אע"פ שגימוחו אח"כ הוי כדבר חדש ופ' כפי' הרא"ש רפ"ג דטהרות: ר' יוסי אומר בשר המת שיבש שהיר. ויש לדקדק דלת"ק

דטמטמא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הן: ר"י אומר בשר המת יבש. טהור מלטמא בכזית אבל מטמא טומאת רקב כמלא תרווד. ואין הלכה כר' יוסי: ב מטמא למפרע. כל טהרות שנמצאו במטוי. דמכוי רה"י הוא לענין טומאה. וספיקו טמא: מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהן. ואם היה שם שרץ היה רואה אותו: וכן כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע. כל טהרות שעשתה האשה

מעת לעת ג). רבי יוסי אומר בשר המת יבש. ואינו יכול להשרות ולהחזור לכמות שהיה טהור ד): ב השרץ שנמצא במבוי ה) מטמא למפרע. עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה. ולא היה בו שרץ. או עד שעת כבוד ו). וכן כתם שנמצא בחלוק. מטמא למפרע ז). עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם. או עד שעת הכבוס. ומטמא בין לח בין יבש

ח"ב יבש בד"נ שיבש: ואינו יכול בד"ל אם אינו יכול: ב או עד שעת כבוד בד"ל וכן בשעת: או עד שעת הכבוס בד"נ וכן בשעת כבוס: ומטמא בד"נ ומטמא

ציונים

מעת לעת מיי' שם. ר"י אומר בשר המת יבש יהושלמי מיר ע' נמ"ג: ב השרץ גמרא מ ג מיי' פ"ז. מה"ט הכנס כטומאה ה"ד. כתם כתוס' ברים מנלקח מיי' ע"ב פ"ד שו"ע ס"ד

תוספות חדשים

תי"ש משנה ב וצ"ע דלא תיקנו כתיבוס כלום מסיפא דכתם שנמצא בחלוק:
תי"ש ד"ה לו עד. דבריהם קשים להולמם ואין להאריך ועיין במכרש"ל:
משנה א בהר"ב אף דש"ל שאינו יודע כתן דלא הוא אף שאינה ראוי להזריע. מ"מ הוא מין ראוי להזריע. כיון שהוא לח (תו' ד"ה ש"ר): עוד בהר"ב ובגמ' כמי ר"י תהלתו וסופו בעינן בפוברים לו לא. ופשיט מכרייתא דפליגי הש"ג ור"ל ופסק הרמב"ם דלא כרש"ג ופ"ם כמ"ל פ"ב מהט"מ:
משנה ב בהר"ב ב"ב הרמב"ם אבל דעת הרא"ש דלענין טומאה דלמפרע אין חילוק בהשוויה עיין כמ"ל פ"ג מהט"מ הלכה ד':
משנה ב' בהר"ב ומשמע בגמרא דהא דמטהרינן קודם כיבוס היינו בכתמא דלא ידעה אי בדקה לאחר כיבוס או לא. ודוקא דלא הוי בחזיות אז. בסימה הוא דלמרינן תוקה מתכבס. ואם לאו ל"ל תוקה מתכבס. והרמב"ם פ"ג מהט"מ הלכה ז' כתב סתם אמר' בכתמא ולא בדקתו ממא למפרע עד שעת בדיקה ולא חילק בין סתם לאמרה. וגם אינו מחלק בין מלא בחזיות ללא מלא. פ"ם בכ"מ:

קיימת כו' כלה הוא מחשב. ואלו תנן ממטאין לחין ואין מטמאין יבשין. א"ל זרע ל"ק הא בכולן הא במקלתן. דתניא א"ר יצחק בר ביסנא אתרשב"י בהם (בשרצים כתיב (ויקרא יא) כל הנוגע בהם) יכול בכולן. ת"ל מהם (וכל אשר יפול עליו מהם במותם טמא) (שם). אי מהם יכול במקלתן. ת"ל בהם. הא כיצד כאן בלח כאן ביבש [גמ']. והקשו התוס' דמהאי בהם ומהם. דרשינן בפ"ק דחגיגה (דף יא) (כמו שהעתקתי שם בסופו) שהיעורו בכעדשה. ותירצו דהתם אסמכתא הוא. דשיעורין הל"מ. ע"כ. ושם בחגיגה כתבו דשמא תרתי שמעינן מינה. ולמורי נראה תרי קראי כתיבי. כל הנוגע בהם במותם. מהם במותם. אשר יפול מהם אל תוכו. ואל הטמאו בהם. ע"כ. ומדברי הרמב"ם נראה דהך דהכא אסמכתא שכתב בפ"ד מהא"ה [הל' י"ב] שקרוב בעיניו שטומאה זו מדבריהם: ב **אן** עד שעת. כבוד. פי' הר"ב מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהן. ואין חזקתו מתכבד. והא דתנן (בפ"ז דשקלים משנה ב') מעות שנמצאו בירושלים בשאר ימות השנה חולין. לפי שסוקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום [כמ"ש שם הר"ב] לא שחזקתן מתכבדין. אלא בשעת כבוד רגילין לעיין ולחפש אם יש שם מעות. א"כ כשבודקין השוקים שלא יהא שם עלם כשעורה או כעדשה מן השרץ אם היו שם מעות היו ממאות. תוס' [ד"ה ש"מ] [והירון] השני כתבו בפ"ב דמליאה (דף כ"ז). אבל בפ"ק דפסחים (דף ז') תירצו דשרץ שהוא בכעדשה אין חזקתו כל כך מתכבד כמו במעות: **אן** עד שעת הכבוס. כתב הר"ב אבל אותן של קודש כבוס לא מפני שחזקת בנות ישראל

מלאכת שלמה

מבואותיהן בשעת כבודיהן ואי הוה בההיא שעתא הוה משתכח אבל טהרות דלאחר כבוד ממאות מספק שמא לאחר כבוד מיד בפל ע"כ: או עד שעת הכבוד מ"מ וכן בשעת כבוד וכן הגיה הרי"ח ז"ל: או עד שעת הכיבוס ומטמא בין לח וכו' כך ל"ל: ומאתי וכן בשעת הכבוס וכן הגיה הרי"ח ז"ל: ופירש"י ז"ל ומטמאין בין לח בין יבש הכתם או השרץ בין שנמצאו לחים בין שנמצאו יבשים ע"כ: ה"ג ר"ש אפ"פ שאין סופן ורשב"ג ס"ל שכל מע"ל כמי שיהו המים פוסרין להומרא דשמא הדרי בהכי ומטמאים. מ"מ ואם יכול להשרות ולהזור כמות שהיו מטמאין וכו' ע"כ: ב השרץ שנמצא במבוי רס"ק דמכילתין ופי' רש"י ז"ל שם עד שיאמר עליו אדם באותו היום בדקתי ושוב היינו מטמא מאותו היום ולמפרע אבל עד אותו יום הוא מטמא או עד שעת הכבוד אבל טהרות דקודש כבוד טהורים לחזקה ישראל בודקים

יבין

ג) אם אחריה מז"ז לחיות לחים, ממאים: ד) מלטמא בכזית. אבל מטמא כרקב. במלא תרווד: ה) וספק נגע בו.

תפארת ישראל

דהו"ל ס"ע ברה"ר: ו) שאז בשמא בדקוהו. ולא היה עדיין וכ"ש גם בשעת כבוס: ז) כל טהרות שנעשה האשה

משנה אחרונה

דטמטא בשר המת יבש אמרי' בגמ' מכ"ל ואמר ריש לקיש לכל טומאתו לכל טומאות הפורשות ממנו בין לח ובין יבש. ור' יוחנן אמר בעלם אדם. אדם דומיא דעלם מה עלם יבש וכו' והשתא אמאי לית ליה לר' יוסי הנהו דרבי. ונ"ל דר' יוסי דרש להני קראי לדרשא אחריתא. ולא ידעתי מאי קשיא להו להתוס' בהא דפריך בגמ' ממתני' דאהלות כל שכמתי טמא חוץ מן השיעים וכו' ופירש"י שיעים דומיא דעלם הן וקתני טהור וקשיא לתרוייהו. והתוס' הקשו ע"ז דא"כ בעלם אדם קשה. ולכך פירשו דשיעים אינם בעלם ולר"ל לחודיה פריך. ולפ"ד איכא קושיא לפי' רש"י דהמקשה סבר בעלם אדם כר' יוסי דמתני' דלא ס"ל להנהו דרבי. ולפ"ד דר' יוסי סבר מן הסברא יבש טהור כדאשכחן במי חטאת ובמים עמאים אי נאו דגלי קרא אדם דומיא דעלם ודרש ליה ר' יוסי מה עלם מלינו בו שתי טומאות עלם כשעורה לנגע ומשא. ורובע הקב לאהל. אף בשר המת טמא בשתים. כשהוא לח מטמא בכזית ויבש כמלא תרווד וניחא ליה למדרש הכי. דמסתבר ליה לסהר יבש כדפי': מ"ב השרץ שנמצא במבוי. כתב הרב המבוי רה"י הוא לטומאה כ"כ הרמב"ם ומסייע לפיכך ממאין כאן הטהרות למפרע ע"כ ומשמע דברה"ר דספקו טהור אין ממאין למפרע. ולא דמי לנגע באחד בלילה דאמרי' לעיל בפ"ה דטמא למפרע אף ברה"ר שכל הטומאות כשעת מציאתן. שאני התם דאיכא נגע ודאי והספק הינו אלא של המת ובהא שייר אמרי' דהמת נידון כשעת מציאתו. אבל הכא נהי דהשרץ נידון כשעת מציאתו והיה ג"כ מוכר במבוי אכתי איכא ספק שמא לא נגע בטהרות וכל ספק מנע ברה"ר טהור. והיה נראה מכאן דה"ה לענין איסורין כה"ג היכא

ישראל בודקות כו' ואין חוקתו מתכבס. ולאחר הכבוס בודקות. והיינו כשהכתם בסיטרא לו בזוית. דהא חזינן דע"י כבוס טוב הולך הכתם בלא סממנים. והא דתנן בפ"ט משנה ו' מעבירין עליו ז' סממנים ה"ה דאזיל ליה ע"י כבוס טוב. א"נ ע"י כבוס סתם לא אזיל. ובודקות חלוקין. היינו לפני כבוס. ואי מלאה הכתם מעבירה עליו ז' סממנים או תעשה כבוס גמור וטוב. כ"כ התוס':

רבי שמעון אומר היבש מטמא למפרע. כתב הר"ב דוקא בשרץ כו' הכי מפרש רבי אלעזר למלתיה. ומש"ה פסק הרמב"ם בחבורו פי"ח מה' אבות הטומאות כר"ש הואיל ור"א מפ' למלתי' בגמ'. אבל בפירושו כתב דאין הלכה כר"ש כמ"ש הר"ב. ומ"ש הר"ב אמרטוטי. פי' בערוך ענין לחלוחית. וא"ל שהוא כלשון דמתרגמינן במשלי כ"ה מעדה בגד. מרטוט. וענינו בכאן שהיה מרוקן ומרוסס. כמו המרטוט ונקרא בל' חכמים ג"כ סמרטוט: **שהוא** יכול לחזור ולהיות לח. סירכא דליכא דמתני' דלטיל נקט. אבל הכא לא שייך ענין חזרה. שהרי לא נתייבש. דאי נתייבש. אז נפל מיא עליה. וחזר לכמות שהיה. הוה מתמרט (לחוץ). ולשון הר"ב עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח. וכן לשון הרמב"ם בפי"ח מהא"ה [הל' ד] בדפוס ישן. ויהיה עתה לח כעת שנגעה: **ג הבאים** מרקם. פי' הר"ב שהן נכרים. ר"ת גרים (רקת) דאילו ברקס היו ישראל. כדתנן ברים מסכת גיטין אף המביא מן הרקס ומן החגר. ולא קשה מידי דטובא רקס הוה כדפרישית שם. ועוד אע"ג דברקס ישראל הוו. קאמר הכא דכתמן טהורים. דישראל מלגיעין כתמיהם. אלא אל נכרים הן וטהורים. ורבי יהודה/מטמא משום שיש שם גרים. א"נ הכא איירי בידוע שהן של עכו"ם הדריס שם. תוס'

יבש. **ר' שמעון אומר היבש מטמא למפרע** ח). **והלח אינו מטמא אלא עד שעה שהוא יכול לחזור ולהיות לח** ט): **ג כל הכתמין הבאים מרקם. טהורין** י). **ר' יהודה מטמא מפני שהם גרים. וטועין** יא).

ח"ב ג שהוא יכול בגמ' שיהא יכול. ט וטועין בד"א פוטעין.

הבאין

דאי איתא דמיס נפיל עליה. אמרטוטי אמרטוט. ואין הלכה כר"ש: **ג הבאים מרקם**. שהן עכו"ם ודמן טהור. ואע"ג דרבנן גזרו על העכו"ם שיהיו כזבים לכל דבריהם על כתמיהם לא גזרו [ל]: מרקם. בין קדש ובין שור מתרגמינן בין רקס ובין חגרא: שהן גרים. ודמן טמא: וטועים. כלומר לא לגועי כולי האי. ואין מלגיעים את כתמיהם. הלכך חיישינן שמא כתמים של אשה נדה הן: הבאים

אבל בפירושו כתב דאין הלכה כר"ש כמ"ש הר"ב. ומ"ש הר"ב אמרטוטי אמרטוט. פי' בערוך ענין לחלוחית. וא"ל שהוא כלשון דמתרגמינן במשלי כ"ה מעדה בגד. מרטוט. וענינו בכאן שהיה מרוקן ומרוסס. כמו המרטוט ונקרא בל' חכמים ג"כ סמרטוט: **שהוא** יכול לחזור ולהיות לח. סירכא דליכא דמתני' דלטיל נקט. אבל הכא לא שייך ענין חזרה. שהרי לא נתייבש. דאי נתייבש. אז נפל מיא עליה. וחזר לכמות שהיה. הוה מתמרט (לחוץ). ולשון הר"ב עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח. וכן לשון הרמב"ם בפי"ח מהא"ה [הל' ד] בדפוס ישן. ויהיה עתה לח כעת שנגעה: **ג הבאים** מרקם. פי' הר"ב שהן נכרים. ר"ת גרים (רקת) דאילו ברקס היו ישראל. כדתנן ברים מסכת גיטין אף המביא מן הרקס ומן החגר. ולא קשה מידי דטובא רקס הוה כדפרישית שם. ועוד אע"ג דברקס ישראל הוו. קאמר הכא דכתמן טהורים. דישראל מלגיעין כתמיהם. אלא אל נכרים הן וטהורים. ורבי יהודה/מטמא משום שיש שם גרים. א"נ הכא איירי בידוע שהן של עכו"ם הדריס שם. תוס'

מלאכת שלמה

אומר היבש מטמא למפרע והלח אינו מטמא אלא עד שעה שהוא יכול להיות לח: **ג הבאין** מבין העובדי כוכבים שהורים בגמ' פריך קפסיק ותני אפי' מתדמור אלמא בני תדמור גוים נמורים הם ומשני ת"ר יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתדמור ולא אמרי' ממזרים הם שנתערבו בבנות עשרת השבטים וגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ופריך והא ר' יוחנן וסבירא דאמרי תרוייהו אין מקבלין גרים מתדמור

בין תפארת ישראל יכין

ח) דמדאורא יבש אפשר דמיד אחר כיבוד נפל: ט) ולא משעה שא"א שיהיה לח עדיין. ודוקא שרץ, דאי"ל דנפל מזמן מרובה. והשתא נפלו עליו מיס ומתלחלח. דא"כ אמרטוטי אמרוטו. אבל כתם אפי' נמלא לח. מטמא למפרע. דדלמא מזמן מרובה הוא

יבש ממש שאינו יכול להטרות והכא שיכול להטרות וכה"ג דמפרש הרב פ"ד דטהרות מ"ו. ואם הוא יבש שאינו יכול להטרות טהור ולא אמרי' בשעה שנפל הי' לח שכל הטומאות כשעת מגיעתן כדתנן שפ"ט דטהרות: ר"ש אומר היבש מטמא למפרע והלח וכו' ל"ע דשפיר קא"ר שמעון ומ"ט דהכמים. וי"ל דאזלי לטעמייהו דברים מכילתין פליגי ר"ש וחכמים בעיקר שפק טומאה ברה"י דהכמים ס"ל שפק ברה"י מדאורית' טמא לשרוף ולא מהני ביה חזקת טהרה כמ"ש התוס' שם וכי היכי דחזקת טהרה לא מהני ה"נ הוכחה לטהרה לא מהני והיינו דתנן פ"ו דטהרות מ"ו שפק רה"י טמא עד שיאמר לא נגעתי. אלא דס"ס מהני כמו בכל איסורין של תורה הודאין וכן שתי חבויות ברה"י ונגע טמא בחתת מהן אין שתיהן טמאין ואפי' אלא שפק כמ"ש התוס' שם כיון דמכל מקום בחד מאייהו ודאי אלא נגע. אבל בכל שפק מגע לא מהני הוכחה לטהר והלכך ה"נ לא אזלי בתר הוכחה. וד"ש לטעמיה דס"ל התם כל שפק טומאה ברה"י אינה ודאי לשרוף אלא לתלות ובדאיכא הוכחה לטהר מטהרין. ובהך סברא פליגי נמי רפ"ו דטהרות דהתם נמי אמר ר"ש רה"ר מפסקת שא"א לומר מתחלה מת ואח"כ חי. וחכמים לא חיישי להא דבהוכחה לא מסגחינן לטהר טומאה ודאי דגזרת הכתוב הוא. והשתא למאי דפסקינן התם הלכה כחכמים

משנה אחרונה

ה"ה הכא דחד טעמא וכ"כ הרמב"ם בפירושו כאן הלכה כת"ק וכמ"ש הרב. והרמב"ם בחבורו שפסק התם כחכמים וכאן כר"ש ל"ע: והלח אינו מטמא אלא עד שעה שיכול וכו' וכתב הרב דבכתם מודה ר"ש דאימור מיא נפל עלי' ע"כ. אע"ג דבכל דוכתא הולכין בכתמים להקל כדאמרינן שפ"ח. היינו בספק בעיקר הכתם דלמא מעלמא אתי והכא שידעינן שנגופה בא הרי דינה כדם ממש: מ"ג בכל הכתמים הבאים מרקם טהורין. לכאורה בכתמים הנמצאין איירי דאמרי' לקמן כל הכתמים הנמצאין טהורין חוץ מן הנמצאים בחדרים ובית הטומאות. וקמ"ל הכא דברקס אף אלו שבחדרים טהורין דכתמי נכרים הם. אבל לפ"ז לא א"ש הא דמפרש רש"י לר' יהודה שהם גרים וטועין דלא מלגעי להו וכ"כ הרב. ואי בנמצאין בחדרים אדרבה שם דרכן להלגיעם כדלקמן. ועוד קשה במאי קמפלגי ת"ק ור"י דמ"ש נכרים הם ומ"ש גרים הם ונימחזי אגן שם הולכין בדרכי ישראל או בדרכי נכרים. ולולי פי' רש"י יש לפרש שהם גרים וטועין היינו שפועין והולכין בדרכי נכרים ומ"מ אע"פ שחטאו ישראל הם והנמצאין בחדרים מתחים כשל ישראל. ושוב ראיתי שכן פי' רש"י עצמו פ"ק דיבמות דף ע"ז גרים וטועין שהמירו דת וגזרו על כתמיהם שחט"פ שחטאו ישראל הם ע"כ. ומיהו מדלא קתני הכא הנמצאים כדתני לקמן. נראה דלא מיירי הכא בנמצאים

ציונים

היבש מי' פי"ח מכ' לחמן הטומאה כ"ד ב. כל הכתמים גמ' מ: ימומת שי. ג"ק לח: ימומלמי יכמות פ"ח כ"ג. קידושין פ"ד ה"ח מי' פ"ד ה' מעמא מו"מ ס"ש.

הוספות רע"ק

לי הא בברייתא בס"גיא דנ"ה ע"ב קתני ביה ונינעו מי האף (כיהו הבא מהחזה בכח רב. ונינעו ע"י נעגוע מעם. תוס') הרי דנינעו ומי האף הרתי בינהו. ואולי י"ל דהנך מפרשים ס"ל ג"כ דיש ניעו הבא מהזה אלא דקשה להו במתני' דהבא אמאי לא קתני נמי כיהו (ובתוס' בדרקו בזה) ולזה נידא להו דמשנתנו כולל כו"ג בכלל רוקו כיון דמהפה באו וניעו דקתני הבא היינו מי האף:

משנה ג (הרע"ב ד"ה הבאים מרקם. על כרמיהם לא גזרו) [אות ל] דעל דמן ממש גזרו בדא"תא לעיל פ"ד מ"ג:

תוס' אנשי שם

פרק ז ב

בהרע"ב אמרטוטי. בלחם שמיס שקשה למה ליה לטעמא דאמרטוטו הלא אפי' אם נפלו עליו מים אינו מטמא דשרץ אינו מטמא יכם ואם יוכל היות כמו שהיה שמטמא אז לא אמרטוטי מפני שהוא חזק. ותירץ דמיירי היכם רק שנדרתו קיימת שאז מטמא גם יכם:

פ"ז במשנה ג

בהרע"ב מרקם וכו' אף שנמצא שם עיר רקס ביהושע סוף סימן יח בחלת בני בנימין. אבל מכום דברים נטען במצנה ליתא מן הרקס ומן כתנר ומוכח שזהו הרקס שסמוך לחגר. אלכן כי' שהות שם אחרי. וגם שרקס שמוכר שם במשנה היא במזרחו של א"י כמ"ש מן הרקס נמצרת. וגתלת בנימין הוא בלעומו של א"י:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הבאים מבין העכו"ם טהורים. דלא גזרו רבנן על כתמיהן. כיון דדמן ודאי טהור מן התורה: מבין ישראל ומבין הכותים. ר"מ מטמא. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני. מבין ישראל ומבין הכותים ממאים. דכותים גרי אמת הן ודמן טמא. כתמים הנמצאים בערי ישראל דהיינו במקום גלוי. טהורים. דלא נחשדו על כתמיהן. ואלטוטי מלגטי להו. הנמצאין בערי כותים. ר"מ מטמא. דכותים נחשדו על כתמיהן. וחכמים מטהרים. שלא נחשדו על כתמיהן ומלגטי להו ותלינן להאי כתם בדם חיה או בהמה. דאילו דם אשה נדה לא היה נמצא במקום גלוי. דאינהו נמי מלגטו להו כישראל. וכבר נפסקה ההלכה. דבזמן הזה גזרו על כותים להיות כנכרים לכל דבריהם וכתמיהן טהורים ככתמי הנכרים: **ד** בב"מ. במקום ישראל: טהורים. שחזקתן אינן מדם נדה. דאלטוטי מלגטו להו: בית הטומאות. חדר שנשים משתמשות בו בימי נדותן: קוברים שם. לפי שעה כדי

הבאים מבין העכו"ם יב). טהורין יג). מבין ישראל ומבין הכותים יד) ר"מ מטמא טו). וחכמים מטהרין. מפני שלא נחשדו על כתמיהן טז): ד כל הכתמים הנמצאים בב"מ יז). טהורין. חוץ מן הנמצאים בחדרים. ובסביבות בית הטומאות יח). בית הטומאות של כותים. מטמאין באהל. מפני שהם קוברין שם את הנפלים יט). ר' יהודה

חדיב נסבין הכותים בל"ל מבין הכותים. **ד** ובסביבות נד' ר"ל ל"ג בית הטומאות הפני:

תוס': **מבין** ישראל. עיין במשנה דלקמן: **שלא** נחשדו על כתמיהן. ואע"ג דכתמים דרבנן. הך טומאה אית להו. דסברי דמגופה אתא. תוס' * [ומכיון דכתמים מדבריהם לפיכך ז"ש הר"ב שנשאום כנכרים כו' וכתמיהן טהורים. אע"ג דלעיל פי' דגירי אמת הן. ולחשבו ישראל. דאע"ג דחטא ישראל הוא. [לא] אבל הם אמרו דכתם לטמו והם אמרו דבכותים של עכשיו לא ממו. ועיין לקמן]: **ד חוץ** מן הנמצאים בחדרים. וכן העתיק הר"ב.גם הרמב"ם בפירושו אבל בחבורו פ"ד מה' מ"ב [הלכה י] העתיק בחורים:

מפני שהם קוברים שם את הנפלים. פי' הר"ב לפי שעה כדי שיסלקו אותן לאחר זמן כו' כ"כ התוס'. משום דאל"ה היאך משתמשים שם בימי טומאתן. והלא מזהירים הם מטומאת מת ונפלים. כדתניא לקמן נאמנים לומר לא קברנו שם הנפלים. ובפ' בנות כותים [דף לג] אמרינן דנשוי מטמא משום בועל נדה. אבל פגוי לא כמ"ש שם. וכתב הרמב"ם דהאידנא הנה הכותי עצמו אם מת לא יטמא באהל כפי שהם נכרים שאין מטמאין באהל. ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ב דאהלות [ד"ה מדורות]. *[וקשיא לי למה לא יטמא באהל דהואיל וגרי אמת הן כדלעיל. ישראל גמור הוא. אלא שחטא. וא"ל דאתן ס"ל דגירי אריות הן]: **רבי** יהודה אומר. לא היו קוברין אלא משליכין ואינה גוררתן. גמ' מאי דרוש לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך

מלאכת שלמה

מתדמור וכי תימא זאת ולא ס"ל והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ומשני אמורא אליבא דר' יוחנן: מבין ישראל ומבין הכותים ר"מ מטמא אלמא קסבר ר"מ גירי אמת הן וכ"ק שם דף ל"ח פריך עלה מהא דאמרי' בברייתא ר"מ אומר שור של כותי שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם כדין שור של עכו"ם ותירץ ר' אבהו "קנס הוא שקנס ר"מ בממונם כדי שלא יטמאו בהן והא דלא קנים גבי הכא על הכותית דיש להם קנס כדתנן אלו נערות וכו' כדי שלא יהא חוטא נשכר ולקונסו לא לתתו לכותית רק לעניים הוי ממון שאין לו תובעין ומצי למידאי להאי פגיא ולמימר ליה לעני אחר היכנא ליה: **וחכמים מטהרין.** בגמ' פריך ורבנן אי דישראל טהור דמאן טמא ומשני הסורי מחסרא וכו' כלפי' ר"ע ז"ל: **ד בחדרים** משתמש מדאלגטו התם

תפארת ישראל

יבין יב) כ"ל דר"ל כתמים לחיים שנמצאו במדורות הגויים. דביבשים אפי' ודאי מאשה נדה. טהור אפי' לב"ש. כפ"ד מ"ג: יג) דלא גזרו אכתמיהן: יד) ר"ל כתמיהן הנמצאים בגלוי בעיר שישראל וכותים דרין בתוכה. אבל לא בכרים: טו) דס"ל כותים לא מלגטי כתמיס. ומדגרי אמת הן להכי טמא: טז) בערי ישראל דמלגטי כתמיהן: יח) שמשתמשין שם בנדותן: יט) לפי שעה. ושמא לא פגוהו

משנה אחרונה

בנמצאים אלא באשה שאולה תלוק מאשה ברקס והביאתו למקום אחר ומלאה בו כתם טהור לת"ק וס"ל לת"ק דרובן כגעגים וכל דפרים מרובא פרים ושל בעגים הוא ולא דת"ק סובר שכולם נכרים דהא תנן בגיטין המביא גט מרקס וכו' אלא דרובן נכרים: ור"י סבר גרים הם. והיינו דקתני הבאים מרקס ולא קתני הכתמים שברקס. דבמקומם הוי קבוע וכמהנה על מהנה דמי: מבין הנכרים טהורין. פי' הרב דלא גזרו על כתמיהן כו' אפילו שאין לה במה לתלות דולאי מנוסה אתי דבישראל כה"ג טמא בנכרים לא גזרו והיינו נמי דכותים מהרין להלגטיע כתמיהם אע"ג דבדרבנן לא הייטי אלא משום שאין לה במה לתלות ס"ל דהוי כדם דאוריתא כמ"ש התוס'. ומ"ש הרב דהאידנא עכו לכותים כעכו"ם וכתמיהן טהורים. וכתב תוי"ט דלמאי דאמרינן גרי אמת הן אמאי כתמיהן טהורין אע"פ שחטא ישראל הוא. וכתב כן עוד במתניתין דלקמן ולא קושיא היא דבעובד ע"ז לא אמרינן ישראל הוא ודינו בנכרי לכל דבר כדאיתא ביו"ד סי' ב'. וכותים שמלאו להם דמות יונה שעובדין אותה הרי הם עע"ז ולא מלינו חילוק כזה להקל או להחמיר ומיהו מפי' רש"י פ"ק דיבמות שכתבנו לעיל משמע כדברי תוי"ט: מבין ישראל ומבין הכותים. פי' הרב דה"ק הנמצאין בערי ישראל במקום גלוי טהורים. ור"ל שנמצאו תוך הבית במקום שהכל מצויין שם אבל הנמצאים בסוקים וברחובות החלוק גופיה בלא הכתם הוי אב הטומאה

תוספות חדשים

תי"ט משנה ד אבל מכל מקום קונינהו על הרמב"ם במ"ע שפסק לעיל מכמה ג' דאין הלכה כר"מ. דמשמע אלא כרבנן א"כ הא דמטהרינן לעיל. הוא מפני בלא נחשדו. וז"ל דלפיכו נחשדו טהורין אבל להלכתא דגירי אריות הן:

תוספות רע"ק (תי"ט ד"ה שלא נחשדו. אע"ג דחטא ישראל הוא) [אות לא] מה דפסיקא ליה להתי"ט דלהקל לא עשאום כנכרים גמורים כ"כ ג"כ הב"י אה"ע סי' מ"ד לענין כותי שקידש והכי פסקי"שם בש"ע סעי' י'. וע' בש"ך יו"ד סי' קכ"ש סק"ה דס"ל דאף להקל המה כנכרים וע' בתפל"ש שם השיג על הש"ך מפסק ש"ע הב"ל:

אליהו רבה

פרק ז ג מבין ישראל ומבין הכותי'. כלומר כתמים הנמצאים בעיר שישראלים וכותים דרים בה ואין שם נכרים. ר"מ מטמא תוספין אמת של כותים גדות הן שנתשדו הכותים על כתמיהם וחכמי' מטהרים אלא נחשדו הכותי' על כתמיהם ותולים כדם חיה ובהמה: **ד** טהורין. שחזקת בנות ישראל מלגיעין כתמיהם אלא יטמא לדם כהן: חוץ מן הנמצאים בחדרים. שמא הגיעו שם: ובסביבות בית הטומאות. שמתזיקין אותו בטומאה ואין הולכין שם טהורין תוספין שמא זרקו לשם:

תוס' אנשי שם שם במשנה ג

הבאים מבין הנכרים. המפרשים דקדקו הלא שמעינן מרישא הבאין מרקס מטהרים הכתמים מפני שהם עכו"ם מכ"ם מפני"ם גמורים. וי"ל מפני שהיו אומרים מה שטהרו שם חכמים אף שסוברים שהם גירי אמת. אבל מלגיעין כתמיהם בישראל. לכן תני בכאן זו. שמאה שמעינן שלא גזרו טומאה על כתמי עכו"ם. ולכן אמרינן הטעם שמטהרין שם תכמים מפני שהם כעכו"ם:

ד במשנה תי"ט **בדיה** שפני שהם יכו' דאל"ה איך מכתמשין וכו'. המפרשים נתקשו כזה אלא איכא נאמנים על הטומאה דק כשהכן טומד שם תכומה כיון ושלא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בגמלתך (ומוקמינן לה בספרי במוכר קברי אבותיו). כל שיש לו נחלה יש לו גבול. כל שאין לו נחלה אין לו גבול:

ה נאמנים לומר כו' אז לא קברט. כ' הר"ב וכגון שכהן כוהני עומד שם ותרומה בידו ואוכלה (דהשתא ודאי. דלאו תרומה ממאה היא דהיא באזהרה לטהור. וז"ש לטמא. א"ה מאי למימרא. מהו דתימא לא בקיאה ביאירה וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום. וסברי מיא בטלמא הוא ואינו מטמא) קמ"ל. גמ'. וכהן כוהני הייגו מבניו של הכהן אשר שלח מלך אשור להורות משפט אלקי הארץ כמ"ש בסוף מלכים וידעו חכמינו ז"ל שאבו לדת אחת הני כהני עם הכותיים כך נ"ל:

נאמנים לומר על הבהמה אם בכרה כו'. כ' הר"ב והוא שראיתיהו עובד וגוזז וכו'. א"ה מאי למימרא. מ"ד לא בקיאי בטיוף (בבהמה דקה ופטר את הבהמה מן הבכורה. ובבכורות מפרש (הר"ב ברפ"ג) מאי טיוף והני כותיים לא בקיאי בטיוף וזמנין דלא מטיף. ואמרי טיוף הוא ופוטרין את הבא אחריו) קמ"ל. גמרא: **נאמנים** על ציון קברות. כתב הר"ב ציון דכתיבא זהירין. דכתיב ורואה עצם אדם ובנה אצלו ציון. במועד קטן (דף ה') מפיק מהכא ציון של בית הקברות וא"ת לר"ש (שכתבתי במשנה ז' פ' בהרא דאהלות) דאמר אין קברי נכרים מטמאים באהל היכי מפיק מהכא. *[הא דאמר במ"ק דאין מציינין אלא על טומאת אהל] (וכ"כ הר"ב ברים מס' שקלים). י"ל מדמציינין לפי שעה (כלומר במלחמות גוג) ציון משום טומאת מנע ומשא א"כ לכל הפחות יש לציין בטומאת אהל טומ' * [ומ"ש הר"ב וסומכים עליהם. מסיים רש"י ועבדינן מהרות היכא דלא ציינו]:

הסכבות. פי' הר"ב אילן המיסך כו' וידוע ודאי שיש קבר תחת אחת מהן כו'. האריכתי בזה בס"ד במשנה ב' פ"ה דאהלות וכן בפרעות עיין שם * [וז"ש הר"ב גבי סכבות והעיד על אחד כו' ובפרעות כתב והעיד על מקצתן כו' הוא לשון רש"י ואין לדקדק למה שינה הלשון]: **בית** הפרס. פירש הר"ב לשון דבר הפרוס כו' ומפי אחרים שמעתי כו' ואני

מלאכת שלמה

התם דם נדות הוא: ה נאמנים על ציון קברות וסומכין עליהן ומבדינן מהרות היכא דלא ציינו רש"י ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ואע"ג דציון מדרבנן הוא כיון דכתיבא מיזהר זהירי בהו דכתיב ורואה עצם אדם ובנה אצלו ציון ע"כ מוסתם מן הגמ'. וקשה לע"ד דהא הני כותאי אינם מאמינים רק בקראי דתורה והאי קרא בספר יחזקאל כתיב: ולא על בית הפרס. על שם פריסה שהמלאות נפרסין במדרס (גליס לו

יכין תפארת ישראל יביץ

סטיסו אח"כ: כ) לנפלים כלל דבדינוסס א"ל קבורה: כא) כותים: כב) כ"ל דקמסמע לן דשורפין תרומה על פיהן: כג) אף דלא חייבו אלפני עור לא תתן מכשול. יש לומר דמיירי בראיתו כהן כותי עומד שם ואוכל תרומה. דגם כהנים נתערבו ביניהן: כד) שבכרה כבר ואין זה ולד בכור. והוא שגזז עלד

מו עבד כו בפלגו: כה) נראה לי דקמ"ל דנאמן לחייב לישראל ליתן לכהן לכשתלד מדאיכא נמי חזקה דמעיקרא: כו) לציין הקברות. דאף דמד"ם הוא. כיון דרמיזא בקרא זהירי ביה: כז) אילן המיסך על הארץ. וידוע קבר תחת אחד מעצפו אינו נאמן הכותי. תחת איזה מהן נקבר: כח) ראה לומר וכ"כ בתכבים הזולאות מהגדר. ויחוע קבר קבר

ציונים
ה בגמ' שם:

תוכפות חדשים
משנה ה בתר"ב ואע"ג דטמא נמי אסור לכהנת בנכ"ק כדאמריק בגמיל דף כ"ז דמוסיף עומלה דכתיבוין עוסה את כאחר אב הטומאה. טוחיים לית להו סך מימרות [תוס']: תי"ט משנה ד וכ"כ רש"י בגמ' וכרמב"ם כתב הפפס שם לא יאמינו שזה אוכל:

חידושי מהרי"ח
פרק ז משנה ח' ברע"ב ד"ה נאמנים לומר קברנו דשומאת מת בו' ותרומה בידו ואוכלה דליכא למיחש שמא תרומה ממאה וכו' עכ"ל ע"כ שיעור חלשון דוקא אוכלה דאז ליכא למיחש שמא טמאה דאז לא היה אוכלה אבל אם אין אוכל אף דנקט תרומה בידו אז אנו אומרים שמא טמאה התרומה וכן הוא בגמ' ע"ש:

תוספות רע"ק
משנה ה (הרע"ב ד"ה ולא) על הפרעות. משום דלספק"א ל"ה [אות לב] הייגו אף שהוא עומד שם והתרומה בידו ואכיל מינ'. ובבת"ג הוכא דהולך על פני כולה ומעיד שאין כאן קבר בלל נאמן אבל בלא"ה פשיטא דא"נ דאינו הרשש על לפני עור כו' (גמרא):

תוס' אנשי שם
ומפני שדברי פתי"ע סס דברי התוס'. ומפרשי הס"ם הלכו לדבר כוס ע"כ לא כתבו כזה:

פ"ז ה במשנה
נאמנים לומר קברנו בספר עמון לגר הקשה פשיטא שנאמנים לכתשיר ואתם למיסרף תרומה וקדשים על פיסס הא ע"ז אינם נאמנים רק כבורוקין שסס נעלמס

משנה אחרונה
דפסחים ד"ע גבי מדורות נכרים דטמהרין משום דהוה ס"ס. והקשו התוס' שם הא גבי טומאה

כרה"י אפי' כמה ספקות שמא וחיינא דשמא אכלתו הוי קרוב לודאי ס"כ והכא דשמא שלקוהו אינו קרוב לודאי ואין לטהר ברה"י משום ס"ס לכך שמא. כך גרסה בכוונתם. ומיהו עיקר דבריהם דס"ק דספחים דמדמע מדורות נכרים לשור ספק רה"י לאפילו כמה ספקות שמא. כתבנו בס"ג דטהרות מ"ו דלא דמי כלל דדוקא באתחזק טומאה מטמיגן כמה ספקות ברה"י. ובלא אתחזק אינו עמנו אלא לתלות כדמוכח פ"ד דטהרות מ"ה וא"כ במדורות דכל עיקר טומאתן אינה אלא לתלות ממילא בס"ם מהור לגמרי. ועוד הארכנו שם מה שיש עוד להקשות על דברי תוס' דפסחים: מ"ה נאמנים לומר קברנו שם. מיירי שלא בבית הטומאות. דבבית הטומאות בלא אמירתן אמרינן לעיל דמטמאין. ואפשר אפילו בבית טומאות ובלא אמירתן אמאין מספק שמא קברו ואם אומרים קברנו ממאין ודאי וכהן העובר שם לוקה ותרומה וקדשים כשרפין על פיהן ופעמא נמי משום דכתיבי טומאת כהן כתיב בהיא ותרומה וקדשים משמרת תרומותי וכל דכתיבא זהירי. והא דאת מיישי לאפני עור. משום דמפרשי לה כמשמעו ולא לאחטיא את חברו. ולדידן נמי לא אתי עיקר קרא לאחטיא את חברו והאחטיא אינו לוקה ומיקרו לאחטיא עלה רעה לאחרו אתי ולכך נאמר בו ויראת אמיתר ללב כדפי' כזה פ"ה דשביעית מ"ו: אם בכרה אם לא בכרה. פי' אם בכרה כבר וזה שגולד עכשיו אינו בכור ומותר בגיזה ועבודה. ואם לא בכרה וה"ז בכור והעובד וגוזז בו לוקה על פיהם:

נאמנים על ציון קברות. גרסה דתנא דמתני' סבר כל דכתיבא מהימני אע"ג דלא ידעינן אי אחזוק דכיון דכתיבא ודאי אחזוק דכתיבא ס"ק דחולין דף ד' וס"ק דנסין דף י'. והיינו דקתני דעל הסכבות ופרשות אין נאמנים אע"ג דעיקר טוייתא מת כתיבא מ"מ לספק לא חיישי. וניחא למ"ד כל הספקות אינו מוזהרין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מאה אמה של סביבות הקבר אוקמיהו רבנן בחזקת טומאה שמא גלגלה המחרישה והוליכה עלם כשעורה מן המת. ופרס לי' דבר פרום ושבור. שעלמות של מת נפרסו שם. ומפי אחרים שמעתי על שם שפרסות בני אדם נמנעים ללכת שם מפני הטומאה: זה הכלל. לאתויי תחומים ויין נסך. שאין כותי נאמן לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן. וכותים לא סבירא להו. וכן אין נאמנים על יין נסך. לפי שאין נזהרים ממגע עכו"ם. וכל הדברים הללו לא נאמרו אלא בדורות הראשונים אבל בזמן הזה הן כעכו"ם לכל דבריהם:

ואני ראיתיו בתוספתא (דסוף פרקין ד"ה בית הפרס). ועוד להר"ב פי' שליש ברים פ"י דאהלות. ומה שכתב הר"ב וכל מאה אמה של סביבות הקבר עיין גם זה שם: **זה הכלל.** כתב הר"ב לאתויי תחומים כו' (פירש הר"ב) דתחומין דרבנן ועיין מה שכתבתי בזה במשנה ח' הפרס כ"ב). **זה הכלל** ל) דבר שהחשודים פרק ד' דטיהרין (ד"ה עגולות): **בו. אין נאמנים עליו:**

מלאכת שלמה

לו על ידי מחרישה וכשדה שאבד בה קבר לא שייך בה האי טעמא וקרי ליה בפ"ק דמועד קטן בית הפרס וכן בפ' בתרא דאהלות תנן שלשה בית פרסות הן ושמא אגב דקרי בית הפרס לשדה שנחרש בה קבר קרי גם לאבד בית הפרס מ"ל לשון בית הפרס ע"ש שפרסות רגלי אדם נמנעות מלילך שם מפני הטומאה תוס' ז"ל. וכגמ' פריך ולא מהימני כותים על בית הפרס ועל הסכבות והתניא שדה שאבד בה קבר נאמן כותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר דאורייתא שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני וכן נמי תניא אילן שהוא מיסך על הארץ נאמן כותי לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר אלמא נאמנין על בית הפרס ועל בית הסכבות ומוקי ר' יוחנן לההיא ברייתא במהלך על פני כל השדה דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דיעלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשייר רוח אחת הלכך אפי' במקום שעבר אינו נאמן משום דאיהו לספיקא לא חיים אפי' לעצמו:-

סליק פירקא

יכין — תפארת ישראל — יכין

קבר תחת א' מהן: כפ) שדה שיש בו קבר וסתחיל לחרוש מהקבר ק' אמה למזרח או למערב או לצאר לד, כל עפר סטוח מטמא במגע ומשא, שמא נתגלגל עלם כשעורה לשם. ואינו נאמן כותי שלא נחרש: ל) לאתויי תחומין ויי"ל דג"כ מ"ל: מוזהרין עליהם מן התורה להחמיר. קמ"ל דכותים לא חייבי כיון

דלא כתיבא. אבל למ"ד כל הספקות אינם אלא מדרבנן לחומרא מאי קמ"ל בהני הא כל בדרבנן לא חייבי. ואפשר דהיא גופה קמ"ל דהספקות מדרבנן: זה הכלל. כתב הרב לאתויי תחומין ויין נסך. משום דהני יש להן סמך מקרא תחומין מאל יוצא כמ"ש הרב ספ"ב דשבת. ויי"נ יסתו יין נסיכם וסל"ל דהוי כמו כתיבא קמ"ל כיון דלא מפרש איסורייהו בהדיא לא חשיב להו כתיבא: כל שחשודין בו אין נאמנים. הא מלתא דפשיטא הוא דאפי' בישראל החשוד אינו נאמן כדאמר תניא דמתני' לא ס"ל הכי ספ"ד דבכורות. והכא ה"ל למיתני איפכא כל שאין חשודים עליו נאמנים. אלא דלא תני כל שאין חשודים דמשמע אי ידעינן דאחזוק נאמנים אלא כולה בדכתיבא תניא כדפי' והא דקאמר כל שחשודין בו היינו דלא כתיבא דמסתמא חשודין עליו:

פרק ח א הרואה כתם: כנגד בית התורפה. בית הערוה: טמאה. דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל: על עקבה. חמין דמתרמי ונגע באותו פרק ח **א כנגד** בית התורפה. פירש הר"ב בית הערוה ולהלן במ"ח פ"ח [דתרומות תכן אם היתה מונחת במקום התורפה. פי' מקום מבוזה שאינו מולבש ולשון יווני ובלע"ז נמי לדבר שאינו הגון קורין תורקי. ותרגום לטג וקלס (תהלים מד) ממנקותא ותרפותא. ערוך]: **שלא** כנגד בית התורפה. פי' דכיון שא"א שנטף שם מן

פרק ח א הרואה כתם על בשרה. כנגד בית התורפה א) טמאה. ושלא כנגד בית התורפה. טהורה. על עקבה ב) ועל

ח"ג **א** התורפה בד"א תורפה בלא פ' וכן בכל הפשנה.

התורפה לשמא הביאתו שם בידיה לא חיישינן. וכדאמרינן בגמרא (דף נח) דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום ב"י סי' ק"ן בשם הרשב"א: **על** עקבה כו'. פירושא דרישא. ולשון הרמב"ם בפ"ט מהא"ב (הלכה ח') כולד נמלא על עקבה וכו' ומ"ש

מלאכת שלמה

א כנגד בית התורפה טמאה. מתוך סוגית הגמ' משמע אע"ג דלא ארגישא. והגיה ה"ר יהוסף ז"ל בכולי מתני' תרפה ומחק הה"א והוי"ו. ונראה שרואה לומר דתרף על משקל חדש ובכנוי חדשה ה"נ ודפה בכנוי דנקבה וכן הגיה בכולה מתני' אמנם בית התורפה דבפ"ח

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ח **א)** ערוה. ולשון בזיון הוא: **ב)** אפילו מה שנגע מכף בקרקע. דכשיבבתה כיטמטאלים. אפשר לדם לנמף שם

משנה אחרונה

פ"ח מ"א **א** הרואה כתם. מדאורייתא אינה טמאה אא"כ ראתה בהרגשה דכתיב בבשרה עד שתרגים בבשרה ומדרבנן גזרו אע"ג דלא הרגשה אלא רואה כתם. הכי מסיק בגמ': כנגד בית התורפה טמאה. אמרינן בגמ' אפילו עברה בשוק של עכומים טמאה דאי משלמא אתי על תלוקה איבעי לאשתכוחי. ושלא כנגד התורפה טהורה. ולא אמרי' שלא תלוקה איבעי לאשתכוחי. כיון דמגופה ודאי לא אתי כיון שהוא למעלה. ומעלמא נמי לא כיון שאינו על חלוקה. [עי' בתוס' אנשי שם ד"ה במשנה אחרונה] תלינן עפי' למגופה הוא דזימנין שיולא גם של החלוק. כך נ"ל. ומ"ש הרב כנגד התורפה טמאה דאיכא נמיעבר

אליהו רבה

פרק ח א עקבה. הוא לף הרגל הנוגע בקרקע כשעומדת. ופעמים שהא כנגד המקור כשיושבת ויושבת עליהם הוא כנגד **סמקר:**

תוספות חדשים

משנה א אף על גב דאמר שמואל בדקה קרקע עולם ויושבת עליה ומלאה עליה דם עדותה דאיכא שתרגים בבשרה מודה הוא שטמאה מדרבנן [גמ'] ות"ת א"כ כתמים אמאי טמאים הא הוי ס"ם ספק בא מגופה ספק שלא מגופה. ותת"ל מגופה ספק מן החדל. ספק מן הפנייה וטהור. וי"ל דאפ"כ התמירו בו חכמים משום דאיסור תמוד הוא. [כ"מ בפ"ע מהא"ב]:

אליהו רבה

פרק ח א עקבה. הוא לף הרגל הנוגע בקרקע כשעומדת. ופעמים שהא כנגד המקור כשיושבת ויושבת עליהם הוא כנגד **סמקר:**

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org